

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιο και Ελληνικό Θέατρο:
Δραματουργία, Εκπαίδευση, Παράσταση»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο Γιώργος Αρμένης

ως ηθοποιός, σκηνοθέτης και θεατρικός συγγραφέας

Νεφέλη Ιωάννου

ΑΜ: 201804

Επιβλέπων Καθηγητής
Παναγιώτης Μικαλόπουλος

Τριμελής Επιτροπή:

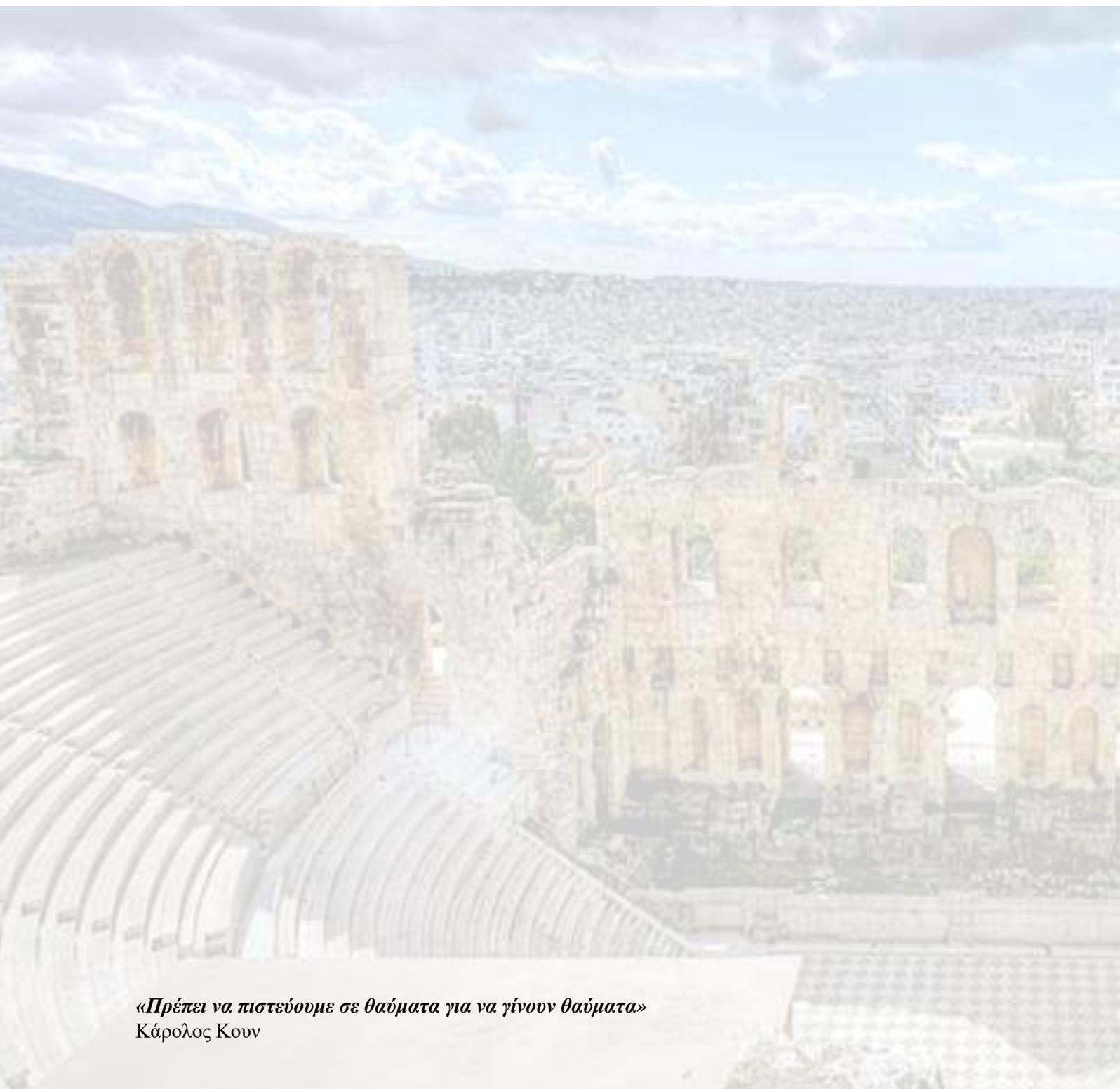
Παναγιώτης Μικαλόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό
και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αλεξία Αλτουβά, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αικατερίνη Διακομοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό
και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μάιος 2024

Στη Λυδία

«Πρέπει να πιστεύουμε σε θαύματα για να γίνουν θαύματα»
Κάρολος Κουν

Περιεχόμενα

	Σελίδα
<i>Εισαγωγή</i>	3
<i>Κεφάλαιο 1^ο</i>	Βιογραφικά Στοιχεία Γιώργου Αρμένη
<i>1.2</i>	Ο Γιώργος Αρμένης στο Θέατρο Τέχνης
<i>1.3</i>	Τα χρόνια μαθητείας δίπλα στον Κάρολο Κουν
<i>Κεφάλαιο 2^ο</i>	Η φοίτηση στο Θέατρο Τέχνης
<i>2.2</i>	Η πορεία στο Θέατρο Τέχνης
<i>2.3</i>	Η πορεία μετά το Θέατρο Τέχνης μετά το θάνατο του Κάρολου Κουν
<i>Κεφάλαιο 3^ο</i>	Το συγγραφικό έργο του Γιώργου Αρμένη
<i>Κεφάλαιο 4^ο</i>	Ο Γιώργος Αρμένης ως θεατρικός σκηνοθέτης
<i>4.2</i>	Οι σκηνοθεσίες του Γιώργου Αρμένη
<i>4.3</i>	Ανάλυση Παραστάσεων
<i>4.3.1</i>	<i>Κύκλωπας</i> του Ευριπίδη
<i>4.3.2</i>	<i>Πλούτος</i> του Αριστοφάνη
<i>4.3.3</i>	<i>Αχαρνής</i> του Αριστοφάνη
<i>4.3.4</i>	<i>Ιππής</i> του Αριστοφάνη
<i>4.3.5</i>	<i>Νταν</i> του Δημήτρη Κορδάτου
<i>4.3.6</i>	<i>Η Ταυτότητα</i> του Ασημάκη Γιαλαμά
<i>4.3.7</i>	<i>Η Κασέτα</i> της Λούλας Αναγνωστάκη
<i>4.3.8</i>	<i>Θείος Βάνιας</i> του Άντον Τσέχωφ
<i>4.3.9</i>	<i>Κομμάτια και Θρύψαλα</i> του Γιώργου Σκούρτη
<i>4.4</i>	<i>Μαντζουράνα στο Κατώφλι, Γάιδαρος στα Κεραμίδια</i>
<i>4.4.1</i>	<i>Αμερικανός στο κεφάλι</i>
<i>4.4.2</i>	<i>Η πρόβα</i>
<i>4.4.3</i>	<i>Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω...</i>
<i>Κεφάλαιο 5^ο</i>	Η καταγραφή της σκηνοθετικής προσέγγισης
<i>5.2</i>	Απομαγνητοφώνηση Συνέντευξης
<i>Συμπεράσματα</i>	95
<i>Παράρτημα I</i>	97
<i>Βιβλιογραφία</i>	134

Εισαγωγή

Η Διπλωματική Εργασία «Ο Γιώργος Αρμένης ως ηθοποιός, σκηνοθέτης και θεατρικός συγγραφέας», αποτελεί μια αναφορά στο έργο και τη ζωή του σημαντικού αυτού καλλιτέχνη και φιλοδοξεί να αποτελέσει μια καταγραφή της πορείας του στο θέατρο. Υπηρετώντας την τέχνη του θεάτρου για περισσότερο από 50 χρόνια, ο Γιώργος Αρμένης είναι αδιαμφισβήτητα μια από τις σημαντικότερες μορφές του Νεοελληνικού θεάτρου. Από τα χρόνια που μαθήτευε στο Θέατρο Τέχνης, κοντά στον Κάρολο Κουν έως σήμερα, έχει συμμετάσχει σε εκατοντάδες παραστάσεις, έχει ασχοληθεί με τη συγγραφή θεατρικών έργων καθώς και με τη σκηνοθεσία.

Βασικός σκοπός της εργασίας αυτής αποτελεί η επαφή με το σκηνοθετικό έργο του Γιώργου Αρμένη, μέσω της προσέγγισης των έργων που έγραψε και σκηνοθέτησε αλλά και μέσα από την γνωριμία με τον ίδιο τον δημιουργό. Η εργασία εστιάζει στο καλλιτεχνικό έργο του Γιώργου Αρμένη ως ηθοποιός, σκηνοθέτης και συγγραφέας. Με ιδιαίτερες αναφορές σε σημαντικά σημεία που συντέλεσαν στην διαμόρφωση και την καλλιέργεια της σκηνοθετικής του ματιάς ανακαλύπτουμε στην σκηνοθετική προσέγγιση και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο Γιώργος Αρμένης για τις ανάγκες μιας παράστασης. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη δράση και το έργο του Γιώργου Αρμένη, κατά το διάστημα που μαθήτευσε δίπλα στον Κάρολο Κουν, ένα πρόσωπο που επηρέασε σημαντικά τόσο στην διαμόρφωση και την εξέλιξη του θεάτρου στην Ελλάδα όσο και τον ίδιο τον Γιώργο Αρμένη.

Το πρώτο κεφάλαιο έχει ως σκοπό την βαθύτερη κατανόηση των στοιχείων που διαμόρφωσαν τον ενδότερο ψυχισμό του καλλιτέχνη, με μια ανασκόπηση στα πρώτα χρόνια της ζωής του στην Κληματιά Ιωαννίνων, τους λόγους που οδήγησαν στην απόφαση του να εγκαταλείψει τον τόπο του και να εγκατασταθεί στην Αθήνα καθώς και την πρώτη επαφή του με τον Κάρολο Κουν. Επιπλέον, γίνεται μια αναφορά στον θεατρικό κόσμο τον 20^ο αιώνα σε συνάρτηση με την διαμόρφωση της Ελληνικής κοινωνίας εκείνης της εποχής. Οι πολιτικές και οικονομικές συνθήκες της εποχής, έδρασαν καθοριστικά στην διαμόρφωση και την εξέλιξη του θεάτρου. Η εμφάνιση νέων ρευμάτων, τα φιλοσοφικά κινήματα που αναδύθηκαν και η εμφάνιση του κινηματογράφου οδήγησαν στην ανάπτυξη και την καλλιέργεια νέων ιδεών και μεθόδων αλλά και στην εμφάνιση μιας νέας θεατρικής γλώσσας και μιας φόρμας παιξίματος, την οποία εισήγαγε στην Ελλάδα για πρώτη φορά ο Κάρολος Κουν.

Το δεύτερο κεφάλαιο, ακολουθεί την πορεία του Αρμένη στο θέατρο. Με αναφορές στις επιρροές που συντέλεσαν στην καλλιέργεια της καλλιτεχνικής του έκφρασης, την πορεία του στο Θέατρο Τέχνης όσο και την πορεία του μετά το Θέατρο Τέχνης. Ο Γιώργος Αρμένης

είναι ένας από τους τρεις συνεχιστές του οράματος του Καρόλου Κουν. Μέσα από το έργο του προσπαθεί να διατηρήσει και εμφυσήσει τις αρχές και το θεατρικό ήθος που διδάχτηκε από τον δάσκαλο του. Μέσα από μια αναφορά στον τρόπο σκέψης και τις μεθόδους που ακολούθησε ο Κάρολος Κουν θα ανακαλύψουμε όλα εκείνα τα στοιχεία που έθεσαν τις βάσεις για την διαμόρφωση της θεατρικής κουλτούρας του Αρμένη. Εστιάζοντας στη μεθοδολογία που ακολούθησε ο Κουν για τους ηθοποιούς, τα κριτήρια για την επιλογή των έργων που σκηνοθέτησε, οι καινοτομίες που εισήγαγε και η λειτουργία του θιάσου υφαίνουν έναν πολυφασματικό μωσαϊκό για την τέχνη του θεάτρου στην Ελλάδα. Παράλληλα, θα αναφερθούμε τις σημαντικότερες παραστάσεις που συμμετείχε ο Αρμένης το διάστημα 1970-2018.

Το τρίτο κεφάλαιο, αφορά το συγγραφικό έργο του Γιώργου Αρμένη. Με αναφορές από τα πρώτα νεανικά έργα που συνέθεσε μέχρι και σήμερα, θα ακολουθήσουμε την πορεία των έργων αυτών από την πρώτη παράσταση στο Θέατρο Τέχνης μέχρι και σήμερα. Εκτός από το Νέο Ελληνικό Θέατρο που έχει ανεβάσει αρκετά από τα έργα αυτά, τα θεατρικά έργα του Γ. Αρμένη έχουν ανέβει από πολλούς άλλους θιάσους στην Ελλάδα. Παράλληλα, το κεφάλαιο αυτό διερευνά τα ερεθίσματα, τις μνήμες και τα βιώματα που ενέπνευσαν τον Γ. Αρμένη να περιλάβει στα έργα του αυτά τα στοιχεία.

Το τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής, επικεντρώνεται στην σκηνοθετική προσέγγιση του Γιώργου Αρμένη. Ακολουθώντας την πορεία του στο θέατρο θα ανακαλύψουμε την λειτουργία του βιώματος για το θέατρο και τον τρόπο σκηνοθεσίας του δημιουργού. Με μια εκτενή αναφορά στις παραστάσεις που σκηνοθέτησε καθώς και τη θεματική των έργων που επιλέγει θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε κάποιες από τις παραστάσεις που σκηνοθέτησε το διάστημα 1984-2018. Οι παραστάσεις που επιλεγούν θα επιμεριστούν σε τρεις άξονες βάσει της θεματικής τους, «Παραστάσεις αρχαίου δράματος», «Σύγχρονη Δραματουργία» και «δικά του συγγραφικά έργα». Θα γίνει ανάλυση των παραστάσεων αναφορικά με τις κριτικές του τύπου της εποχής καθώς και με την διαχείριση και την ανάδειξη του που επέλεξε.

Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας αποτελεί η γνωριμία με τον καλλιτέχνη. Για τις ανάγκες της εργασίας αυτής επιτεύχθηκε η καταγραφή μιας συνομιλίας σε μορφή συνέντευξης με τον δημιουργό, η οποία φιλοδοξεί να αποτελέσει εργαλείο για την βαθύτερη κατανόηση της σκηνοθετικής του προσέγγισης. Με αναφορές στην ανάγνωση του έργου, την εμπάθυνση στην κατανόηση των βαθύτερων νοημάτων του, την λειτουργία της μουσικής, των σκηνικών και του φωτισμού, ιχνηλατούμε τα στοιχεία εκείνα που η αρμονική τους σύνθεση

είναι απαραίτητη για την δημιουργία ενός νέου «σώματος», μιας παράστασης, πάντα μέσα από τη διεισδυτική ματιά του δημιουργού.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας θα προκύψουν τα συμπεράσματα σχετικά με τις μεθόδους που χρησιμοποιεί ο Αρμένης τόσο στην σκηνοθεσία όσο και στην υποκριτική. Οι σκηνοθετικές οδηγίες, η πολυετής πορεία του, το συγγραφικό του έργο, οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι εμπειρίες που αποκόμισε θα συμβάλλουν στην διαμόρφωση της καλλιτεχνικής του προσέγγισης. Στο τέλος της εργασίας υπάρχει το Παράρτημα I, το οποίο περιλαμβάνει αναλυτικά τις παραστάσεις τις οποίες σκηνοθέτησε ο Γιώργος Αρμένης, από τα πρώτα του σκηνοθετικά βήματα στο Θέατρο Τέχνης το 1987 μέχρι το 2018.

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Βιογραφικά Στοιχεία Γιώργου Αρμένη

Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες ηθοποιούς, σκηνοθέτης και συγγραφέας θεατρικών έργων. Γεννήθηκε το 1943 στην Κληματιά Ιωαννίνων και περίπου 20 χρόνια αργότερα, το 1960, θα εγκατασταθεί με την μητέρα του και τον αδερφό του στην Αθήνα, στην συνοικία Εδέμ. Θα καταπιαστεί με διάφορες δουλειές για να συμβάλει στο οικογενειακό εισόδημα και λίγο αργότερα θα μπαρκάρει για τα καράβια, ως μάγειρας, παραμένοντας για πέντε (5) περίπου χρόνια. Η αφορμή για την ενασχόληση του με τον χώρο του θεάτρου θα έρθει, κάπως παράδοξα, σε ένα από αυτά τα ταξίδια. Ο ίδιος σε συνέντευξη του αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Πολλές φορές δεν μπορούσα να πάω θέατρο όταν ήμουν μικρός. Είχα δει βέβαια κάποιες παραστάσεις αλλά το σημείο- κλειδί ήταν ενώ είχα μπαρκάρει: Γυρίζοντας από ένα μεγάλο ταξίδι και περνώντας από το Σουέζ, το τρανζίστορ που είχα αγοράσει από την Ιαπωνία έπιασε έναν ελληνικό σταθμό. Συγκινήθηκα. Κι ενώ έψαχνα για κανένα τραγούδι, άκουσα μια εκπομπή, το Θέατρο στο Μικρόφωνο του Αχιλλέα Μαμάκη, ο οποίος μίλαγε εκείνη τη στιγμή με τον Κάρολο Κουν. Συζητούσαν για μια παράσταση του τελευταίου που θα ανέβαινε και στην Ρωσία. Με μάγεψαν τα λεγόμενά τους και συγκράτησα το όνομα Κάρολος Κουν».¹

Σε ηλικία 24 ετών, θα επιστρέψει στην Αθήνα και θα ανοίξει την δική του επιχείρηση, ένα μικρό μαγαζάκι με σάντουιτς και ρυζόγαλα που έφτιαχνε ο ίδιος. Το μαγαζί αυτό, στεγαζόταν μέσα σε ένα βενζινάδικο απέναντι από το άγαλμα του Τρούμαν και πολλοί ηθοποιοί της εποχής συνήθιζαν να φέρνουν τα αυτοκίνητά τους στο βενζινάδικο για πλύσιμο. Εκεί, ο Αρμένης θα συναντήσει τον Αλέκο Αλεξανδράκη, ο οποίος θα του δώσει κάποιες συμβουλές για τις εξετάσεις του στο Θέατρο Τέχνης.

Το 1967 ο Γιώργος Αρμένης θα περάσει τις εξετάσεις και θα γίνει δεκτός στην Ανωτέρα Δραματική Σχολή Θεάτρου Τέχνης Κάρολος Κουν. Ο ίδιος σε συνέντευξη του περιγράφει την πρώτη του γνωριμία με τον Κουν. «Όταν έδωσα ο Κουν δεν ήταν εκεί... Πέρασα, αλλά έπρεπε να με δει και εκείνος. Η πρώτη μου επαφή με τον Κουν ήταν για γέλια. Κατέβηκα κάτω, είχα δύο χρυσά δόντια γιατί ήταν μόδα στα Γιάννενα στα χωριά. Και με

---

¹Χαράλαμπος Δούκας, «Ο Γιώργος Αρμένης, η Λωξάντρα, η θάλασσα και η δεύτερη ζωή του Μάκη Τσετσένογλου», *Esquire*, 14 Νοεμβρίου 2018

κοίταγε... Μάσαγα τσίγλα και μου λέει "γιατί μασάτε την τσίγλα;". "Γιατί καπνίζω και μυρίζει" του απάντησα. Μετά φόραγα ένα δαχτυλίδι στο μικρό δάχτυλο και με ρώτησε τι ήταν αυτό. Είχα και νύχι. Και με ρώτησε το νύχι γιατί το έχετε; Του είπα, "για να κόβω τα τσιγάρα". Στα δόντια στάθηκε ιδιαίτερα, μου είπε "θα σε πάω σε έναν γιατρό να βγάλεις, δεν θα πληρώσεις τίποτα"...Με εξερευνούσε με τα μάτια του. Θυμάμαι ότι ήμουν πολύ τρακαρισμένος όταν κατέβηκα στο Υπόγειο, αλλά μετά, όταν μου είπε ότι με δέχεται, ανέβηκα τα σκαλιά τρία τρία από τη χαρά μου. Με πήρε στην αρχή με το που μπήκα στη σχολή ως φροντιστή στο θέατρο. Έβλεπα όλους εκείνους τους σπουδαίους ηθοποιούς και τον ίδιο να διδάσκει και μάθαινα. Σιγά σιγά άρχισα να παίρνω ρόλους».²

Ο πρώτος του ρόλος στο θέατρο ήταν ένα μικρό πέρασμα στο έργο του Σαίξπηρ Με το ίδιο μέτρο³, παρόλα αυτά η παράσταση αυτή και οι οδηγίες του Κουν θα χαραχτούν στην μνήμη του για πάντα. «Πριν μπω ακόμα στη Σχολή, ο Κουν μού ανακοίνωσε ότι θα είμαι στο έργο που ετοιμάζε. Μου έδωσαν ένα ράσο κι ένα αναμμένο κερί. Έπρεπε να πάω από την κουΐντα μέχρι το μπαρ. Κι επειδή υπήρχε ένα ρεύμα σ' αυτήν τη διαδρομή, μου έλεγε ο δάσκαλος: «Γιωργάκη, πρόσεχε μη σου σβήσει το κερί». Ε, λοιπόν, αυτή η φράση καρφώθηκε στο μυαλό μου, έγινε εμμονή σ' όλη μου τη ζωή. Μη μου σβήσει το κερί. Να κρατήσω ζωντανή τη φλόγα. Δεν μου έσβησε ούτε τότε, προστάτευα τη φλόγα με το χέρι μου, καιγόταν και λίγο τα δάκτυλα αλλά δεν με ένοιαζε. Ασήμαντο πέρασμα, αλλά για μένα σπουδαίο».⁴

Ο Γιώργος Αρμένης θα αποφοιτήσει από το Θέατρο Τέχνης το 1971 και θα παραμείνει εκεί μέχρι και το θάνατο του δασκάλου του το 1987. Στο Θέατρο Τέχνης εκτός από ηθοποιός θα εργαστεί ως δάσκαλος, χορογράφος, σκηνογράφος, συγγραφέας και βοηθός σκηνοθέτη. Τα θεατρικά του έργα, εμπνευσμένα από τις εμπειρίες και τα βιώματα του, τα δύσκολα παιδικά χρόνια, τη φτώχεια και τους ανθρώπους της Ελληνικής υπαίθρου θα ανέβουν στο Θέατρο Τέχνης υπό την σκηνοθεσία του Κάρολου Κουν αλλά και του Γιώργου Λαζάνη, σημειώνοντας μεγάλη επιτυχία. «Πέρασα πάρα πολύ άσχημα στη ζωή μου, ήταν δύσκολες εποχές. Έκανα πολλές δουλειές για να βγάλω το μεροκάματο. Αλλά όλα αυτά, έμειναν πίσω όμορφα γιατί

---

² Βασιλική Παππά, «Γιώργος Αρμένης: Έχω φάει 3 με 4 σφαλιάρες από τον Κάρολο Κουν. Τώρα τις δικαιολογώ», *yuppi.gr*, 08 Οκτωβρίου 2022

³ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

⁴ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

γνώρισα πολλούς χαρακτήρες, τον τρόπο ομιλίας, τις στάσεις τους. Όλα αυτά μετουσιώθηκαν σε ιστορίες που ήθελα να γράψω κι έτσι, έγραψα. Το πρώτο μου έργο ήταν η *Πρόβα* για έναν ξάδερφό μου στο χωριό, στην Κληματιά Ιωαννίνων. Το δεύτερο ήταν *Το σόι*, με ανθρώπους που ήξερα πολύ καλά. Το ανέβασε ο Κουν, του άρεσε πάρα πολύ».⁵

Ο Κάρολος Κουν θα λειτουργήσει καθοριστικά για την πορεία του Αρμένη, καθώς εκτός από δάσκαλος και συνεργάτης, θα αποτελέσει και μια πατρική φιγούρα. «Κατεβαίνοντας εκείνα τα μαρμάρινα σκαλιά, υπήρχε μια δύναμη, μια ενέργεια στο χώρο, κάτι αόρατο που σε αγκάλιαζε. Σα να κατέβαινες σε ναό. Όταν τον πρωτογνώρισα με τα γένια του και μου μίλησε και είδα και πρόβες από παραστάσεις του, είπα «εδώ είμαι». Σε έκανε να βγάζεις ό,τι καλύτερο είχες μέσα σου. Να πιστέψεις στο θέατρο, στους στίχους, στα έργα, στους ανθρώπους. Ήταν μαγευτικός. Ο Κουν ήταν σαν τους δασκάλους της αρχαιότητας: Δεν είχε ούτε γραπτά, ούτε τίποτα. Απλά σου μίλαγε. Όταν πήγα στο Θέατρο Τέχνης, βρήκα έναν άνθρωπο που με αγκάλιασε και με πίστεψε. Τον Κουν τον θυμάμαι κάθε μέρα. Είναι στο κεφάλι μου, στην ψυχή μου. Δεν μπορώ να τον ξεχάσω. Γιατί πραγματικά με διαμόρφωσε το Θέατρο Τέχνης και έγινα άλλος άνθρωπος».⁶

---

⁵ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

⁶ Βύρων Κριτζάς, «Ο Γιώργος Αρμένης δεν ανταλλάσσει κινητά με τους μαθητές του», Προπαγάνδα, 10 Φεβρουαρίου 2014)

1.2 Ο Γιώργος Αρμένης στο Θέατρο Τέχνης

«Ήταν γητευτής. Ήταν ένας άνθρωπος που σε μάγευε.
Και γι' αυτό είχε και τη δύναμη να σε λιώσει.
Γιατί σε είχε πείσει ότι είναι ο Θεός και το σύστημα είναι μονοθεϊκό.
Δεν επιτρέπονται άλλοι Θεοί»⁷

Ο Γιώργος Αρμένης θα διαβεί για πρώτη φορά τις πόρτες του Θεάτρου Τέχνης το 1967 και θα μείνει εκεί για 22 χρόνια, δίπλα στον δάσκαλο του Κάρολο Κουν. Η συνάντησή του με τον Κάρολο Κουν θα είναι καθοριστική για την πορεία της ζωής του. Ο ίδιος σε συνέντευξη του αναφέρει «Ήταν το σπίτι μου, με διαμόρφωσε, με ολοκλήρωσε σαν άνθρωπο. Πέρασα τα καλύτερά μου χρόνια με όνειρα, επιτυχίες, χαρές. Είδα τα έργα μου να γίνονται παράσταση. Ο Κουν λείανε όλες τις γωνίες μου, με αγκάλιασε σαν πατέρας».⁸

Ο Κουν εμφύσησε στον Αρμένη την αγάπη του για το θέατρο, τον ενθάρρυνε να διαβάζει πολλά βιβλία, καλλιέργησε την σκέψη του και τον βοήθησε να μάθει να μετουσιώνει όλα τα συναισθήματα και τις ιδέες του στο θέατρο και στο γραπτό λόγο. Ο Κουν αναζητούσε πάντα ένα τέτοιο υλικό στους ηθοποιούς του. Η ελλιπής εκπαίδευση των ηθοποιών λειτουργούσε θετικά καθώς ο ίδιος, επέλεγε να δουλεύει με αυτό το γνήσιο υλικό και να το μεταμορφώνει κάθε φορά σε κάτι νέο. Οι ηθοποιοί, σαν άτομα κουβαλούσαν ο καθένας ξεχωριστά τις εμπειρίες και τα βιώματα τους. Ο Κουν τους έδειξε τον τρόπο να μετατρέπουν όλα αυτά τα αισθήματα σε θέατρο και το αποτέλεσμα ήταν συγκλονιστικό. «Ο Κουν πάντα αναζητούσε ένα τέτοιο υλικό. Έτσι ήταν και ο Μπάρμπας, ο Λαζάνης. Αλλά και ο Μίμης άντε να είχε τελειώσει το Γυμνάσιο. Τι ήμασταν τότε; Άγρια παιδιά που ο Κουν μαλάκωσε τις σκληράδες τους, επένδυσε στις ψυχές τους⁹. Όταν του αφηγήθηκα τη ζωή μου, συνταράχτηκε. Όταν άρχιζα να παίζω, με έβλεπε κι έκλαιγε».¹⁰

Παρά τις αντιξοότητες που συνάντησε στην πορεία του και τα λιγοστά μέσα που διέθετε, ο Κουν προσπάθησε να δώσει μορφή και υπόσταση στο όραμα του, για μια νέα

⁷ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

⁸ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

⁹ στο ίδιο

¹⁰ στο ίδιο

διαφορετική φόρμα στο θέατρο. «Ξεκίνησε μέσα στην Κατοχή. Έσκαβαν μόνοι τους με τσάπες να βγάλουν τα χρώματα από το θέατρο. Αλλά όταν κάτι θέλεις, θα το κάνεις κι ας αργήσεις. Αυτό πίστεψε ο Κουν και οι πρώτοι μαθητές του: ο Λαζάνης, ο Καλλέργης, ο Ζερβός, ήταν σπουδαίοι ηθοποιοί και πίστεψαν σε αυτό το θαύμα. Άλλωστε, όπως έλεγε και ο ίδιος, πρέπει να πιστέψουμε στα θαύματα, για να γίνουν θαύματα».¹¹

Ο Κάρολος Κουν άφησε πίσω του μια τεράστια παρακαταθήκη για το Ελληνικό Θέατρο. Η μέθοδος του με εμφανείς επιρροές από τον ρεαλισμό του Stanislavsky δημιούργησαν τις βάσεις για μια νέα, διαφορετική μορφή παιξίματος στην Ελληνική σκηνή. Η αυθεντικότητα των ηρώων, το συνεχώς εμπλουτισμένο ρεπερτόριο με όλα τα σύγχρονα ρεύματα, λειτούργησαν καταλυτικά για την εξέλιξη αυτής της νέας φόρμας, την οποία εισήγαγε ο Κουν στην Ελληνική σκηνή. Πρωταρχικό ρόλο για τον Κουν σε μια παράσταση είχε πάντα το κείμενο. Αναζητούσε πάντα το τι θέλει να εκφράσει ο συγγραφέας. Ασχολούταν πολύ με την ανάλυση των ρόλων, ποιες κινήσεις κάνουν και γιατί, πως μπορεί να κοιμούνται, τι τους αρέσει βάσει του χαρακτήρα τους. Αυτή η τεχνική μετουσίωσε τον ρόλο σε έναν ολόκληρο χαρακτήρα. Συχνά προσπαθούσε να εμβαθύνει στην προσέγγιση του ρόλου με την ανάλυση της καθημερινότητας του ήρωα. Το γεγονός αυτό, σε συνάρτηση με τον κάθε ηθοποιό που είχε απέναντι του, ο οποίος κουβαλούσε δικά του βιώματα, οδηγούσε στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ήρωα, που η κάθε του κίνηση ή εκφορά του λόγου αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητας του ρόλου. Ο Αρμένης θυμάται για τον Κουν «Ζητούσε γεμάτες παύσεις και αλήθεια, έψαχνε τις μεταπτώσεις και τα ηχοχρώματα. Επέμενε στη λεπτομέρεια. Αλλά πάνω απ' όλα ζητούσε σεμνότητα».¹²

Παρόλα αυτά, τα χρόνια στο Θέατρο Τέχνης δεν ήταν πάντα ρόδινα. Ο Κουν ήταν αρκετά απαιτητικός ως προς το αποτέλεσμα που ήθελε να πετύχει και πολλές φορές γινόταν σκληρός. Παράλληλα, πολλές φορές οι διενέξεις μεταξύ του θιάσου και ο ανταγωνισμός δημιουργούσαν ένα αφιλόξενο κλίμα. Οι εμπειρίες του Αρμένη από το Θέατρο Τέχνης διαμόρφωσαν την ύστερη πορεία του στο θέατρο. Ο ίδιος παρομοιάζει τον Κουν σαν διευθυντή ορχήστρας. Μια μαγευτική φιγούρα, η οποία βρίσκεται διαρκώς σε ένταση και σε συνεχή κίνηση. «Ήταν μαγευτικός ο ίδιος, κούναγε τα χέρια σαν διευθυντής ορχήστρας. Τιναζόταν σαν να τον χτύπαγε ρεύμα, όταν κάποιος έκανε κάτι καλό ή θύμωνε όταν κάποιος δεν καταλάβαινε».¹³

---

¹¹Αγγελική Καρυστινού, «Ο Γιώργος Αρμένης μιλάει για τον Κάρολο Κουν», Only theater, 31 Ιανουαρίου 2017

¹² στο ίδιο

¹³Αγγελική Καρυστινού, «Ο Γιώργος Αρμένης μιλάει για τον Κάρολο Κουν», Only theater, 31 Ιανουαρίου 2017

Η φοίτηση στο Θέατρο Τέχνης δεν τελειώνει με την ολοκλήρωση της σχολής. Ήταν μια συνεχής πάλη των ηθοποιών με τον ίδιο τους τον εαυτό. Να εξελιχθούν, να καλλιεργήσουν κάθε στοιχείο του χαρακτήρα τους και να το μετουσιώσουν σε θεατρική πράξη. Να είναι ολοκληρωμένοι σαν άνθρωποι και σαν καλλιτέχνες, ώστε να μπορούν κάθε φορά να δώσουν κάτι νέο, ένα νέο στοιχείο που αναβλύζει από μέσα τους στην θεατρική σκηνή. Ο Κουν επέλεγε ακατέργαστους ηθοποιούς, αναζητώντας όλα εκείνα τα κομμάτια της προσωπικότητας τους που ήταν κρυμμένα και τα αναδείκνυε διαμορφώνοντας στους ηθοποιούς του το σκηνικό τους ήθος.

Παράλληλα, για τον Γιώργο Αρμένη ο Κουν δεν ήταν μόνο ο δάσκαλος του ή ο συνεργάτης του. Ήταν κάτι πολύ παραπάνω καθώς στο πρόσωπο του βρήκε τον πατέρα που έψαχνε όλα αυτά τα χρόνια. «Ο Κουν ήταν πατέρας μου, ο πιο καλός πατέρας που γνώρισα. Με διάλεξε και τον διάλεξα κι είναι πολύ σημαντικό να διαλέγεις κάτι, να το πιστεύεις, να προχωράς στη γραμμή που σου έδωσε. Να είσαι σεμνός, ηθικός, να έχεις ταπεινότητα. Να λες ‘δεν είμαι μεγάλος, είμαι μικρός και θα γίνω μεγάλος’ κάθε στιγμή. Προσπαθώ να το τηρώ ακόμη αυτό».¹⁴

Το Θέατρο Τέχνης του Κουν, διαλύθηκε το 1950, και ένας βασικός λόγος για αυτό, αποτέλεσε το γεγονός της διαρκής διαρροής των ηθοποιών, κάτι όμως πως όπως ο ίδιος είχε δηλώσει ήταν αναμενόμενο. Εκείνος όμως εξακολουθούσε να διδάσκει υποκριτική στην Σχολή με νέους μαθητές, μα με τον ίδιο «απαιτητικό» ζήλο που δίδασκε και τους προηγούμενους του υποψήφιους ηθοποιούς. Το 1954, ξανά κάνει την εμφάνιση του το Θέατρο Τέχνης, με τους νέους ηθοποιούς του Κουν, στην πρώτη παράσταση του θεάτρου, στο έργο *Η Μικρή μας Πόλη*, άγνοια συντονισμένοι, και με ομοιομορφία στην υποκριτική τους ικανότητα. Χαρακτηριστικά ο Αιμίλιος Χουρμούζιος, είχε αναφερθεί σε αυτό λέγοντας: «Οι μαθητές της Δραματικής Σχολής του Θεάτρου Τέχνης, μας αφαίρεσαν το δικαίωμα να τους ονομάζουμε μαθητάς».¹⁵ Ο Κουν, ήξερε τον τρόπο να κατακτά τα νιάτα, να τους μεταδίδει το πάθος του, να κερδίζει το ενδιαφέρον τους και να τους γοητεύει¹⁶. Ο Θεατράνθρωπος Κουν, βρισκόταν πάντα σε μια διαρκή αντιπαράθεση με την εμπορευματοποίηση, όσο και τις τεχνικές του ακαδημαϊκού -κρατικού θεάτρου. Για τον ίδιο, ο τρόπος που αναδεικνύονταν η τέχνη μέσα από το «χρέος» της να παρουσιάζει ποιότητα στο κοινό της, αποτέλεσε την βάση δημιουργίας του τρίπτυχου, «εντιμότητα, σκληρή εργασία και προσφορά» που τον αντιπροσώπευαν.

---

¹⁴ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

¹⁵ Θέατρο Τέχνης, (2023)

¹⁶ Στο ίδιο

Ο Κουν, αναφερόταν σε ένα «βαθύ και ανατρεπτικό σκάψιμο» του κοινού αλλά κυρίως της νεολαίας. Μέσα του κυριαρχούσε η πεποίθηση για έναν σκοπό ανώτερο που θα συνέβαλε στην ανύψωση της ίδιας της τέχνης. Η θυσία που ζητούσε να κάνουν τα μέλη του θεάτρου και κυρίως οι ηθοποιοί, ήταν να αγωνιστούν, και να τοποθετήσουν το θέατρο μια θέση ψηλότερα από τον ίδιο τους τον εαυτό. Και όχι μόνο αυτό, παράλληλα έπρεπε να συμβάλει και το κράτος αλλά και οι εύποροι πολίτες από το κοινό, να συνεισφέρουν με όποια δυνατότητα έχουν στην ανανέωση του πολιτισμού. Να συμβάλουν όλοι στην δημιουργία ενός «ιερού» χώρου Τέχνης, που θα πλάθει «υπάρξεις». Να καταστεί ανάγκη η «απεξάρτηση» του χώρου, από την συμβατικότητα, την φιλοδοξίες των επιχειρηματιών και την ματαιοδοξία των ηθοποιών και να καταστεί η ανάγκη για την δημιουργία υγιούς Θεατρικών Οργανισμούς. Για τον Κουν, το θέατρο όπως έλεγε του ήταν απαραίτητο για να πολεμήσει την μοναξιά. Ένιωθε βαθιά, πως μέσω της συνεργασίας και της επαφής με το κοινό ένιωθε ευτυχισμένος. Για τον Κουν: «Για να παίξει το θέατρο αληθινά τον ρόλο του πνευματικού καθοδηγητή, χρειάζεται πάνω από όλα, συνειδητούς εργάτες του θεάτρου, που να πιστέψουνε θρησκευτικά στην αποστολή τους. Ας αρχίσουμε να φροντίζουμε τις ρίζες. Το δέντρο θα καρπίσει μόνο του».¹⁷

---

¹⁷ Αντώνης Γλυτζούρης (επιμ), «Ο καθένας γύρω από αυτό που αγαπά και πιστεύει. Πρώιμα κείμενα του Κάρολου Κουν γύρω από την τέχνη του θεάτρου (1943-1946)», Σκηνή, Θεσσαλονίκη 2016

1.3 Τα χρόνια μαθητείας δίπλα στον Κάρολο Κουν

Ο εικοστός αιώνας θα επιφέρει ριζικές αλλαγές στην πορεία του θεάτρου τόσο σε Παγκόσμιο επίπεδο όσο και στην Ελληνική σκηνή. Αφενός, οι θεωρίες του Μοντερνισμού θα θέσουν τις βάσεις για την νέα αυτή περίοδο και αφετέρου μια ακόμα συνιστώσα θα κληθεί να διαφοροποιήσει την πορεία του θεάτρου: ο σκηνοθέτης. Ο ρόλος σκηνοθέτης του εικοστού αιώνα θα κληθεί να «κυριαρχήσει» την σκηνή.¹⁸ Σε αυτό το γεγονός θα συμβάλει ενεργά και η εμφάνιση νέων θεατρικών συγγραφέων, τα έργα των οποίων, πολλές φορές με αμφίσημη ερμηνεία, αμφισβητούν τις συντηρητικές φόρμες της εποχής και θεωρούν το ίδιο το έργο ως ένα δημιουργικό εργαλείο προβληματισμού και συζήτησης για την καλλιέργεια νέων ρηξικέλευθων ιδεών.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αναθεώρηση κάθε θεατρικού στοιχείου, όπως η υποκριτική, η σκηνογραφία και η μουσική, ανέδειξαν την ανάγκη για περαιτέρω καθοδήγηση, προσφέροντας στον ρόλο του σκηνοθέτη περισσότερη ευελιξία και προοπτικές για τον πειραματισμό του στην θεατρική σκηνή. Πολλές φορές, ο σκηνοθέτης επιλέγει να μην ακολουθήσει κάποιο γραπτό κείμενο, όπως συμβαίνει στα εικονοποιημένα δράματα του Peter Brook και του Jerzy Grotowski. Παράλληλα, θεατρικά κείμενα και παραστάσεις πολλών σκηνοθετών, όπως του Antoine Artaud, του Konstantin Stanislavsky, του Peter Brook και του Vsevolod Meyerhold συγκαταλέγονται ανάμεσα στα σημαντικότερα έργα του Μοντερνισμού στην ιστορία του σύγχρονου θεάτρου.¹⁹

Στην Ελληνική σκηνή, μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες που διαμόρφωσαν την πορεία Σύγχρονου Ελληνικού θεάτρου επέφερε η ίδρυση του «Θεάτρου Τέχνης». Ο Κάρολος Κουν, υπηρετώντας την Τέχνη του Θεάτρου για περισσότερο από 50 χρόνια, οραματίστηκε την ίδρυση μιας νέας σκηνής και μιας σχολής, η οποία θα προσφέρει στο κοινό ένα νέο πεδίο αναζήτησης και προβληματισμού. Επιλέγοντας πρωτοπόρα έργα του Παγκόσμιου δραματολογίου, τα οποία δεν είχαν παρουσιαστεί μέχρι πρότινος στην Ελλάδα, και προσεγγίζοντας τα με την ιδιαίτερη και ανατρεπτική του οπτική, έθεσε τα θεμέλια για την καλλιέργεια της σκέψης και την ανάδειξη μιας νέας μορφής έκφρασης.

---

¹⁸ Πατρίσια Κόκκορη, «Ο ρόλος του Κάρολου Κουν στη διαμόρφωση της ελληνικής εκδοχής του μοντερνισμού», Εκκύκλημα τεύχος 21, Αθήνα 1989

¹⁹ στο ίδιο

Επιπλέον, οι σκηνοθετικές επιλογές του Καρόλου Κουν συνέβαλλαν στην εμφάνιση μιας νέας γενιάς θεατρικών συγγραφέων, όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, οι οποίοι εμπνευσμένοι από τα έργα που παρουσιάζονταν στο «Θέατρο Τέχνης», οραματίστηκαν έναν νέο κόσμο, ο οποίος δημιουργούνταν μέσα στις σελίδες των έργων τους.²⁰

Ο Γιώργος Αρμένης, είχε δηλώσει κάποτε πως «Ο Κουν ήταν γητευτής. Εκεί μέσα δεν έπρεπε να έχεις χαρά, η χαρά ήταν κατακριτέα υπό διωγμόν».²¹ Παρόλα αυτά, το έργο του Κουν φάνηκε να αναγνωρίζεται τόσο από τον ίδιο όσο και από το κοινό πανελλαδικά. Ο Κουν διακρινόταν για το πάθος, την αγάπη και τον ζήλο του για το θέατρο και το «υπηρέτησε μέχρι το τέλος, προσφέροντας ποιότητα και μια ιδιαίτερη πειραματική καλλιτεχνική «ματιά» στο κοινό του. Ο ίδιος, έδινε μια διαφορετική οπτική ματιά στους καλλιτέχνες για να υποδυθούν τους ρόλους τους και να λειτουργούν εντός μιας συλλογικής δουλειάς. Και αυτό γιατί ο ίδιος όπως χαρακτηριστικά έλεγε «πίστευε στα θαύματα». Η ίδρυση του θεάτρου του ήταν αποτέλεσμα συνδρομής και υποστήριξης φίλων του Κουν, όπου με πάθος και αγάπη για την τέχνη στήριξαν το «θαύμα» του ίδιου, μέσα σε μια κοινωνική ατμόσφαιρα αποστέρησης και ξένης κατοχής. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Δημήτρης Σπάθης, στην εθνική συνείδηση το πρόσωπο του Κουν αποτελούσε έναν «μύθο». Μια αξία και δύναμη που δεν θα χαθεί στον χρόνο.²²

Από τα πρώτα χρόνια της πορείας του, ο Κουν σημάδεψε την θεατρική σκηνή με θέματα από την αρχαιότητα. Η Ελένη Βαροπούλου, είχε γράψει πως ο Κουν, απεχθανόταν την σοβαροφάνεια και τον στόμφο που συνόδευαν τις θεατρικές παραστάσεις αυτού του είδους. Αντίθετα ανέβαζε αυτά τα έργα με διάθεση αντι – αστική, παιχνιδιάρικη και ερωτική.²³ Για τον Κουν, το θέατρο αποτελεί μια μορφή τέχνης που συνδέει, συγκινεί και αγγίζει ψυχικά όσους συμμετέχουν σε αυτό, με σκοπό τον προσδιορισμό μιας κοινής σε όλους αλήθειας.²⁴ Ο Κουν αποτέλεσε τον εμπνευστή της μοντερνικότητας στον χώρο του θεάτρου. Πέρα από τον ιδιαίτερο τρόπο που είχε να παρουσιάζει τα έργα του, επέλεγε συνεργάτες με διαφορετικά κριτήρια από αυτά της εποχής του. Το επιτελείο των ηθοποιών που επέλεγε, απαρτιζόταν από

---

²⁰ στο ίδιο

²¹ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

²² Δημήτρης Σπάθης, «Κάρολος Κουν. Η πορεία προς το Θέατρο Τέχνης», Τα Ιστορικά, Αθήνα 2003, (τχ.39)

²³ Ελένη Βαροπούλου, «Το βίωμα και το σώμα», Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), *Κάρολος Κουν*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010

²⁴ «Κάρολος Κουν: Δεν κάνουμε θέατρο για το θέατρο. Κάνουμε θέατρο για να πλουτίσουμε τους εαυτούς μας», *Newsroom*, 27 Μαρτίου 2017.

άτομα των κατώτερων κοινωνικών ομάδων, τους λαϊκούς ανθρώπους και τους βιοπαλαιστές. Άτομα που για τα δεδομένα της εποχής, δεν θα τους δίνονταν ποτέ η δυνατότητα να ελπίζουν ότι θα μπορούσαν να συνυπάρξουν με την ηθοποιία και να νομιμοποιηθούν σε αυτήν.²⁵

Ο Κουν, προσπαθούσε το πάντρεμα του αρχαίου δράματος με την εποχή του. Υποστήριζε πως το αρχαίο δράμα ήταν κλασικό, και ως κλασικό, μπορεί να ενταχθεί στον σύγχρονο κόσμο, ενώ παράλληλα, το γεγονός αυτό το καθιστούσε διαχρονικό. Οι μνημένοι στον χώρο θεατές, μπορούσαν πλέον να κατανοούν τις μορφές, τα σχήματα, την κίνηση του χορού, της μάσκας, του κόθορνου κ.λπ. Μπορούσαν να γνωρίζουν ακόμα και το πως ζούσαν. Συγχρόνως με τα αρχαία έργα, ο Κουν, έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για το Θέατρο Σκιών και τον Καραγκιόζη. Επηρέαστηκε σε μεγάλο βαθμό, γιατί όπως υποστήριζε, ο Καραγκιόζης στις παραστάσεις είχε λαϊκά στοιχεία της πολιτικής, της επικοινωνίας, της τέχνης, της μουσικής κ.α. Μάλιστα, χρησιμοποιούσε στοιχεία από αυτόν, όπως την φωνή, την κίνηση, το ντύσιμο, για να προκαλέσει τους ηθοποιούς να δούνε τον τρόπο χειρισμού των ρόλων τους με άλλη οπτική ματιά. Ο Καραγκιόζης αποτέλεσε κομμάτι μιας ιδιόρρυθμης καλλιτεχνικής παρέμβασης, όπου με αυτήν γινόντουσαν αναφορές κωμικού τύπου για τα δρώμενα της κοινωνίας και της πολιτικής. Οι ιστορίες που παρουσίαζε κάθε φορά, δεν ήταν γραμμένες κάπου σε μορφή σεναρίου, ήταν καθαρά μορφή θεάτρου με προφίλ αυτοσχεδιασμού. Χαρακτηριστικά θα αναφέρω πως από τις μορφές του Καραγκιόζη και διαφόρους χαρακτηριστικούς κοινωνικούς τύπους, οι οποίοι ξεχώριζαν μέσα στο πλήθος από το ντύσιμο και την συμπεριφορά τους οι ηθοποιοί του κινηματογράφου δανείζονταν συχνά κοινά σημεία αναφοράς. Ο Κουν και ο Σικελιανός αγκάλιασαν αυτό το θεατρικό είδος, σε μια εποχή που επίσης κατέκρινε τα λαϊκά θεάματα της εποχής.²⁶

Το αρχαίο δράμα για τον Κουν, περιείχε βαθιά ανθρωπιστικές αλήθειες. Ο ίδιος εργαζόταν κάποιες ιδιαίτερες πρακτικές και πειραματιζόνταν συνεχώς. Εισήγαγε στο έργο του και στοιχεία άλλων πολιτισμών με σκοπό την ανάδειξη και την δύναμη που είχε ο αρχαίος λόγος. Διαφωνούσε με τις τεχνικές και τον τρόπο παρουσίασης των έργων της αρχαιότητας του Εθνικού Θεάτρου και του Δημήτρη Ροντήρη. Πίστευε πως το ίδιο το σώμα των ηθοποιών με την παράλληλη δυναμική του λόγου, θα έδινε μορφή και νόημα στον ρόλο τους. Καινοτομούσε ακόμα και στον τρόπο που παρουσίαζε τον Χορό. Ο χορός δεν αποτελούσε ένα απρόσωπο πλήθος. Μείωσε τα μέλη του από 15 που απαρτιζόνταν μέχρι τότε σε 12, δίδασκε

---

²⁵ Γεώργιος ΔΚ Σαρηγιάννης, «Κάρολος Κουν Καλλιέργησε το νέος ρίγος», *Τα Νέα*, 14 Φεβρουαρίου 2011

²⁶ Στέφανος Νταλάσης, «Κοινωνία, θρησκεία και πολιτισμός στον Ελληνικό κινηματογράφο της δεκαετίας του '50», Αιγόκερως, Αθήνα 2019

το επιτελείο του Χορού με μια ασχημάτιστη κίνηση, που παράγονταν από την ελευθερία που έδινε στους ηθοποιούς να αυτοσχεδιάσουν στις πρόβες και να πειραματισμούς. Δεν έκανε θυσία αυτούς τους ανθρώπους όμως μπροστά με τον τραγικό ήρωα της παράστασης. Απλά προσπάθησε να εστιάσει σε μια όσο περισσότερο γίνεται «συγγένεια» των δύο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, η Παϊζή στην Εκάβη, ο Λαζάνης στον Οιδίποδα, ο Κουγιουμτζής στον Διόνυσο κ.α. Το πάντρεμα του αρχαίου δράματος με τον σύγχρονο κόσμο, δεν έπαυε όμως να αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα. Η διαφορετική βαθμίδα πολιτισμού, καθώς και η μεγάλη χρονολογική περίοδος που απείχαν, υπήρξε καθοριστικός παράγοντας για την ξεπέραςμα της δυσκολίας αυτής. Όμως ο Κουν κινήθηκε πέρα από ηθικές γλαφυρότητες, μετριότητες, καθημερινότητα, και τον αστικό ανταγωνισμό και τις ετικέτες, κύριο μέλημα του υπήρξε πάντα η αποτελεσματική έκφραση σε ότι αντιπροσώπευε. Παράλληλα το έργο του , περιελάβανε και το πάθος ενός ανθρωπιστή, ο οποίος παρουσίαζε με τον δικό του τρόπο την σπαραχτική έλλειψη ανθρωπισμού της εποχής εκείνης.²⁷

Ο Κουν, είχε μια ιδιαίτερη σύνδεση με το αρχαίο δράμα. Σε μια παραδοσιοκρατική χώρα όπως η Ελλάδα, αποτέλεσε έναν από τους πρωτοπόρους που εισήγαγε το σύγχρονο ρεπερτόριο που στηρίζονταν σε ευρωπαϊκές μεθόδους και τεχνικές, επιχειρώντας ένα είδος εκμοντερνισμού, τόσο στις μεθόδους διδασκαλίας του, όσο και στην τελική της απόδοσης των έργων που «ανέβαζε». Οι ιδέες του αποτέλεσαν πρότυπο για πολλές μεταγενέστερες θεατρικές γενιές, και αυτό λόγω της προοδευτικότητας και της πρωτοτυπίας που παρουσίαζαν.²⁸

Σημαντικό στοιχείο για την αναδρομή του αρχαίου δράματος, θα πρέπει να επισημάνουμε πως είναι και ο Δημοτικισμός που επικράτησε στην χώρα και έδωσε την δυνατότητα σε πολλούς καλλιτέχνες να αναβιώσουν τα αριστουργήματα της αρχαιότητας. Καλλιτέχνες όπως η Κοτοπούλη και η Κυβέλη, έδωσαν την δυνατότητα στο κοινό να γνωρίσει την μοναδικότητα αυτών των έργων μέσω της εκλαΐκευσης τους.²⁹ Τουλάχιστον στις αρχές, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην αναβίωση του αρχαίου ποιητικού λόγου, στην νεοελληνική

---

²⁷ Νίκος Μαρωνίτης, «Ο Κάρολος Κουν και το αρχαίο δράμα», Νέα Σμύρνη 19 Μαρτίου 1979, (Απόσπασμα από ομιλία)

²⁸ Μάικλ Μαγιάρ, «Ο Κάρολος Κουν και το Θέατρο Τέχνης» (μετ. Καιρή Ερεϊκα), Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 2004

²⁹ Στέφανος Νταλάσης, «Κοινωνία, θρησκεία και πολιτισμός στον Ελληνικό κινηματογράφο της δεκαετίας του '50», Αιγόκερως, Αθήνα 2019

σκηνή. Οι πρώτες παραστάσεις, αποτελούσαν ένα είδος διδακτικής και ακαδημαϊκής προσέγγισης περισσότερο.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, προσέλκυσε και το ενδιαφέρον των δημιουργών και επαγγελματιών του θεάτρου, οι οποίοι στόχευαν, πέρα από τον λόγο, στην ερμηνεία και το θέαμα. Οι προβληματισμοί τους, προσανατολίζονταν στο αν θα επέλεγαν τον μουσειακό τύπο των έργων αυτών, ή στην απόδοση τους σύμφωνα με ελεύθερες καλλιτεχνικές παρεμβάσεις της εποχής. Οι τρεις βασικοί ενδιαρμοί τους, επικεντρώνονταν, στην γλώσσα που θα χρησιμοποιούσαν για την απόδοσή τους, στον τρόπο παρουσίασης, (κουστούμια, σκηνικά κ.λπ.) και στον χώρο που θα παιζόντουσαν. Μεταγενέστερα, όταν πλέον το αρχαίο δράμα, είχε κυριαρχήσει στον χώρο, αναπτύχθηκαν ζητήματα ως προς την προσεγμένη σκηνοθετική παρέμβαση και την απόδοση στα σκηνικά των χορικών. Ο Κουν, εξασφάλισε την δική του θέση στην κατηγορία των επαγγελματιών του χώρου, με την δική του μοναδική προσέγγιση και ερμηνεία.³⁰

Η σύμπτυξη ελληνικότητας και λαϊκού εξπρεσιονισμού αποτέλεσαν το έναυσμα για την προσέγγιση του Χορού στο αρχαίο δράμα, από τον Κουν, σε μια περίοδο που μέχρι τότε δεν είχε αναγνωριστεί, καθώς εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν ούτε επαγγελματίες αλλά ούτε και σκηνοθέτες, ώστε να μπορέσουν να τον εφαρμόσουν και δώσουν ιδιαίτερη έμφαση σε αυτόν. Τα σώματα του Χορού ήταν σχεδόν πάντα ακίνητα χωρίς ιδιαίτερο ρόλο. Με τις χορογραφίες του Κουν, ο Χορός πλέον μπορούσε να κινηθεί στην σκηνή αυτοσχεδιάζοντας και να διακωμωδεί την πολιτική κατάσταση της εποχής που ήταν γραμμένο το έργο. Για τον Κουν, στην κάθε παράσταση, ο χορός, θα έπρεπε να είχε διαφοροποιήσεις στον ρόλο του. Έτσι, στους *Επτά Επί Θήβας*, η κίνηση του χορού μοιάζει με λιτανεία, στον *Οιδίπους Τύρανο*, ακολουθεί ένα είδος θρησκευτικής τελετουργίας, ενώ στον *Προμηθέα Δεσμώτη*, τα μέλη του χορού είναι στάσιμα. Μία ακόμα αναφορά που πρέπει να γίνει, είναι αυτή της χρήσης των προσωπείων. Στις παραστάσεις του χρησιμοποιούσε άσπρα μισά προσωπεία, με μεγάλα ανοίγματα στα μάτια και στο στόμα. Με αυτόν τον τρόπο, ήθελε να υπενθυμίσει πως το θέατρο είχε ξεκινήσει από τις τελετουργίες των αρχαίων προγόνων.³¹

---

³⁰ Μαρία Λαγογιάννη - Σουζάνα Καπελώνη, «Ματιές στην αναβίωση του αρχαίου δράματος στην Ελλάδα», Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα 2015

³¹ Παναγιώτα, Κωνσταντινάκου «Ο Κάρολος Κουν σκηνογράφος», Βασιλείου Αρετή (επιμ), *Ο Θεατρικός κόσμος του Κάρολου Κούν*, Αμολγός, Αθήνα 2022

Επιδίωκε επίσης την διάκριση των ηθοποιών από τους ρόλους που υποδύονταν³². Στους *Βάτραχους* του Αριστοφάνη, οι ηθοποιοί είχαν αφαιρέσει τα προσωπεία και είχαν θλιμμένο ύφος, με μια αλληγορική διάθεση να εκφράσει στο κοινό, πως μεταβάλλεται το ηρωικό σε τραγικό πρόσωπο. Για τα κουστούμια χρησιμοποιούσε υφαντά, γιατί ήθελε να ξεχωρίζουν τα μέλη του Χορού από τους υπόλοιπους ηθοποιούς. Αργότερα, χρησιμοποίησε σκηνογράφους για τα κουστούμια και όπως συνήθιζε να εργάζεται, πειραματίστηκε και αυτοσχεδίαζε κάθε φορά. Χαρακτηριστικά θα αναφέρω, τον Κουγιουμπζή, όπου στην παράσταση του Αριστοφάνη, *Αχαρνής*, ήταν ντυμένος με παντελόνι, χακί μπλούζα και γιλέκο, καπέλο για γυαλιά. Αυτό από μόνο του το παράδειγμα έδειχνε πως δεν φοβόταν να πειραματιστεί για να εκφράσει και να αποδώσει τις ιδέες του. Έδειχνε επίσης με την τέχνη που ασκούσε, πως είναι ικανός να προκαλεί για τις ιδέες του χωρίς να φοβάται τις αντιδράσεις του κοινού, μιας και βασικός του στόχος ήταν να τους προβληματίσει και να τους αφυπνίσει με τα έργα του. Έτσι, στις *Όρνιθες* που είχε ανεβάσει στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού, ντύνει τον ιερέα στην σκηνή της θυσίας με καλυμμαύχι, και ξεσηκώνει πλήθος αντιδράσεων. Στο ίδιο έργο, ο Γιάννης Μπέζος, χόρεψε χασάπικο με την συνοδεία μπουζουκιού επί της σκηνής³³.

Από το 1960, ο Κουν, διευρύνει αποφασιστικά τους θεατρικούς ορίζοντες σε μια μοντέρνα μορφή έκφρασης και με νέο ηλικιακά επιτελείο ηθοποιών. Μπρεχτ, Πιραντέλλο, Τσέχωφ, Ουάιλντερ και Ουίλιαμς, άνοιξαν τους δρόμους της δημιουργίας για τον Κουν, διαγράφοντας νέες προοπτικές για το νεοελληνικό θέατρο με μια έκφραση διαφορετική από αυτή που συνήθιζε με το αρχαίο δράμα. Πρόκειται για διαφορετικού τύπου ερμηνείες και εκδοχές των θεατρικών έργων που ανέβαζε. Ερμηνείες που διαμόρφωσαν σύγχρονες τάσεις του θεάτρου με μια «δόση παραλογισμού». Υλοποιεί μια μοντέρνα εκδοχή των έργων του Πίτερ, Ζενέλ, Ιονέσκο, Βιτρακ, Καπετανάκης, Ξερόπουλος κ.α. Μια επαναπροσέγγιση, του αρχαίου δράματος του Κλασικού θεάτρου, αλλά και νέων δημιουργών όπως της Αναγνωστάκη, του Σκούρτη, Ευθυμιάδη. Οι ερμηνείες βασίζονταν σε μια συλλογική προσπάθεια, χωρίς όμως να «αποκλείονται» και οι πρωταγωνιστικοί ρόλοι.

Ο Κουν πρωτοτυπούσε ακόμα και στις επιλογές των συνεργατών του, τους ανερχόμενους και μη ηθοποιούς. Οργάνωνε παραστάσεις με πολύ νέους ανθρώπων των κολλεγίων ακόμα και παιδιά μικρότερα, 12- 16 χρονών. Για να τους εντρυφήσει στον κόσμο

---

³² στο ίδιο

³³ Ελευθερία Παναγή, *«Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα»*, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020

του θεάτρου, έβαζε τους νέους αυτούς να αυτοσχεδιάζουν ακόμα και στα σκηνικά, τα κουστούμια, ακόμα και στις μάσκες που έφτιαχναν τα ίδια τα παιδιά³⁴. Από το 1949-1954, δεν περιορίζεται στον χώρο, και ανεβάζει παραστάσεις σε διάφορες θεατρικές σκηνές, όπως του Εθνικού Θεάτρου που ανέβασε το κλασικό έργο *Άνθρωποι και Ποντίκια* του Τζων Σταινμπεκ.

Το 1954, και για πρώτη φορά στα ελληνικά δεδομένα διαμορφώνει στο Υπόγειο κυκλική σκηνή.³⁵ Για τον Κουν, ένας λαός για να δημιουργήσει, οφείλει να είναι ριζωμένος στην παράδοση της χώρας του. Χαρακτηριστικά είχε πει πως «..το θέατρο είναι μια τέχνη, με αυτοτέλεια που κρίνεται σύμφωνα με τους νόμους της τέχνης και όχι κατά πόσο μιμείται την ζωή πετυχημένα ή όχι».³⁶ Η καλλιτεχνική ευφύια του Κουν, τον οδηγεί στην προσέγγιση έργων του τύπου ψυχολογικό δράμα, όπως το ανέβασμα της *Αγριόπαπιας* και του *Γλάρου*. Το έργο του Όντετς, *Το παιδί με την χρυσή τύχη*, αποτελεί και αυτό ένα από τα αριστουργήματα του στανισλαφσκικού συστήματος. Ο σκηνοθέτης που εμβάθυνε και χρησιμοποίησε πολύ την συγκεκριμένη μέθοδο, θεωρούσε πως αυτή είχε παντρέψει το παγκόσμιο θέατρο με το ρωσικό ρεαλιστικό του 19^{ου} αιώνα. Άλλες φορές συμμετείχε με έργα του γαλλικού ρεπερτορίου, όπως του Μαρσέλ Άρσαλ, *Ο Κουρσάρος* και του Λαμπίς, *Το ταξίδι του κυρίου Περισόν* και το *Ψάθινο καπέλο*. Δεν τον φόβιζε επίσης το να ανεβάζει και έργα «άσημα» και σπάνια παιγμένα, όπως το ρουμάνικο *Τιτάνικ βάλς*, *Το τιμόνι του έρωτα* και το *Άνθρωπος είμαι και εγώ*. Μετά την δεκαετία, πειραματίζεται με διαφορετικού τύπου θεατρικές παραστάσεις για να υποστηρίξει μια σειρά έργων νεοελληνικού χαρακτήρα, πέρα από αυτές τις παραδοσιακές με τους μονοδιάστατους χαρακτήρες, όπως αυτές που συνήθιζε να ανεβάζει η Κοτοπούλη. Κάποια από τα έργα του επίσης, ήταν σκηνοθετικές παρεμβάσεις μπουλμπάρ και αισθηματικές κομεντί.³⁷

Όσον αφορά τον κινηματογράφο, που θεωρούνταν ως ένα νέο πρότυπο υποκριτικής, εκείνα τα χρόνια, ο Κουν θεωρούσε πως αποτελεί έναν μεγάλο αντίπαλο δικό του αλλά και της θεατρικής σκηνής. Συνειδητά, απομακρύνθηκε από τους λαϊκούς διαλόγους και έδωσε στον λόγο μια διαφορετικού τύπου προσέγγιση η οποία συνέτεινε περισσότερο με το φαντασιακό, παρά με λόγο της καθημερινότητας. Αυτή τη φορά, κατακρίθηκε ως αντι ρεαλιστής, αλλά κέρδισε τον ενθουσιασμό του κοινού με τον τρόπο που τον απέδιδε. Ο

---

³⁴ Θέατρο Τέχνης, (2023)

³⁵ Ηρακλής Κακαβάνης, «Κάρολος Κουν», *Ατέχνως*, 13 Σεπτεμβρίου 2017

³⁶ Θέατρο Τέχνης, (2023)

³⁷ Κυριάκος Κωνσταντίνος, «Ο νεαρός σκηνοθέτης Κάρολος Κουν 1939-1942, Σκηνή, Αθήνα 2012

ηθοποιός, δεν χρειαζόταν πλέον να μιμηθεί ολόκληρο τον ρόλο, αλλά να χρησιμοποιεί την φαντασία του για να προσεγγίσει την ψυχολογία σε αυτόν.³⁸

---

³⁸ Μανώλης Σειραγάκης, «Η υποκριτική στην Ελλάδα», Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Φιλολογίας, Ρέθυμνο 2018

Κεφάλαιο 2^ο

Ο Γιώργος Αρμένης ως ηθοποιός

2.1 Η φοίτηση στο Θέατρο Τέχνης

Ο Γιώργος Αρμένης θα φοιτήσει στην Ανωτέρα Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης του Κάρολου Κουν το διάστημα 1967-1970. Μετά την περάτωση των σπουδών θα παραμείνει μέχρι το 1987 στο θέατρο Τέχνης, ως βασικός συνεργάτης του Κουν. Από το 1968 θα ξεκινήσει η υποκριτική του πορεία στο Θέατρο Τέχνης, αρχικά με πολύ μικρούς ρόλους και περάσματα. Εκτός από τη φοίτηση του στη σχολή ο Γιώργος Αρμένης θα εργαστεί στο Θέατρο Τέχνης αρχικά ως φροντιστής, ενώ στη συνέχεια θα αναλάβει διάφορους ρόλους καθώς θα εργαστεί ως ηθοποιός, χορογράφος, σκηνογράφος, βοηθός σκηνοθέτη, σκηνοθέτης αλλά και δάσκαλος.

Τα χρόνια μαθητεία του Αρμένη δίπλα στον Κουν έδρασαν καταλυτικά στην καλλιέργεια του υποκριτικού του ταλέντου αλλά και στην διαμόρφωση της θεατρικής παιδείας που ο ίδιος ακολούθησε. Ο Κουν χρησιμοποιούσε δικές του τεχνικές για την αναβίωση του αρχαίου δράματος ώστε να καταφέρει να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Με τον μοναδικό του τρόπο, «έπειθε» τους ηθοποιούς να εισχωρήσουν στην ψυχική διαδρομή των ηρώων της τραγωδίας εκφράζοντας την σωματικά. Υπήρξε βαθιά επηρεασμένος από τον «εσωτερικό ρεαλισμό» του Stanislavsky³⁹ και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Α. Θεοδωρόπουλος, ο Κουν έλεγε πως «ο ηθοποιός οφείλει να φέρει εντός του και στην προσωπική του ζωή, τον ρόλο που αναλαμβάνει, βουτώντας έντονα και στην συναισθηματική του μνήμη και νοημοσύνη» και συνεχίζει αναφέροντας πως η επιλογή των ηθοποιών που θα αποτελούσαν τον θίασο, αποτελούσε «έναν υπόγειο ήχο, ένα αόρατο σημάδι μέσα σε ένα δυναμικό υποσυνείδητο».⁴⁰

---

³⁹ Πατρίσια Κόκκορη, «Ο ρόλος του Κάρολου Κουν στη διαμόρφωση της ελληνικής εκδοχής του μοντερνισμού», Εκκύκλημα τεύχος 21, Αθήνα 1989

⁴⁰ Αλέξανδρος Θεοδωρόπουλος, «Κάρολος Κουν: Ένας απaráμιλλος θεατράνθρωπος», *impactalk*, 13 Σεπτεμβρίου 2021

Μέχρι το 1959, χρησιμοποιούσε στην τεχνική του στοιχεία του «Ποιητικού Ρεαλισμού». Αυτή η τεχνική, αποτελούσε στοιχείο μιας συλλογιστικής πνευματικής δράσης, που προσέδιδε αυθεντικότητα στο παίξιμο του ηθοποιού. Η εκπαίδευση των ηθοποιών από τον Κουν, δεν στόχευε αποκλειστικά στην απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων στην τέχνη της υποκριτικής. Βασικό μέλημα του ήταν η ανακάλυψη από αυτούς της αλήθειας του έργου στο οποίο θα έπαιζαν.⁴¹ Αυτό θα τους έδινε την ευκαιρία να εμβαθύνουν περισσότερο στον χαρακτήρα που θα έπρεπε να υποδυθούν στη σκηνή του θεάτρου.⁴² Για τον Κουν, η ζωή και οι σχέσεις των ανθρώπων, κυρίως αυτές που δεν είναι φανερές, υπήρχαν για τον ίδιο μόνο για να οργανωθούν και να αποτελέσουν την δυναμική που δίνει στην ζωή μια υπόσταση θαύματος και ονείρου, πέρα από άψυχες εικόνες και παραστάσεις. Το επίπεδο της ζωής για εκείνον, αναπαρίσταται από τον ήχο στην φωνή, τον φωτισμό, τις σιωπές και πολλά άλλα που περνούν απαρατήρητα. Ο Κουν ενέπνεε τους νέους ηθοποιούς να αναζητήσουν και να προβληματιστούν με κύριο γνώμονα το πάθος και την αίγλη που απορρέει από την νεότητα τους⁴³. Ο Κουν, αναζητούσε το αυστηρό νόημα της Τέχνης. Οι μαθητές του τότε, έχουν να θυμούνται τα ξεσπάσματα του και την αγανάκτηση του για το όποιο μικρό λάθος κάποιου ασήμαντου ηθοποιού. Πίστευε, πως και το πιο μικρό λάθος, ήταν ικανό να ανατρέψει την υπάρχουσα ιδανική τάξη και την ομορφιά του οράματος του.⁴⁴

Για την επιλογή των ηθοποιών λειτουργούσε με ταξικά κριτήρια. Προτιμούσε να κάνει τις επιλογές του από ανθρώπους των χαμηλών τάξεων, από τους βιοπαλαιστές. Αυτό συνέβαινε, καθώς θεωρούσε πως οι άνθρωποι αυτοί, σε σχέση με την ελίτ και την αστική τάξη της εποχής του, αντιμετώπιζαν με περισσότερη τιμιότητα το επάγγελμα και είχαν μεγαλύτερες προοπτικές για να εκπαιδευτούν και να εξελιχθούν παράλληλα. Θεωρούσε πως, ο τρόπος που εκτελούσαν τις κινήσεις τους, η στάση του σώματος και ο χρωματισμός που έπαιρνε η φωνή

---

⁴¹ Δηώ Καγκελάρη, «Κάρολος Κουν. Προσεγγίσεις της ποιητικής του», Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), *Κάρολος Κουν*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010

⁴² Ελευθερία Παναγή, *Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα*, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020.

⁴³ Δηώ Καγκελάρη, «Κάρολος Κουν. Προσεγγίσεις της ποιητικής του», Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), *Κάρολος Κουν*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010

⁴⁴ Οδυσσέας Ελύτης, *«Ανοιχτά Χαρτιά»*, Ίκαρος, Αθήνα 1982

τους αποτελούσαν ένα πρότυπο γνησιότητας και ευαισθησίας για τα δεδομένα τα δικά του και δυνατότητα να εμβαθύνουν περισσότερο στον χαρακτήρα που θα έπρεπε να υποδυθούν.⁴⁵

Ο Κουν ήθελε οι ηθοποιοί που εργάζονταν για αυτόν, να βλέπουν το θέατρο και την δουλειά τους ως λειτουργήματα, και όχι απλά ως επάγγελμα.⁴⁶ Ο μεγάλος αυτός δημιουργός, δεν χρησιμοποιούσε θεωρία για να προσανατολίσει τους ηθοποιούς σχετικά με το έργο που ανέβαζε. Αντίθετα, βιαζότανε οι ηθοποιοί να ξεκινήσουν να παίζουν, ειδικά οι νεότεροι, για τον λόγο πως δεν είχε ήδη σχεδιάσει την σκηνοθεσία, αλλά αυτοσχεδίαζε κατά την διάρκεια της διδασκαλίας τους. Ποτέ δεν έκανε επανάληψη σε μια θεατρική μορφή που είχε ξαναπαίξει, όμως τον εαυτό του συχνά τον αναθεωρούσε.

Τον ενέπνεε έντονα η κοινωνική ατμόσφαιρα που επικρατούσε και προσπαθώντας να καταλάβει την σκέψη και το συναίσθημα που εξέφραζε ο συγγραφέας, έδινε και ο ίδιος μορφή στα έργα που ανέβαζε. Με τους ηθοποιούς, ήταν απαιτητικός και ζητούσε να εμπνέονται και να παίζουν με γνώμονα μια δική τους εσωτερική μελωδία. Για τον ίδιο, ο κάθε ηθοποιός ήταν μια ξεχωριστή προσωπικότητα που θα εμπλέκονταν με τους υπόλοιπους για να δημιουργήσουν ένα ενιαίο σύνολο για τις απαιτήσεις του έργου. Επιζητούσε μέσα από το παίξιμο του ηθοποιού, να διακρίνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του τα οποία έπρεπε να ενσωματωθούν σε αυτά του ήρωα που υποδύονταν ο καθένας. Ζητούσε επίσης απόλυτη προσήλωση από όλους τους ηθοποιούς, συμμετέχοντες και μη. Με σκοπό να τους δώσει να κατανοήσουν τον ρόλο τους, όσοι δυσκολευόντουσαν, τους θύμιζε στιγμές από την καθημερινότητά τους. Παραδείγματος χάρη, από τον τρόπο που θα συμπεριφέρονταν και θα μιλούσαν σε έναν Μπακάλη, κ.α.⁴⁷ Απέκλειε την παραδοσιακή μηχανιστική υποκριτική. Αυτόν τον παραδοσιακό τρόπο που γνώριζαν και χρησιμοποιούσαν οι ηθοποιοί μέχρι τότε. Ήθελε να καλλιεργήσει σε αυτούς, μια μορφή μοντέρνας υποκριτικής, που θα ανέδιδε τα χαρίσματα και τα προσόντα τους. Συχνά αυτού του είδους η τεχνική που χρησιμοποιούσε, φαινόταν υπερβολική και ίσως επιπόλαια.

Ο ηθοποιός, σύμφωνα με τον Κουν, όφειλε να προβληματιστεί για να ανακαλύψει τις αλήθειες του έργου και όχι απλά να υποδύεται κάποιον ρόλο⁴⁸. Η τεχνική του αυτή, επιζητούσε

---

⁴⁵ Ελευθερία Παναγή, «Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα», Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020

⁴⁶ Αντώνης Γλυτζούρης, «Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001

⁴⁷ Κωστής Καπελώνης, «Ο Κάρολος Κουν σκηνοθετεί», *Περί ου*, 21 Μαΐου 2022

⁴⁸ Κάρολος Κουν, «Για το θέατρο κείμενα και συνεντεύξεις», Ιθάκη, Αθήνα 1981

την φαντασία του ηθοποιού αλλά και την απόλυτη συγκέντρωσή του στο έργο. Η κάθε παράσταση για αυτόν, έπρεπε να ερμηνεύεται με τέτοιο τρόπο, που θα προκαλούσε τον θεατή να ταυτιστεί με τους ήρωες και την υπόθεση του έργου. Ο Κουν, στην πραγματικότητα υπήρξε Μοντερνιστής, αν και αυτό αμφισβητήθηκε από Μοντερνιστές τις εποχής που κατέκριναν τις τεχνικές που ακολουθούσε. Η ιδεολογία και ο αυτοσχεδιασμός που χρησιμοποιούσε στις πρόβες του, επιδίωκε την ταύτιση του κοινού με την ιδεολογία του εκάστοτε κειμένου.⁴⁹

Για τον Κουν πίσω από μικρούς και δευτέρους ρόλους «παραφυλάνε ανάλλαχτοι οι πρωταγωνιστές του παράδοξου ετούτου κόσμου⁵⁰». Περιμένοντας ο ίδιος ο δημιουργός, να τους εξυψώσει και να τους δώσει ζωή. Να γίνει μια ολοκληρωτική συμφιλίωση μέσα στην ψυχή του ατόμου, και άγγελοι και δαίμονες να συμφιλιωθούν⁵¹. Ο Κουν, υποστήριζε, πως το θέατρο αποτελεί τέχνη με κοινωνική αποστολή. Πριν από τον θάνατο του, συνέταξε διαθήκη στην οποία άφηνε κληρονόμους του Θεάτρου Τέχνης, τον Γ. Αρμένη, τον Μ. Κουγιουμτζή και τον Γ. Λαζάνη. Αυτό το έπραξε γιατί όπως είχε πει, ήθελε ενωμένοι οι τρεις τους να συνεχίσουν την παράδοση του θεάτρου και την συνέχιση της κοινωνικής του αποστολής.⁵²

Στο ξεκίνημα της καριέρας του, το 1933, δημιουργεί μια μικρή θεατρική σκηνή, την «Λαϊκή Σκηνή». Σε αυτήν, ανέβαζε θεατρικά έργα, όπως την Ερωφίλη του Χορτάση το 1934, μαζί με ερασιτέχνες κομμουνιστές διανοούμενους και καλλιτέχνες, και δείχνοντας φανερά την αντίθεση του προς τα δυτικοευρωπαϊκά «εισαγόμενα ρεύματα», τα οποία υποστήριζε πως επηρεάζουν αρνητικά και αμαυρώνουν την «ταυτότητα» του ελληνικού πολιτισμού. Τα πρότυπα που ακολούθησε, διαμορφώθηκαν στην συνείδηση ως «Λαϊκός Εξπρεσιονισμός». Την μέθοδο Stanislavsky, την οποία και αποτύπωσε στο έργο του σε βάθος χρόνου, την εισήγαγε στην Ελλάδα όταν στην Λαϊκή Σκηνή, ανέβασε τον Βυσσινόκηπο του Τσέχοφ.

Ο Κουν, επηρεαζόταν έντονα από τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν. Παράλληλα, η έντονη επιχειρηματικότητα που αναπτύσσονταν γύρω από τις θεατρικές παραστάσεις της εποχής, σε συνδυασμό τον βεντετισμό, τον επηρέαζαν βαθύτατα. Γύρω στο 1942, οι συζητήσεις με επαγγελματίες του χώρου, αλλά και με καλλιτέχνες και διανοούμενους

---

⁴⁹ Πατρίσια Κόκκορη, «Ο ρόλος του Κάρολου Κουν στη διαμόρφωση της ελληνικής εκδοχής του μοντερνισμού», Εκκύκλημα τεύχος 21, Αθήνα 1989

⁵⁰ Κάρολος Κουν, «Για το θέατρο κείμενα και συνεντεύξεις», Ιθάκη, Αθήνα 1981

⁵¹ «Κάρολος Κουν: Πρωτοπόρος και ανανεωτής του Ελληνικού θεάτρου», Ημερόδρομος, Αθήνα 2023

⁵² Κατερίνα Χουζούρη, «Ο Κάρολος Κουν για το Αρχαίο δράμα», Πεμπτουσία, 17 Φεβρουαρίου 2012

της εποχής, τον έκαναν να κάνει το βήμα και να ιδρύσει, με την βοήθεια των φίλων του και συνεργατών, το Θέατρο Τέχνης. Βασικός σκοπός του Θεάτρου Τέχνης ήταν να αφυπνίσει το κοινό και να τους παρουσιάσει το θέατρο, ως μια ανώτερη μορφή τέχνης. Οι συνεργάτες του, σε μεγάλο αριθμό από αυτούς, ανήκαν στην παράταξη του ΕΑΜ και μέλη του παράνομου ΚΚΕ. Οι συνεργάτες του Κουν στο «Λαϊκό Θέατρο», συζητούσαν πως αυτό το θέατρο, όφειλε να διαφέρει από τα υπόλοιπα, και να λειτουργεί πέρα από την δυσπιστία και εγωκεντρισμούς. Έπρεπε να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα τέτοια που θα συνέτεινε στην πιο βαθιά κατανόηση του εαυτού και του κόσμου γύρω μας.⁵³

Αν και το θέατρο του, δεν έμοιαζε να είχε σχέση με πολιτικές παρατάξεις της εποχής, ο ίδιος δεν έπαυε να θέτει ερωτήματα για την πολιτική και συλλογική διάσταση του θεάτρου και της Τέχνης που εξασκούσε. Επιπλέον, οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε η κοινωνία εκείνη την εποχή, με την Κατοχή, εκφράστηκαν μέσα από το θέατρο του, γεγονός που συντέλεσε στην σύνδεση του Θεάτρου Τέχνης με τον επαναστατικό αγώνα των ανθρώπων που ξεσηκώνονταν.⁵⁴

Ο Κουν, αδιαμφισβήτητα, άφησε μεγάλη καλλιτεχνική κληρονομιά. Πολλά από τα έργα που σκηνοθέτησε αφορούσαν Αρχαίες ελληνικές τραγωδίες. Θεωρούσε πως αυτές, αποτελούσαν μεγάλη καλλιτεχνική κληρονομιά για τον ελληνισμό, και πως το αρχαίο δράμα, πρόβαλε αξιοσημείωτες αλήθειες. Σκηνοθετικές θεωρήσεις όπως αυτές του Μπρεχτ, διευρύναν το πλαίσιο αναφοράς τους και διαμορφώθηκαν από τον ίδιο βάση του αρχαίου ελληνικού δράματος. Τα έργα του Μπρεχτ, είχαν σημείο αναφοράς, τα κοινωνικά δρώμενα και την ζωή του ατόμου (πόλεμοι, έρωτες, το δίκαιο και το άδικο). Η επιρροή του Κουν από τα έργα του, ξεχώριζε μέσα από τις τραγωδίες. Οι Πέρσες του Αισχύλου και η Αντιγόνη που ανέβασε ο Κουν μπορούν να αναφερθούν ως παράδειγμα του επηρεασμού αυτού. Όπως και ο Μπρεχτ συνήθιζε στα έργα του, μουσικές «επεμβάσεις», καυστικό χιούμορ και μια δόση εναλλαγής της διάθεσης των προσώπων των έργων του, έτσι και ο Κουν ακολούθησε αυτά τα χαρακτηριστικά. Ο Κουν, επιδίωξε να διαχωρίσει τα χαρακτηριστικά των ηρώων των έργων του από την προσωπικότητα των ηθοποιών. Μάλιστα, για αυτό τον σκοπό, κάλυπτε με μάσκες τα πρόσωπα των ηθοποιών και τους επέτρεπε να της βγάλουν μόνο όταν δεν συμμετείχαν στην σκηνή. Με αυτό τον τρόπο, αποσκοπούσε στο να προβάλει τις συμπεριφορές και το νόημα που

---

⁵³ Ηρακλής Κακαβάνης, «Κάρολος Κουν», *Ατέχνως*, 13 Σεπτεμβρίου 2017

⁵⁴ Ελένη Σταματοπούλου, «Το νεοελληνικό θέατρο στα μεταπολεμικά χρόνια 1944-1967», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, (Διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2017

τους ως ζητούμενο, παρά τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών. Το κοινό, έπρεπε να έρθει σε «επαφή», με αυτό που εκφράζει το έργο ώστε να ευαισθητοποιηθεί και να αναγνωρίσει την αξία του ελληνικού δράματος. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό έργο του, αποτελούσε και η παράσταση *Αχαρνής* του Αριστοφάνη (1976). Η πολιτική σκηνή της εποχής του τον επηρέαζε σε μεγάλο βαθμό. Η *Ορέστεια* του Αισχύλου, αποτελούσε άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, αφού σε αυτήν την παράσταση, στην σκηνή της δολοφονίας, είχε ζητήσει και την συμμετοχή του κοινού.⁵⁵

Οι επιρροές του, όπως ήδη αναφέρθηκε ασκούσαν στοιχεία από τον «ποιητικό ρεαλισμό» και τα «έργα των σκαπανέων» το μαρτυρούσαν. Βασικός του στόχος ήταν όμως και να εκφράσει την «ψυχολογική πραγματικότητα», μια έννοια που εκφράστηκε αρχικά από τον Βαχτάνγκοφ από τον οποίο επηρεάστηκε έντονα, κατά τις δικές του μαρτυρίες. Η πολυπλοκότητα της ψυχολογικής δυναμικής στον σύγχρονο άνθρωπο, ζητούσε να την προσδιορίσει μέσα από την εξωτερική πραγματικότητα. Μια έκφραση που επιδίωκε να ξεπεράσει τις παραδοσιακές ρεαλιστικές αντιλήψεις της εποχής του.⁵⁶

Το 1959, ο Κουν σκηνοθετεί το έργο, *Όρνιθες* του Αριστοφάνη, και προκαλεί σάλο και έντονα αρνητικές αντιδράσεις. Για άλλη μια φορά, προσπαθεί να επικεντρωθεί στο βαθύτερο συναίσθημα της ψυχολογίας της κοινωνικής πραγματικότητας. Η Συκκά είχε γράψει σχετικά «Στους *Όρνιθες*, αυτό μου άρεσε: η επιθυμία πτήσης, η προσπάθεια να υψωθούμε. Όταν είσαι μικρός, κοιτώντας δεν έχει ταβάνι, μεγαλώνοντας μάθαμε να το ορίζουμε»⁵⁷. Και όμως, τρία χρόνια αργότερα, οι *Όρνιθες*, μοιράστηκαν το πρώτο βραβείο με το Εθνικό Θέατρο στο φεστιβάλ των εθνών στο Παρίσι.⁵⁸

Νωρίτερα, το 1957⁵⁹, παρουσιάζει τον Πλούτο του Αριστοφάνη, και δημιουργεί ξανά αντικρουόμενες απόψεις. Σε αυτό, συνέβαλε, η ελεύθερη απόδοση του έργου από τον Κουν. Αποτελούσε μια πολιτική, κοινωνική και θρησκευτική σάτιρα, στην οποία κυριαρχούσαν έντονα στοιχεία από την ρωμαϊκή και ελληνική κωμωδία. Ο Κουν, έδωσε βαρύτητα στους

---

⁵⁵ Ελευθερία Παναγή, «*Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα*», Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020

⁵⁶ Κωνσταντίνος Κυριάκος, «Ο νεαρός σκηνοθέτης Κάρολος Κουν 1939-1942», Σκηνή, Αθήνα 2012.

⁵⁷ Γιώτα Σύκκα, «Οι *Όρνιθες* του Κουν μισό αιώνα μετά», *Η Καθημερινή*, 13 Ιουλίου 2008

⁵⁸ Πλάτων Μαυρομούστακος (επιμ), «*Κάρολος Κουν Οι παραστάσεις*», Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008

⁵⁹ Πλάτων Μαυρομούστακος (επιμ), «*Κάρολος Κουν Οι παραστάσεις*», Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008

σατιρικούς στίχους και στον λόγο, ο οποίος όσον αφορά τον χορό, θεωρήθηκε άσεμνος και για αυτό τον λόγο επικρίθηκε έντονα. Η επικαιρότητα της εποχής καθώς και η προκατάληψη του κόσμου, ασκούσαν επιρροή πάντα στον σκηνοθέτη, και για τον λόγο αυτό στο έργο συμπεριέλαβε εικόνες και στοιχεία, από την ρεμπέτικη κουλτούρα.⁶⁰

Φαίνεται καθαρά, πως ο εξπρεσιονισμός του Κουν, εκφραζόταν μέσα από το "πάντρεμα" της γνήσιας λαϊκής παράδοσης, με πηγές από το αρχαίο δράμα, σε μια προσωπική του προσπάθεια αφύπνισης για την ελληνική πραγματικότητα της εποχής⁶¹. Έτσι, συναντάμε εκφράσεις καθημερινές, λαϊκών στρωμάτων, ακόμα και σε έργα του Αριστοφάνη. Έργα όπως *Βάτραχοι* το 1966, και αργότερα, το 1969 *Λυσιστράτη*, *Ειρήνη* το 1977 και το 1985 *Θεσμοφοριάζουσες*, αποτέλεσαν σταθμό για την επιρροή του αυτή.

Στην μετάφραση των αρχαίων κειμένων, δεν επιδίωκε τα διαμορφώσει υπερβολικά το ύφος τους, αλλά να τα περιλάβει στην λαϊκή επικαιρότητα αναχρονιστικές διακυμάνσεις και αποδόσεις. Για να το πετύχει αυτό, πολλές φορές χρειάστηκε να παρέμβει στην απόδοση του μεταφραστή για να εξυπηρετήσει στην καλύτερη λαϊκή προσέγγιση.⁶²

Ο Κουν, ανέβαζε έργα, μόνο αν οι φωνές και η συχνότητα που εκπέμπαν, άγγιζαν δικές του εσωτερικές ανησυχίες. Αν και μόνο μέσα από αυτά, έβλεπε πως θα μπορούσε να εκφράσει τα οράματα και το πάθος του και με αυτά να επικοινωνήσει με το κοινό. Δεν είχε σκοπό, όπως ο ίδιος είχε τονίσει, να παραποιήσει τα έργα, αλλά να αναπαράγει μέσα από την σκηνοθεσία του, τα νοήματα και τις αξίες που συνυπήρχαν σε αυτά, ενσωματώνοντας τα σε ρυθμούς που ταίριαζαν στην δική του ιδιοσυγκρασία. Σε καμιά περίπτωση δεν σκόπευε όπως ανέφερε, να παραποιήσει τις αλήθειες και τα νοήματα που παρουσίαζαν, όπως τα είχαν σκεφτεί και αποδώσει οι δημιουργοί τους. Χαρακτηριστικά, είχε τονίσει πως «μέσα από την Διονυσιακή λειτουργία, να μπορούν να μας συνεπάρουν οι αλήθειες του ποιητή. Αλήθειες που έχουν τις

---

⁶⁰ Ελευθερία Παναγή, «Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα», Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020

⁶¹ Κατερίνα Αρβανίτη, «Οι Αριστοφανικές προσεγγίσεις του Καρόλου Κουν. Το παράδειγμα των *Ορνίθων* και των *Αχαρνέων*», Φιλολογική Τεύχος 75, Αθήνα 2001, σελ. 19-27

⁶² Κατερίνα Αρβανίτη, «Οι Αριστοφανικές προσεγγίσεις του Καρόλου Κουν. Το παράδειγμα των *Ορνίθων* και των *Αχαρνέων*», Φιλολογική Τεύχος 75, Αθήνα 2001, σελ. 19-27

ρίζες τους σε μεγάλα γεγονότα, μεγάλες πράξεις, που συμβαίνουν μέσα στον χώρο και χρόνο χωρίς φραγμούς».⁶³

Μέσα από την απόδοση του αρχαίου δράματος, απέδιδε την θεατρική μαγεία που ήθελε εξ αρχής να αποδώσει, εμμένοντας πάντα πιστός και σταθερός στις αλήθειες της πραγματικής ζωής που αντανακλώνται μέσα από την επεξεργασία της τέχνης της αρχαίας ποίησης. Ο λόγος, οι κινήσεις και ο χορός καθώς και η μουσικές του παρεμβάσεις, επιδίωκαν και κυριαρχούσαν ώστε να αποδώσουν όσο καλύτερα γίνεται την θεατρική μαγεία για την οποία αναφερόταν.⁶⁴ Για τον Κουν, η θεατρική απόδοση θα πρέπει να είναι όσο πιο πολύ γίνεται εσωτερική και ειλικρινής. Να καλλιεργηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να προβεί ικανή να καλλιεργήσει και να αφυπνίσει συνειδήσεις και ψυχικές αξίες.⁶⁵

Ο σκηνοθέτης, με το πέρασμα του χρόνου φαινόταν πως είχε την προσαρμοστικότητα να αναπτύξει τις ιδέες του με τρόπο που θα συγκλίνουν με τα ερεθίσματα της κοινωνικής ροής. Αγαπούσε με πάθος το θέατρο και ήταν ο εμπνευστής των συνεργατών, των ηθοποιών και του κοινού. Οι παραστάσεις που ανέβαζε ήταν αποτέλεσμα συλλογικής δουλειάς, χωρίς βέβαια να υπολογίζονται και οι σκηνοθετικές παρεμβάσεις του ίδιου. Στις πρόβες που γίνονταν, η σκηνοθετική του εμπειρία, προσκαλούσε και προκαλούσε ταυτόχρονα τους ηθοποιούς, να πειραματιστούν αφήνοντας ελεύθερη την φαντασία τους, αλλά και να προβληματιστούν, ώστε να «ενσαρκωθούν» και να αποκρυπτογραφήσουν τα μυστικά του ρόλου τους. Παράλληλα, η ανάγκη για την δημιουργία των «Ομίλων των Φίλων του Θεάτρου Τέχνης», ήταν αυτή η ίδια του δημιουργού, να αναπτύξει θεατρικές θεωρίες, και να ανακαλέσει ιστορικές μνήμες και στιγμές του. Ένα είδος θεωρητικοποίησης, μέσα από συζητήσεις και ομιλίες⁶⁶.

---

⁶³ Κάρολος Κουν, «Κάνουμε θέατρο για την ψυχή μας», Καστανιώτης, Αθήνα 2010

⁶⁴ Μάριος Πλωρίτης, «Ο Κάρολος Κουν και η Σκηνοθεσία», *Θέατρο Κήπου Θεσσαλονίκης*, (απόσπασμα από ομιλία σε εκδήλωση για τον Κουν), 13 Ιουλίου 1987

⁶⁵ Κάρολος Κουν, «Για το θέατρο κείμενα και συνεντεύξεις», Ιθάκη, Αθήνα 1981

⁶⁶ Θέατρο Τέχνης, (2023)

2.2 Η πορεία στο Θέατρο Τέχνης

Στη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης ο Γιώργος Αρμένης θα διδάξει για περισσότερο από 10 χρόνια αυτοσχεδιασμό και υποκριτική. Στα 22 χρόνια παραμονής του στο Θέατρο Τέχνης θα παίξει σε περισσότερες από 80 παραστάσεις, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, το διάστημα 1968-1987, οι οποίες και περιγράφονται αναλυτικά στις παρακάτω σελίδες. Οι ακόλουθες παραστάσεις είναι μόνο οι παραστάσεις που συμμετείχε ο Αρμένης κατά τη διάρκεια της συνεργασίας του στο Θέατρο Τέχνης και δεν αφορούν όλες τις παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης για εκείνη την περίοδο. Την σκηνοθεσία των παραστάσεων υπογράφει ο Κάρολος Κουν και για το λόγο αυτό παραλείπεται η επαναλαμβανόμενη αναφορά του. Μόνο τις περιπτώσεις που γίνεται αναφορά στην σκηνοθεσία με τη χρήση παρενθέσεων ο σκηνοθέτης είναι άλλος από τον Κουν.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη παράσταση που συμμετείχε ήταν το 1968 στο έργο του Ουίλιαμ Σαίξπηρ *Με το ίδιο μέτρο*. Το 1969 συμμετείχε στον χορό στην παράσταση *Λυσιστράτη*, η οποία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Λονδίνο, στο θέατρο Aldwych, στο πλαίσιο του Διεθνούς Θεατρικού Φεστιβάλ και στην Ελλάδα στο θέατρο της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στη Θεσσαλονίκη. Την ίδια χρονιά η παράσταση *Οιδίπους Τύραννος* θα παρουσιαστεί για πρώτη φορά στην Ελλάδα στο θέατρο Ηρώδου του Αττικού στις 19 Οκτωβρίου, ενώ συμμετείχε στο Διεθνές Θεατρικό Φεστιβάλ στο Λονδίνο. Το 1970 ο Αρμένης θα συμμετέχει στις παραστάσεις, *Η Βαβυλωνία* του Δημητρίου Βυζαντίου, *Νεκροταφείο αυτοκινήτων* του Φερνάντο Αρραμπάλ, στο θέατρο Αττικών και στο Κυκλικό Θέατρο Ορφέας με την παράσταση, *Το παιχνίδι της σφαγής* του Ευγένιου Ιονέσκο. Το 1971 ο Γιώργος Αρμένης θα συμμετέχει στις παραστάσεις *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* του Ουίλιαμ Σαίξπηρ στο ρόλο του Πουκ, *Βόντσεκ* του Γκέορκ Μπυχχερ, *Ο Δράκος* του Γιεβγεγι Σβαρτς (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη) στο Κυκλικό Θέατρο Ορφέας, ενώ στις 6 Αυγούστου της ίδιας χρονιάς η παράσταση *Το παιχνίδι των ρόλων* του Λουίτζι Πιραντέλλο, θα κάνει πρεμιέρα στο θέατρο Αττικών.

Το 1972 το Θέατρο Τέχνης συμπληρώνει 30 χρόνια από την ίδρυση του. Στις 11 Φεβρουαρίου η παράσταση *Αντόνιο ή μήνυμα* της Λούλας Αναγνωστάκη θα σηματοδοτήσει την έναρξη του εορτασμού για την συμπλήρωση των 30 χρόνων, ενώ στην καλοκαιρινή έδρα του Θεάτρου Τέχνης θα παρουσιαστεί το έργο του Ζαν Κλωντ Βαν Ίταλυ *Αμέρικα Ουρρά*, σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη. Στις 19 Οκτωβρίου στο υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης θα ανέβει το έργο του Βιτολντ Γκομπροβιτς *Οπερέτα*.

Το 1973 στο θερινό θέατρο Άτλας θα ανέβει η παράσταση *Τρωίλος και Χρυσήδα* με τον Γιώργο Αρμένη στο ρόλο του Τρωίλου, ενώ την ίδια χρονιά στο υπόγειο του Ορφέα θα παρουσιαστεί η παράσταση μονόπρακτων του Φερνάντο Αρραμπάλ *Γκουέρνικα-Λαβύρινθος* (σε σκηνοθεσία Κωνσταντίνου Χατζημάρκου).

Το 1974 το Θέατρο Βεάκη θα παρουσιάσει σε εναλλασσόμενο ρεπερτόριο τις παραστάσεις *Ο Καραγκιόζης παραλίγο Βεζύρης* του Γιώργου Σκούρτη, με τον Αρμένη στο ρόλο του Κολλητηριού και την *Η Βαβυλωνία* του Δημητρίου Βυζαντίου, ενώ το υπόγειο παρουσιάζονται οι παραστάσεις *Ο τρόμος και η αθλιότητά του Γ' Ράιχ* του Μπέρτολ Μπρεχτ και *Το μονοπάτι που πάει βαθειά μέσα στον βορρά* του Έντουαρντ Μποντ, (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη). Στις 7 Ιουνίου του 1974 η παράσταση *Η τύχη της Μαρούλας* του Δημήτριου Κορομηλά ανεβαίνει στο θέατρο Άτλας με τον Αρμένη στον ρόλο του παραμάγειρά, έναν ρόλο που θα θυμάται καθώς στάθηκε αφορμή να θυμώσει ο Κουν μαζί του. Ο ίδιος αναφέρει «Είχα κάνει τον Πουκ και μετά μου έδωσε έναν μικρό ρόλο στην *Τύχη της Μαρούλας*, τον παραμάγειρα. Εγώ στην αρχή είπα: «Μα αυτό το ρόλο θα παίζω;» και μου τράβηξε ένα χαστούκι. Τελικά τον έπαιξα και σηκώνονταν οι θεατές και φώναζαν «παραμάγειρας, παραμάγειρας». Μετά έμαθαν το όνομα και φώναζαν «Αρμένης». Πήγα και τον αγκάλιασα». ⁶⁷

Το 1975 ο Κάρολος Κουν παρουσιάζει την παράσταση «Επτά επι Θήβας» του Αισχύλου. Στην παράσταση ο Γιώργος Αρμένης συμμετέχει στον ρόλο του πρώτου κορυφαίου. Η παράσταση κάνει πρεμιέρα στο Ηρώδειο το Ιούλιο του 1975 και τον Αύγουστο επαναλαμβάνεται στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου. Παράλληλα, συμμετέχει στα Αισχύλεια Ελευσίνας και στη Διεθνή Διάσκεψη Θεάτρου στο αρχαίο θέατρο Ερέτριας, σημειώνοντας μεγάλη επιτυχία. Η παράσταση περιόδεψε σε μερικές από τις μεγαλύτερες πόλεις του εξωτερικού όπως το Λονδίνο, Παρίσι και Ντόρτμουντ.

Οι Όρνιθες του Αριστοφάνη σε σκηνοθεσία Καρόλου Κουν, σκηνικά Γιάννη Τσαρούχη και μουσική Μάνου Χατζιδάκι, η οποία χαρακτηρίστηκε ως μια από τις εμβληματικότερες θεατρικές παραστάσεις θα παρουσιαστεί το καλοκαίρι του 1975 στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, αφού πρώτα θα κερδίσει τις εντυπώσεις στη Βιέννη και στο Βελιγράδι. Ο Αρμένης θα συμμετέχει στην παράσταση στους ρόλους του κορυφαίου και του Τροχίλου. Ο Αρμένης σε θυμάται ένα περιστατικό από τις πρόβες της παράστασης «Μια φορά μιλούσαν ο Χατζηδάκης με τον Κουν στο γραφείο του. Πέρασα απέξω και με κάλεσαν μέσα. Ο Χατζηδάκης με είχε δει κι ήθελε να μου πει ότι του άρεσα. Μου είπε ‘να αφεθείς σα ζυμαράκι να σε πλάσει ο Κουν’

---

⁶⁷ Αγγελική Καρυστινού, «Ο Γιώργος Αρμένης μιλάει για τον Κάρολο Κουν», Only theater, 31 Ιανουαρίου 2017

κι εκείνος του απάντησε ‘έχει αφεθεί’. Αφέθηκα να γίνω ένα μπαλάκι από ζύμη για να μπορέσει να με πλάσει, ένα κομμάτι πηλός στον οποίο ο Κουν έδωσε μορφή».⁶⁸

Τέλος, την ίδια χρονιά στο υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης παρουσιάζονται οι παραστάσεις *Τρεις μονόπρακτες κωμωδίες* των Άγγελου Βλάχου, Ηλία Καπετανάκη και Δημήτρη Κορομηλά καθώς και το έργο *Οι προστάτες* του Μήτσου Ευθυμιάδη (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη).

Το 1976 ο Κάρολος Κουν ανεβάζει μια παράσταση σταθμό για το Θέατρο Τέχνης, τους *Αχαρνές* του Αριστοφάνη. Ο Γιώργος Αρμένης συμμετέχει σε διάφορους ρόλους στην παράσταση, ενώ παράλληλα κάνει και την πρώτη του επαφή με τη σκηνοθεσία καθώς συμμετέχει ως βοηθός σκηνοθέτη. Η εν λόγω παράσταση θα ανοίξει την Ελληνική εβδομάδα του Ντορμουντ και θα παρουσιαστεί στο Ωδείο Ηρώδου Αττικού, στο αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου, στη Θεσσαλονίκη στο φεστιβάλ Αθηνών, στην Διεθνή Συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος στο αρχαίο Θέατρο των Δελφών, στα Αισχύλεια ενώ θα περιοδεύσει σε μεγάλες πόλεις της Ελλάδας όπως στο Βόλο, στη Χίο, Μυτιλήνη, Ηράκλειο και Αγρίνιο.

Μέχρι το 1990 η παράσταση *Αχαρνές* θα συμμετέχει στα μεγαλύτερα Ευρωπαϊκά Φεστιβάλ και θα περιοδεύσει στο εξωτερικό. Πιο συγκεκριμένα, στις Βρυξέλλες στο φεστιβάλ Φλάνδρας, στη Γάνδη, στο Φεστιβάλ Στουτγάρδης, στο θέατρο Sadler’s Wells στο Λονδίνο, στη Στοκχόλμη, στο Ελσίνκι, στο Όσλο, στη Σόφια στο πλαίσιο του Θεάτρου των Εθνών και στη Φλωρεντία στο Teatro Regionale Toscano.

Τον Ιούλιο του 1976 η παράσταση *Ειρήνη* του Αριστοφάνη παρουσιάζεται στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού. Ο ρόλος του Αρμένη στην παράσταση είναι διπλός, καθώς εκτός από ηθοποιός συμμετέχει ως βοηθός σκηνοθέτη. Η παράσταση μέχρι το 1980 θα παρουσιαστεί στο αρχαίο θέατρο Επιδαύρου, στο φεστιβάλ Βαρσοβίας, στο Φεστιβάλ πόλεων της Ιταλίας, στη Γερμανία, στην Ολλανδία και στην Ελβετία.

Τον Αύγουστο του 1976 στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου ανεβαίνουν από το Θέατρο Τέχνης οι *Βάκχες* του Ευριπίδη, με τον Αρμένη στο ρόλο του Αγγελιοφόρου. Η παράσταση περιοδεύει στο εξωτερικό συμμετέχοντας στο φεστιβάλ Φλάνδρας στη Γάνδη, στις Βρυξέλλες, στο Αμβούργο, στη Φλωρεντία, στο Άμστερνταμ, στην Κολωνία, στο Ντύσσελτορφ, στη Χάγη, στη Βόννη, στο Βερολίνο, στην Ουτρέχτη, στο Χάαρλεμ, στη Ζυρίχη και στο Ρότερνταμ.

---

⁶⁸Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

Παράλληλα, την ίδια χρονιά στο Θέατρο Βεάκη παρουσιάζεται το έργο του Κάρλο Γκολντονι *Υπηρέτης δυο αφεντάδων* (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη).

Τον Αύγουστο του 1978 στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου παρουσιάζεται το έργο *Οιδίπους Τύραννος* του Σοφοκλή με τον Αρμένη στο ρόλο του θεράποντα, ενώ το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς στην τιμητική εκδήλωση για την συμπλήρωση των 35 χρόνων του Θεάτρου Τέχνης, που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι, στην Salle des Conferences du Musee Guimet, παρουσιάστηκαν τα έργα *La Μοσκέτα* του Ρουτζάντε και *ο Αυτόχειρ* του Νικολά Έρντμαν.

Την περίοδο 1978-1979 το Θέατρο Τέχνης παρουσιάζει τις παραστάσεις *Που πάει το λεωφορείο;* των Γιώργου Σκούρτη, Κώστα Μουρσελά, και Αντώνη Σμιτζή (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη) και *Ιπής* του Αριστοφάνη (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη).

Το 1980 ο Κάρολος Κουν ανεβάζει την *Ορέστεια* του Αισχύλου. Ο Γιώργος Αρμένης συμμετέχει στην παράσταση ως βοηθός σκηνοθέτη. Η παράσταση παρουσιάζεται τον Αύγουστο στο Αρχαίο θέατρο Επιδαύρου και στα Αισχύλεια της Ελευσίνας.

Την ίδια χρονιά στο θέατρο Άτλας παρουσιάζεται το έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη *Ο μπαμπάς πόλεμος* (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη) καθώς και το έργο του Γιώργου Αρμένη *Μαντζουράνα στο κατώφλι, γάιδαρος στα κεραμίδια* (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη). Στην εν λόγω παράσταση ο Αρμένης συμμετείχε εκτός από συγγραφέας συμμετείχε και ως σκηνογράφος, καθώς ζωγράφισε κάποια από τα σκηνικά.

Το 1981 το υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης ανεβάζει το έργο του Γιώργου Αρμένη *Το Σοι*, με τον ίδιο στο ρόλο του Στέφου. Η παράσταση θα παρουσιαστεί και στο θέατρο Βεάκη, ενώ την ίδια χρονιά ο Αρμένης συμμετέχει στην παράσταση *Σφήκες* του Αριστοφάνη (σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη).

Το 1982 στη Λαϊκή Σκηνή του Θεάτρου Βεάκη θα παρουσιαστούν από το Θέατρο Τέχνης δυο έργα σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη. Το έργο του Νικολά Έρντμαν *Το Πιστοποιητικό* και το έργο του Γιώργου Αρμένη *Ο τρομερός λήσταρχος Νταβέλης* με τον Γιώργο Αρμένη στο ρόλο του αφηγητή.

Την ίδια χρονιά ο Κάρολος Κουν ανεβάζει μια παράσταση η οποία θα ξεπεράσει τις 250 παραστάσεις. Πρόκειται για την *Κασέτα* της Λούλας Αναγνωστάκη. Ο Γιώργος Αρμένης θυμάται μια σκηνή από τις πρόβες της παράστασης «Θυμάμαι κάποτε στην *Κασέτα* της Λούλας Αναγνωστάκη -ήταν ίσως ο τελευταίος νέος που έπαιξα- είχα μια σκηνή όπου μιλούσα για το χιόνι, πάνω στο Καϊμακτσαλάν: «Θέλω να φύγω, να πάω εκεί μόνος». Ο Κουν μού

φώναζε: «Γιατί το παίζεις πλάτη;». Κι εγώ: «Αφησέ με, μη μου μιλάς»... Στο τέλος γύρισα προς την πλατεία και με είδαν μούσκεμα από τα δάκρυα. Ανέβηκαν στη σκηνή όλοι, ο Κουν, ο Χειμωνάς, η Λούλα, ο Χαρατσίδης, με αγκάλιασαν. Όλο το παγιδευμένο συναίσθημα έβγαινε στη σκηνή σαν έκρηξη». ⁶⁹

Τον Αύγουστο του 1985 οι *Θεσμοφοριάζουσες* του Αριστοφάνη ανεβαίνουν στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου. Ο Γιώργος Αρμένης εκτός από ηθοποιός συμμετέχει στην παράσταση ως βοηθός σκηνοθέτη. Την ίδια χρονιά στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης ο ίδιος θα κάνει το ντεμπούτο του ως σκηνοθέτης με το έργο *Χίμαιρα και φούμαρα* της Δώρας Λιτινάκη.

Το 1986 οι *Αχαρνές* καθώς και άλλες σημαντικές παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης περιοδεύουν σε διάφορες πόλεις του κόσμου. Στις 17 Οκτωβρίου του 1986 το υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης παρουσιάζει το έργο του Εντουάρντο ντε Φιλίππο *Εσωτερικές Φωνές* (σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη). Ο Αρμένης εκτός από σκηνοθέτης συμμετέχει στην παράσταση ως ηθοποιός στο ρόλο του Αλμπέρτο Σαπορίτο. Πρόκειται για την τελευταία παράσταση του Αρμένη στο Θέατρο Τέχνης και την δεύτερη σκηνοθετική του απόπειρα. Ένα χρόνο αργότερα, το 1987 μετά το θάνατο του Κάρολου Κουν ο Αρμένης θα αποχωρήσει από το Θέατρο Τέχνης.

Η πορεία του Γιώργου Αρμένη στο Θέατρο Τέχνης είναι ανοδική. Το υποκριτικό του ταλέντο είναι εμφανές από τα πρώτα χρόνια που συμμετείχε σε μικρούς ρόλους στο Θέατρο Τέχνης. Ο ίδιος ο Κουν θα πει για τον μαθητή του «Ο Γιώργος Αρμένης είναι μια πολύμορφη ιδιοφυΐα, γνήσιος και λαμπερός σε όλες του τις εκδηλώσεις. Είναι προικισμένος με μια εκρηκτική φαντασία που ξεπηδά από την πραγματικότητα και την αλήθεια. Σπάνιος ηθοποιός, με ευρύτερες και ποικίλες προοπτικές στο θεατρικό χώρο. Ξεκίνησε με λίγα ακαδημαϊκά εφόδια αλλά χάρη στον αυθορμητισμό του, το ένστικτο και το πάθος του για αληθινή γνώση, καθώς και από προβληματισμούς από πλούσιες ζωικές εμπειρίες, κατάφερε να φτάσει σε ζηλευτά αποτελέσματα σ' όλες του τις εκδηλώσεις...Σήμερα έχει κάτι να πει και ξέρει να το πει». ⁷⁰ Το υποκριτικό ταλέντο του Αρμένη, ήδη από τα πρώτα χρόνια θα σημειώσει θετικές κριτικές. Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος θα αναφέρει «Ο Αρμένης είναι ηθοποιός που συλλαμβάνει τον ρόλο από τα έγκατα του. Προβάλλει στο σώμα και στη φωνή τον πόνο της

---

⁶⁹ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

⁷⁰ «Γιώργος Αρμένης: Θεατής στην πιο όμορφη παράσταση της ζωής του», *romiazirou*, 16 Αυγούστου 2016

ψυχής και τα φτερά του ονείρου. Ένας μεγάλος λαϊκός μίμος που κάνει μουσική με τον λόγο και χορό με την κίνηση».⁷¹

Η Έλσα Ανδριανού θα τονίσει⁷² «Ο ίδιος ο Αρμένης είναι χάσμα ιδέσθαι. Ένας υποκριτικός κλαυσίγελος με εκπληκτικές κωμικές και δραματικές μάσκες, περίγραμμα τύπου από το οποίο εξορύσσει τον χαρακτήρα». Επιπλέον, η Μαρίκα Ραπανάκη⁷³ αναφέρει για την υποκριτική του Γ. Αρμένη «Ο Γιώργος Αρμένης δονείται με τις χορδές τους σώματος και της ψυχής, Πλάθει τις ανησυχίες αλλά και την ιδιοτέλεια του ήρωα κτίζοντας λεπτομερειακά το ζητούμενο της ανθρώπινης φύσης: το απλοϊκό και το περίπλοκο μαζί. Σκιαγραφεί μια έξοχη φιγούρα, με υποκριτικό κύρος, ζωντάνια, εκφραστικότητα και αμεσότητα». Τέλος, σημαντική είναι η αναφορά του Γιώργου Πεφάνη⁷⁴ «Ο Γ. Αρμένης είναι καλλιτέχνης εγνωσμένου κύρους, με μεγάλη εμπειρία, αλλά και με αναγνωρίσιμο υποκριτικό στίγμα, που όχι σπάνια του θέτει όρια ειδολογικής εμβέλειας. Η αξία του είναι τέτοια που του επιτρέπει ενίοτε αυτά τα όρια να τα ξεπερνά. Τον θαυμάσαμε λ.χ. στο Φεγγαρόφως του Pinter, να σβήνει την όποια υποψία μανιέρας και να πλάθει τον ρόλο του με αυστηρά επιλεγμένα υλικά».

---

⁷¹ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Προσωπολατρεία», Νόηση, Αθήνα 2013

⁷² Έλσα Ανδριανού, «Σάμουελ Μπέκετ: Περιμένοντας τον Γκοντό, Εντουάρντο Ντε Φιλίππο: Αχ! αυτά τα φαντάσματα», *Η Λέξη*, τεύχ. 156, Μάρτιος- Απρίλιος 2000

⁷³ Καλλιόπη Ραπανάκη, «Αχ, αυτά τα φαντάσματα», *Νίκη*, 16 Απριλίου 2000

⁷⁴ Γιώργος Πεφάνης, «Γουρουνίτσες, χορωδίες και άλλα τινά - Οι Αχαρνές του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας στο Ηρώδειο», *Highlights*, τεύχ. Β1, 2002

2.3 Η πορεία μετά το Θέατρο Τέχνης μετά το θάνατο του Κάρολου Κουν

Το 1987 ο Γιώργος Αρμένης, αν και ένας από τους τρεις κληρονόμους του Κουν, θα αποχωρήσει από το Θέατρο Τέχνης, αναζητώντας έναν νέο δρόμο. Το διάστημα 1987-1999 αποτελεί μια εποχή με πολλές προοπτικές για τον ίδιο, καθώς καταπιάνεται τόσο με την συγγραφή όσο με την υποκριτική και τη σκηνοθεσία. Επίσης, στο διάστημα αυτό θα κάνει και τις πρώτες του εμφανίσεις στην τηλεόραση.

Τα πρώτα χρόνια θα συμμετέχει σε διάφορες παραστάσεις σε συνεργασία με το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ και άλλα θεατρικά σχήματα, ενώ θα εργαστεί στο Εθνικό Θέατρο για επτά χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, με το Εθνικό Θέατρο ο Γιώργος Αρμένης θα συμμετέχει σε περισσότερες από 8 οκτώ παραστάσεις από το 1989 έως το 2001. Το 1989 θα εμφανιστεί στις παραστάσεις *Ο Μίδα έχει αυτιά γαϊδάρου* σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους και *Δον Χουάν, ο απατεώνας της Σεβίλλης* σε σκηνοθεσία Γιάννη Χουβαρδά, ενώ ένα χρόνο αργότερα θα υποδυθεί τον ρόλο του Τρανίωνα στην παράσταση *το Στοιχειωμένο Σπίτι* σε σκηνοθεσία Γιώργου Μιχαηλίδη. Το 1993 θα συμμετέχει στις παραστάσεις *Εκκλησιάζουσαι* σε σκηνοθεσία Γιώργου Θεοδοσιάδη και *Περί όνου σκιάς* σε σκηνοθεσία Σταμάτη Χονδρογιάννη, ενώ το 1994 θα εμφανιστεί στις παραστάσεις, *Η Κατάληψη* σε σκηνοθεσία Εύης Γαβριηλίδη και *Πλούτος* σε σκηνοθεσία Σταμάτη Φασουλή. Το 2001 ο Γιώργος Αρμένης θα πρωταγωνιστήσει στην παράσταση *Νεφέλες* του Αριστοφάνη, σε σκηνοθεσία Γ. Ιορδανίδη. Παράλληλα, στο Φεστιβάλ Επιδαύρου θα συμμετέχει στις παραστάσεις *Θεσμοφοριάζουσες* και *Όρνιθες* σε σκηνοθεσία Σωτήρη Χατζάκη, καθώς και *Ιπής* σε σκηνοθεσία Βασιλη Νικολαΐδη. Το 2011 συμμετείχε στην παράσταση *Μικρά Διονύσια* σε σκηνοθεσία Γιάννη Ρήγα και Γρηγόρη Καραντινάκη, η οποία παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του εορτασμού των 50 χρόνων από την ίδρυση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδας.

Στον κινηματογράφο ο Γιώργος Αρμένης θα συμμετέχει το 1991 στην ταινία του Γιώργου Σταμπουλόπουλου *Δυο ήλιοι στον ουρανό* ανάμεσα σε Έλληνες και ξένους ηθοποιούς, καθώς επρόκειτο για μια Ελληνογαλλική παραγωγή. Το 1998 ο Αρμένης θα συνεργαστεί με τον Κώστα Αρζόγλου στην ταινία *Οι αριθμημένοι* του Τάσου Ψαρρά, ενώ την ίδια χρονιά η ταινία *Όλα είναι δρόμος* του Παντελή Βούλγαρη θα χαρίσει στον Γιώργο Αρμένη το Βραβείο του Α' ανδρικού ρόλου στα Κρατικά Βραβεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Ταινία σταθμός για τον Αρμένη στον κινηματογράφο, καθώς η ερμηνεία του ως Μάκης Τσετσένογλου και η ατάκα «Ηλία ρίχτο» είναι ευρέως γνωστή μέχρι και σήμερα στο Ελληνικό κοινό. Το 1999 ο Γιώργος Αρμένης θα πρωταγωνιστήσει στην ταινία *Αμέρικα* του Σάββα Καρύδα, για την οποία τιμήθηκε με το Α' Βραβείο ανδρικού ρόλου στο Φεστιβάλ Μικρού Μήκους Δράμας. Το 2004

θα συνεργαστεί με τον Θόδωρο Αγγελόπουλο στην ταινία *Το λιβάδι που δακρύζει*, ενώ την ίδια χρονιά θα πρωταγωνιστήσει στην ταινία του Τάσου Ψαρρά *Η σκόνη που πέφτει*. Το 2005 θα εμφανιστεί στην ταινία *Υποβρύχιος έρωτας* του Γιάννη Σολδάτου, το 2006 στην *Πρόβα παλτού* του Ηλία Δημητρίου, το 2009 στην ταινία *Ricordi mi* της Στέλλας Θεοδωράκη. Το 2019 θα πρωταγωνιστήσει στην μικρού μήκους ταινία *Στο δωμάτιο* της Γεωργίας Σωτήρχου, η οποία θα προβληθεί στο 42^ο Φεστιβάλ Δράμας. Τέλος, το 2020 ο Γιώργος Αρμένης θα εμφανιστεί στην ταινία *Για πάντα...* σε σκηνοθεσία Γιάννη Παπαδάκου.

Το διάστημα 1991-2023 ο Γιώργος Αρμένης θα εμφανιστεί στην τηλεόραση σε πολλές σειρές όπως: *Μέσα από το πλήθος*, *Ο Θεός μας ο Μίμης*, *Χαίρε Τάσο Καρατάσο*, *Σιγά... η πατρίδα κοιμάται*, *Το σπίτι της θείας*, *Ζητώ γνωριμία*, *Ξενοδοχείο Αμόρε*, *Μικρές διαδρομές*, *Το σόι μας*, *Το Τρίτο Στεφάνι*, *Ο Πρίγκιπας*, *Το φτερούγισμα του γλάρου*, *10^η εντολή*, *Ο Θησαυρός της Αγγελίνας*, *Καρυωτάκης*, *Ο 3^{ος} νόμος*, *Η ζωή εν τάφω*, *Η Φαμίλια*, *Έξι Νύχτες στην Ακρόπολη*, *Άγιος Παΐσιος: Από τα Φάρασα στον Ουρανό*, *Αυτή η Νύχτα Μένει* κα.

Το 1999 ο Γιώργος Αρμένης θα ιδρύσει το Νέο Ελληνικό Θέατρο. Η πρώτη παράσταση που θα παρουσιαστεί στο θέατρο αυτό θα είναι το *Κομμάτια και Θρύψαλα* του Γιώργου Σκούρτη. Η σκηνή θα λειτουργήσει για 19 χρόνια και το διάστημα 1999-2018 θα φιλοξενήσει περισσότερες από 50 παραστάσεις.

Παράλληλα, με την σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου στον ίδιο χώρο στεγάζεται μέχρι σήμερα η Ανωτέρα Δραματική Σχολή Τέχνης του Νέου Ελληνικού Θεάτρου, την οποία διευθύνει ο ίδιος. Αφορμώμενος από τη φράση του δασκάλου του Καρόλου Κουν «Πρέπει να πιστεύουμε σε θαύματα για να γίνουν θαύματα» ο Αρμένης γράφει έναν πρόλογο για την ανάγκη ίδρυσης της Σχολής του Νέου Ελληνικού Θεάτρου «το πρώτο μέλημα του Νέου Ελληνικού Θεάτρου ήταν η δημιουργία σχολής. Μια σχολή απαλλαγμένη, από στρας, χρυσόσκονη, και κούφια υποσχέσεις που οδηγούν σε ουρές ανεργίας. Πλουτίζοντας, οι καπάτσοι, εις βάρος των παιδιών. Εμείς θέλουμε μια σχολή ουσίας, ήθους και θεατρικής Μαγείας. Μια σχολή που πάνω απ' όλα θα σέβεται τον εαυτό της, για να μπορεί να επιβάλλει αυστηρά κριτήρια, τέτοια, που θα της επιτρέψουν να βγάλει στο επάγγελμα άξιους καλλιτέχνες, που θα τιμήσουν το θέατρο, τον κινηματογράφο και την τηλεόραση. Και στους τρεις τομείς η Σχολή μας θα κάνει τα πάντα να υπάρχει η συμμετοχή των μαθητών, είναι προϋπόθεση άλλωστε και δέσμευση μας⁷⁵».

---

⁷⁵ Πρόλογος, *Νέο Ελληνικό Θέατρο Γιώργου Αρμένη*

Ο Γιώργος Αρμένης επιστρατεύοντας μια ομάδα καταξιωμένων καλλιτεχνών, θεωρητικών και κριτικών θεάτρου όπως η Στεφανία Γουλιώτη, ο Άρης Σερβετάλης, ο Στέφανος Κυριακίδης, ο Χάρης Σώζος, ο Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος, ο Σωτήρης Χατζάκης, Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος, η Έλενα Γεροδήμου κα. συνεχίζει μέχρι σήμερα, έπειτα από 25 χρόνια λειτουργίας του Νέου Ελληνικού Θεάτρου το έργο της εκπαίδευσης νέων ηθοποιών.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Το συγγραφικό έργο του Γιώργου Αρμένη

*«Όταν πήγα στον Κάρολο Κουν και του είπα ότι θέλω να γίνω συγγραφέας,
εκείνος μου είπε:
κάτσε να γίνεις ηθοποιός και μετά γίνεσαι και συγγραφέας»⁷⁶*

Ο Γιώργος Αρμένης από τα πρώτα χρόνια της ζωής του στο Θέατρο Τέχνης μέχρι και σήμερα θα γράψει περισσότερα από δέκα θεατρικά έργα, με ιστορίες και πρόσωπα εμπνευσμένα από τη ζωή του. Στο συγγραφικό του έργο περιλαμβάνονται δεκατέσσερα (14) θεατρικά έργα: Η πρόβα, *Μαντζουράνα στο κατώφλι-γάιδαρος στα κεραμίδια*, *Το σόι*, *Λήσταρχος Νταβέλης*, *Βασικά, με λεν Θανάση*, *Ο θεός Σάκης και το Κόμμα*, *Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω*, *Αμερικάνος στο κεφάλι* καθώς και τα μονόπρακτα *Αύριο πάλι*, *Ακάλυπτοι χώροι*, *Νυχτερινό μελό* και *Το σαζόφωνο*. Επίσης, τα έργα *Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζιτζιρή* και *Λάκης ο αρχηγός* αποτελούν τις πρώτες προσπάθειες του Αρμένη να ασχοληθεί και με τη συγγραφή θεατρικών έργων για το παιδικό θέατρο. Παράλληλα, στην τηλεόραση ο Γιώργος Αρμένης θα υπογράψει το σενάριο για τις σειρές *Μέσα από το πλήθος*, *Ο θεός μας ο Μίμης*, *Χαίρε Τάσο Καρατάσο*, *Το σόι μας*, *Ζητώ γνωριμία*, *Μικρές διαδρομές* και ένα μέρος από το *Σιγά, η πατρίδα κοιμάται*.

Τα έργα του αποτυπώνουν ανάγλυφα τη ζωή και τους χαρακτήρες της Ελληνικής υπαίθρου, ενώ χαρακτηρίζονται από την αυθεντικότητα της απόδοσης της ζωής και φέρουν έντονο το σατυρικό στοιχείο. Μέσα από το συγγραφικό του έργο ο Αρμένης προσπαθεί να αποτυπώσει όλα εκείνα τα βιώματα που ρίζωσαν βαθιά μέσα του, τους ανθρώπους που συνάντησε, τις στιγμές χαράς αλλά και δυστυχίας, συνθέτοντας ένα πολυφασματικό μωσαϊκό, το οποίο αποτελείται από το πιο αυθεντικό υλικό που υπάρχει στον κόσμο, αυτό της ανθρώπινης ψυχής. Ο ίδιος ο συγγραφέας σε συνέντευξη του, αναφερόμενος στα δύσκολα πρώτα χρόνια της ζωής του θα πει: «Είχα τη μάνα μου που ξενοδούλευε, σφουγγάριζε και τέτοια. Εγώ έτρεχα να πουλάω γιασεμιά στα ζευγαράκια το βράδυ. Ξυπνούσα 3 το πρωί και

---

⁷⁶ Βύρων Κριτζάς, «Ο Γιώργος Αρμένης δεν ανταλλάσσει κινητά με τους μαθητές του», Προπαγάνδα, 10 Φεβρουαρίου 2014

μάζευα το γιασεμί γιατί εκείνη την ώρα δυναμώνει. Είχα ένα καλάθκι με βρεγμένη πετσέτα και το γέμιζα. Το απόγευμα τα έβαζα σε ένα ταψί με άλλη βρεγμένη πετσέτα από πάνω με μανταλάκια για να διατηρηθούν. Και όταν τα ξεσκεπαζα, πέρναγα πευκοβελόνες στα γιασεμιά γιατί δεν έχουν κοτσάνι, τα έκανα ματσάκια με κλωστίτσες χρωματιστές, τα έβαζα πάλι μέσα στο καλάθκι που ήταν βρεγμένο. Το βράδυ, μόλις πήγαινε να νυχτώσει, το έπαιρνα και πήγαινα από το Φλοίσβο μέχρι κοντά στο Αεροδρόμιο με τα πόδια γιατί εκεί είχε μπαράκια και μπουζουξίδικα. Κάποιοι με κυνηγούσαν. Άλλοι με λυπόντουσαν, μου έλεγαν «μπες Γιωργάκη». Έτσι έβγαζα κάποια λεφτά για να βοηθήσω τη μάνα μου. Πέρασα άγρια και σαν παιδί στο χωριό και σαν παιδί στην Αθήνα. Τέλειωσα το δημοτικό με το ζόρι. Μετά δεν ήθελα να πάω πουθενά. Ήμασταν πολύ φτωχοί. Αλλά όλα αυτά έγραψαν μέσα μου και όλο αυτό τον πόνο και το συναίσθημα τον έβγαζα στα κείμενα μου και στο παίξιμο μου. Ακόμη αντλώ πράγματα από εκεί μέσα. Μπορώ να σκεφτώ κάτι και να δακρύσω».⁷⁷

Τα έργα του με πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία και αναφορές εκτυλίσσονται τις περισσότερες φορές στη γενέτειρα του Αρμένη, την Ήπειρο. Έτσι, ο αναγνώστης των έργων του θα συναντήσει στοιχεία της ελληνικής υπαίθρου, παραδείγματα βίων αλλά και προβλήματα των κατοίκων της επαρχίας. Ο Νάσος Νικολόπουλος⁷⁸ θα αναφέρει χαρακτηριστικά για το έργο συγγραφικό έργο του Αρμένη «Ο κύριος Γιώργος Αρμένης επιμένει να περιβάλλει τα θεατρικά του πονήματα με μίαν έντονη γεύση από νόστο, από μια παγανιστική λατρεία της γενέθλιας γης του».

Τα θεατρικά έργα *το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη* και *το Σόι* θα ανέβουν το 1976 και το 1980, στο υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης Κάρολος Κουν σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη και Καρόλου Κουν αντίστοιχα. Παράλληλα, ο Γιώργος Λαζάνης θα σκηνοθετήσει το *Μαντζουράνα στο κατώφλι-γάιδαρος στα κεραμίδια* το 1979 και το 1981 το έργο *Ο Τρομερός λήσταρχος Νταβέλης*. Την περίοδο 1979-1980 η Θεατρική Λέσχη Καβάλας θα ανεβάσει το έργο «Η Πρόβα» σε σκηνοθεσία Αντώνη Κούφαλη, ενώ το 1981 το *Μαντζουράνα στο κατώφλι-γάιδαρος στα κεραμίδια* θα παρουσιαστεί στην Νέα Υόρκη από το Θεατρικό Τμήμα Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού ΗΠΑ στην Αστόρια, σε σκηνοθεσία Ανδρέα Μανωλικάκη και Κώστα

---

⁷⁷ Διονυσία Μαρίνου, «Γιώργος Αρμένης: Πριν από το Θέατρο Τέχνης ήμουν ένα αγρίμι», *in.gr*, 18 Απριλίου 2022

⁷⁸ Νάσος Νικολόπουλος, «Μελοδραματική εσωστρέφεια», *Η Αυγή*, 17 Οκτωβρίου 1985

Βάντζου. Το θέατρο Αλάμπρα θα παρουσιάσει μερικά χρόνια αργότερα, το 1990-1991 το έργο *Ο θείος Σάκης και το Κόμμα* σε σκηνοθεσία Τάκη Χρυσικάκου και Σταύρου Αβδούλου.

Το καλοκαίρι του 1985, η *Πρόβα* του Γιώργου Αρμένη, θα παρουσιαστεί από το ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων σε σκηνοθεσία Νίκου Παπαδάκη, ενώ ο *Τζιτζιρής* θα ανέβει το 1996 από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Ρούμελης. Παράλληλα, αρκετά από τα έργα του Γιώργου Αρμένη θα ανέβουν στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος και στο Εθνικό Θέατρο. Το 1985 η Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου θα παρουσιάσει το έργο *Ακάλυπτος Χώρος* σε σκηνοθεσία Τάκη Βουτέρη. Από το 2000 έως το 2018 ο Γιώργος Αρμένης θα ανεβάσει τα έργα *Μαντζουράνα στο κατώφλι-γάιδαρος στα κεραμίδια*, *Βασικά, με λεν Θανάση*, *Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω και Αμερικάνος στο κεφάλι* στο Νεοελληνικό Θέατρο.

Η πρόβα

Το δεύτερο έργο του Γιώργου Αρμένη, το οποίο έγραψε σε νεανική ηλικία. Η πλοκή εκτυλίσσεται στην πόλη των Ιωαννίνων, και πιο συγκεκριμένα στην πρόβα ενός θεατρικού έργου. Πίσω απ' αυτό το πρώτο επίπεδο, αναπτύσσεται η ιστορία ενός ευαίσθητου νεαρού άντρα, ο οποίος μετατρέπεται στο εξιλαστήριο θύμα της τοπικής κοινωνίας και μετατρέπεται στον αποδέκτη όλης της κατάπτωσης που κρύβεται πίσω απ' την επιφάνειά της. Ο Αρμένης είχε δηλώσει ότι όταν έγραψε την *Πρόβα* είχε στο μυαλό του έναν ξάδερφο του από το χωριό.⁷⁹ Το έργο ανέβηκε για πρώτη φορά την περίοδο 1979-1980 από τη Θεατρική Λέσχη Καβάλας σε σκηνοθεσία Αντώνη Κούφαλη. Πέντε χρόνια αργότερα, το καλοκαίρι του 1985 παρουσιάστηκε από το ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων σε σκηνοθεσία Νίκου Παπαδάκη. Η παράσταση σημείωσε μεγάλη επιτυχία, με συνολικά 105 παραστάσεις και 34.882 θεατές.⁸⁰

Παρόλα αυτά, το έργο χαρακτηρίστηκε αρνητικά για την απλοϊκότητα του κείμενο καθώς και για την έλλειψη βάθους της συγγραφικής προσπάθειας καθώς θεωρήθηκε ότι παράπεμπε περισσότερο σε περιγραφή κοινωνικών προβλημάτων, παρά σε εμβάθυνση του πυρήνα των προβλημάτων αυτών. Η σκηνοθεσία του Παπαδάκη θεωρήθηκε ότι έδρασε θετικά λειαίνοντας τις ανομοιομορφίες της δομής και του λόγου. Ο Νάσος Νικολόπουλος αναφερόμενος στην παράσταση θα πει «*Η Πρόβα* είναι τυπικό παράδειγμα του φαινομένου. Μια πράξη μελοδραματικής εσωστρέφειας αλλά δίχως την παραμικρή αιτιολογία θεατρικής πράξης... Η σκηνοθετική παρέμβαση του κύριου Νίκου Παπαδάκη διέσωσε τα ίχνη και κάπως

⁷⁹ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

⁸⁰ «Η Πρόβα», Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων

ένα περίγραμμα σκηνικής πράξης. Δημιούργησε μια υπέρβαση ποιητικής ατμόσφαιρας που λείανε τις νατουραλιστικές περιγραφές, δίνοντας κάποιες διαστάσεις στα δρώμενα. Συμπλέκοντας τα γκροτέσκικα μέρη της *Πρόβας* με τη σκηνική ροή της παράστασης, έδωσε συχνά ένα πλαστικό σύνολο που ελαχιστοποιούσε την αφέλεια του λόγου».⁸¹

Το 2004 στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου, ο Γιώργος Αρμένης θα σκηνοθετήσει την *Πρόβα*. Ο ίδιος αναφέρει για το έργο «Είναι ένα νεανικό μου έργο που το ξανακοίταξα, φρεσκάρισα λίγο τον λόγο των ηθοποιών».⁸² Στην παράσταση θα συμμετέχουν μεταξύ άλλων φοιτητές της Δραματικής Σχολής του Νέου Ελληνικού Θεάτρου. Μεταξύ άλλων, ο Μάνος Καρατζογιάννης, ο οποίος κατάφερε να υπηρετήσει πιστά τον ρόλο. «Αρχίζοντας, βέβαια, από τον Μάνο Καρατζογιάννη, που επωμίστηκε τον κεντρικό ρόλο του ευαίσθητου τρελού, όπως τον αποκαλεί ο συγγραφέας, με το πάθος, που τον χαρακτηρίζει γενικότερα για ό,τι έχει σχέση με το θέατρο και το θέαμα. Και το πιο σπουδαίο, στην ερμηνεία του συμμετέχει ολοκληρωτικά η κίνηση που βγάζει το ρόλο προφανώς από πολύ βαθιά εφόσον είναι σε θέση να επηρεάσει σε τέτοιο σημείο το σώμα».⁸³

Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος στα Νέα αναφέρει «Το έργο του Αρμένη, όσο κι αν πάσχει ως πρωτόλειο από μια τεχνική, δομική αδυναμία, έχει δύναμη, συγκινεί, βαράει γροθιά στο στομάχι και βέβαια αναδεικνύει τις αρετές ενός ταλαντούχου ηθοποιού που γνωρίζει τη συνταγή των συγκρούσεων, το τάιμινγκ, την ατάκα και βέβαια το διπλό γλωσσικό ιδίωμα, των ανθρώπων του θεάτρου και των χωρικών της Ηπείρου».⁸⁴

---

⁸¹ Νάσος Νικολόπουλος, «Μελοδραματική εσωστρέφεια», *Η Αυγή*, 17 Οκτωβρίου 1985

⁸² Αφροδίτη Γραμμέλη, «Η πρόβα» της φθοράς», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008

⁸³ Ροζίτα Σώκου, «Το ψέμα, το γέλιο και η αλήθεια», *Απογευματινή της Κυριακής*, 19 Δεκεμβρίου 2004

⁸⁴ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Τελετές εξόντωσης», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2004

Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη

Το πρώτο θεατρικό έργο που έγραψε ο Αρμένης το 1976. *Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη* είναι ένα παιδικό θεατρικό έργο, το οποίο αφηγείται το όνειρο του Τζίτζιρη ενός φτωχού παιδιού, που αποφασίζει να εγκαταλείψει το χωριό που μεγάλωσε και να κυνηγήσει το όνειρο του: να γίνει βασιλιάς. Προκειμένου να επιτύχει το στόχο του ο Τζίτζιρης θα μπλεχτεί σε διάφορες κωμικές καταστάσεις και περιπέτειές. Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη κυκλοφόρησε το 1976 από τις εκδόσεις Νίκη⁸⁵. Την ίδια χρονιά έγινε και η πρώτη παράσταση του έργου από το Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν, στο Θέατρο Βεάκη, σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη.

Βασικά με λεν Θανάση

Το έργο Βασικά με λεν Θανάση γράφτηκε το 1980. Ο κεντρικός χαρακτήρας του έργου, ο Θανάσης, γράφει ένα έργο για τη ζωή του. Σε αυτό αποτυπώνει την Ελληνική κοινωνία μέσα από τα μάτια του Θανάση, ενός ανθρώπου που τα γεγονότα τον οδήγησαν στο να χάσει την ταυτότητα του. Ο Θανάσης, ένας λαϊκός άνθρωπος μέσα από κωμικοτραγικές καταστάσεις αφηγείται τη ζωή του τα βάσανα, τους κόπους, τα όνειρα και τις ελπίδες για το μέλλον. Ο Θανάσης ζει στα Γιάννενα, είναι παντρεμένος με την Ολυμπία και έχει δύο παιδιά από τον πρώτο του γάμο με την Ευανθία. Ο πρώτος του γιός αγαπά την ταχύτητα και καταλήγει στο νοσοκομείο. Ο άλλος του γιος που εργάζεται ως σερβιτόρος ακολουθώντας το δρόμο των εξαρτήσεων, μπλέκει με τα ναρκωτικά. Ο Θανάσης καταπιέζεται από την καθημερινότητα, την πιεστική δουλειά του και τη γυναίκα του.. μέχρι που αποφασίζει να τα ξαναβρεί με την Ευανθία.

Το 1983 ο θίασος Θύμιου Καρακατσάνη «Νέα Ελληνική Σκηνή» θα ανεβάσει στο θέατρο Αλάμπρα το έργο *Βασικά, με λεν Θανάση* σε σκηνοθεσία Κώστα Μπάκα. Η παράσταση θα συνεχιστεί μέχρι το 1985 και θα λάβει καλές κριτικές. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά της Σωτηρίας Ματζίρη στην Ελευθεροτυπία «Ψάχνοντας για τις αιτίες της επιτυχίας της παράστασης, δεν είναι δύσκολο να διαπιστώσουμε πως αν το κείμενο του Γιώργου Αρμένη προσφέρει μια καλή ευκαιρία στον ηθοποιό να αναπτυχθεί, ως τις ακραίες δυνατότητες του, η κατάκτηση της πλατείας είναι ένα γεγονός που συντελείται από τους ηθοποιούς κάθε βράδυ ξεχωριστά. Και σπάνια θίασος πέτυχε ένα ευτυχέστερο σύνολο».⁸⁶

⁸⁵ Γιώργος Αρμένης, «*Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη*», Νίκη, Αθήνα 1976

⁸⁶ Σωτηρία Ματζίρη, «Πατινάς μέσα στο κείμενο», *Ελευθεροτυπία*, 10 Φεβρουαρίου 1985

Το 1998 το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Σερρών θα ανεβάσει το έργο σε σκηνοθεσία Άννας Φόνσου. Το 2009 η Λαϊκή Σκηνή του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδας θα ανεβάσει το έργο *Βασικά με λεν Θανάση* σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους. Ο σκηνοθέτης της παράστασης σε ότι αφορά την επιλογή του έργου σημειώνει «μας γοήτευσε η δύσκολα καλυμμένη πίσω από τον καταγιγιστικά κωμικό λόγο και αντίλογο, αίσθηση της βαθιάς απογοήτευσης του συγγραφέα για τη χαμένη αθωότητα και την αδιέξοδη σπατάλη ενέργειας του κεντρικού του ήρωα, εν τέλει ίσως και alter ego του, του Θανάση. Κάτι σαν το Μπεκετικό γεννήθηκα, άρα φταίω. Από την άλλη, μας ερέθισε δημιουργικά η πεποίθηση ότι ο Αρμένης κουβαλάει αταβιστικά ένα υποκριτικό στίγμα θλιμμένου κλόουν, τόσο σαν σωματότυπος, όσο και σαν θεατρική πρακτική. Τελικά, μας παρέσυρε με κέφι η αίσθηση του οργανώνουμε γελώντας, διαλύουμε κλαίγοντας και φτιάξαμε μια παράσταση με καταγιγιστικούς ρυθμούς και αλλεπάλληλες αλλαγές, κάτι σαν γκροτέσκα λαϊκή γιορτή».⁸⁷

Επιπλέον, αναφερόμενος στο τραγελαφικό στοιχείο του έργου ο Νίκος Χαραλάμπους εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο προσπάθησε να αποτυπώσει το στοιχείο αυτό στην παράσταση. «Αυτήν την εικόνα έχω από τον Αρμένη ως ηθοποιό όλα αυτά τα χρόνια που τον γνωρίζω- και είναι πολλά. Πάντα ο Αρμένης έχει αυτό το τραγελαφικό στοιχείο. Είναι ένα δραματικό πρόσωπο το οποίο προκαλεί γέλιο, αυτή η αντίφαση είναι πάρα χαρακτηριστική του σωματότυπου και του τρόπου που παίζει ο Αρμένης. Πάνω σε αυτό το σκεπτικό κινήθηκε και ο Χαλκιάς που υποδύεται αυτήν τη φορά τον Θανάση, παρόλο που επιλέγοντας εγώ ένα διττό πρόσωπο να εμφανίζεται πάνω στη σκηνή, τον συγγραφέα και τον πρωταγωνιστή, επιλέγοντας αυτούς τους δύο να εμφανίζονται λοιπόν και να συναγελάζονται, δημιουργώ και μια αίσθηση της σοβαρότητας του συγγραφέα, του Αρμένη».⁸⁸

Η παράσταση θα λάβει χώρα στη Μονή Λαζαριστών και θα πραγματοποιήσει 62 παραστάσεις με 6.685 θεατές. Ο Γιώργος Αρμένης στο σημείωμα του συγγραφέα στο πρόγραμμα της παράστασης σημειώνει «Τι να σας πω εγώ για τον Θανάση μου; Τίποτα δεν μπορώ να πω. Θα σας τα πει όλα μόνος του. Ό,τι έζησε, ό,τι ζει και ό,τι βλέπει να τον πνίγει, να τον πληγώνει, προσπαθεί να κρατηθεί με όπλο το χιούμορ. Είναι ποτάμι καθάριο ο

---

⁸⁷ «Γιώργου Αρμένη «Βασικά, με λεν Θανάση», σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους», *theatreworld*, 11 Νοεμβρίου 2009

⁸⁸ «Νίκος Χαραλάμπους σκηνοθέτης του Βασικά με λεν Θανάση», *cityportal*, 01 Δεκεμβρίου 2009

Θανάσης, είναι ρομαντικός, ονειροπόλος και αισθηματίας κι αυτό πληρώνει στη γκρίζα και ανελέητη εποχή που ζούμε. Τα σπάει όλα και τα πληρώνει!». ⁸⁹

Ο ίδιος το 2005 και το 2016 αντίστοιχα θα ανεβάσει το έργο στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου. Η κριτική του Κώστα Γεωργουσόπουλου για τη λειτουργία του διττού ρόλου του Αρμένη στην παράσταση είναι άξια αναφοράς «Ο Αρμένης, συγγραφέας, σκηνοθέτης και πρωταγωνιστής στο Νέο Ελληνικό του Θέατρο, κατορθώνει με μέσα λιτά, με συναισθηματική φόρτιση που δεν ξεπέφτει ούτε μια φορά στο μελό ή στη γραφικότητα, να στήσει, να δείξει και να αξιοποιήσει μια παράσταση όπου όλα τα πρόσωπά του και τα ταλέντα του ισορροπούν. Ως ηθοποιός αναδεικνύει τον κεντρικό ανθρωπάκο με χιούμορ, απελπισία, νοσταλγία, πίκρα και κλαυσίγελο, σε ιλαροτραγικό πρόσωπο. Ως σκηνοθέτης κατορθώνει να συγκεράσει έμπειρους συναδέλφους του με τους ταλαντούχους αποφοίτους της δραματικής του σχολής». ⁹⁰

Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω

Γραμμένο το 2016 το θεατρικό έργο *Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω* εκτυλίσσεται σε ένα χωριό της Ηπείρου. Εκεί, παρουσιάζεται η ζωή μιας οικογένειας της λαϊκής βάσης, που μετανάστευσε στη Γερμανία για ένα καλύτερο αύριο και επέστρεψε στα πατρογονικά εδάφη. Νικημένη απ' τις ανάγκες της βιοπάλης, η γυναίκα αναγκάζεται να αναζητήσει δουλειά στα χωράφια προκειμένου να αποκτηθούν τα απαραίτητα για την επιβίωση. Ο γιός της οικογένειας έχει χαθεί απ' τα ναρκωτικά κι η κόρη τους, Άννα, στο μεταίχμιο εφηβείας και ενηλικίωσης, με την ορμή των νιάτων της, είναι εκείνη που θα προσπαθήσει να ταραξει τις ισορροπίες και να ξεσκεπάσει όσα βρίσκονται στο σκοτάδι. Παράλληλα, ένας σκηνοθέτης με τη βοήθό του προσπαθούν να δημιουργήσουν μία κοινωνική παράσταση. Η παράσταση ανέβηκε το 2016 από το Νέο Ελληνικό Θέατρο σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη.

---

⁸⁹ Γιώργου Αρμένη «Βασικά, με τον Θανάση», σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους», *theatreworld*, 11 Νοεμβρίου 2009

⁹⁰ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Μια Ελλάδα ντουμπλ-φας», *Τα Νέα*, 21 Φεβρουαρίου 2005

Ο Τρομερός Λήσταρχος Νταβέλης

Το έργο γράφτηκε το 1981 και την ίδια χρονιά ανέβηκε στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης Κάρολος Κουν σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη. Το 1982 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Γνώση⁹¹. Το έργο με κεντρικό χαρακτήρα τον Λήσταρχο Νταβέλη θίγει το ζήτημα της ελευθερίας και της προσωπικής μάχης του ανθρώπου με τον ίδιο του τον εαυτό. Η δίψα για εξουσία, οδηγεί τον άνθρωπο σε δόλιες πράξεις και τον αποκτηνώνει. Πρόκειται για ένα έργο που ακολουθεί τη ζωή του Λήσταρχου Νταβέλη στα χρόνια που ακολούθησαν την επανάσταση του 1821 παρουσιάζοντας σημαντικές πτυχές της ιστορίας της Ελλάδας στην απελευθέρωση. Το έργο θα ανέβει ξανά μετά από 40 χρόνια, το 2021 στην Κύπρο, στο Θέατρο Δέντρο, σε σκηνοθεσία της Στέλλας Φυρογένη.

Μαντζουράνα στο κατώφλι γάιδαρος στα κεραμίδια

Τρεις φίλοι σε ένα χωριό των Ιωαννίνων αποφασίζουν να ακολουθήσουν ο καθένας έναν διαφορετικό δρόμο. Ο πρώτος μεταναστεύει στην Αμερική, ο δεύτερος αφήνει την οικογένεια του και γίνεται αντάρτης και ο τρίτος εμπλέκεται με την πολιτική και παλεύει να αναρριχηθεί μέσα από το παρακράτος. Αρκετά χρόνια αργότερα, οι δρόμοι τους θα ξανασυναντηθούν αλλά δε θα είναι πια οι ίδιοι. Ένα έργο γραμμένο μετά την μεταπολίτευση που αποτυπώνει τη σύγχρονη Ελλάδα στηλιτεύοντας και διακωμωδώντας γεγονότα που συντέλεσαν στην διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Ένα χιουμοριστικό και επίκαιρο έργο που σκιαγραφεί μια μεταβατική εποχή για την πορεία της χώρας και τα γεγονότα που συντέλεσαν σε αυτή.

Το έργο θα ανέβει για πρώτη φορά το 1979 στο Θέατρο Βεάκη από το Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν, σε σκηνοθεσία Γιώργου Λαζάνη, σημειώνοντας μεγάλη επιτυχία. Σε αυτή την παράσταση θα εμφανιστεί στη σκηνή για πρώτη φορά η Λυδία Κονιόρδου. Η παράσταση θα συγκεντρώσει αρκετά καλές κριτικές. Το κείμενο χαρακτηρίστηκε για την αυθεντικότητα του, ενώ η σκηνοθεσία του Λαζάνη κατάφερε να ισορροπήσει τις οποιοδήποτε αστοχίες του κειμένου, τα βουβά στιγμιότυπα προσδίδοντας ταυτόχρονα γνησιότητα στα λαϊκά δρώμενα του έργου. Ο Νάσος Νικολακόπουλος αναφέρει σε ότι αφορά τη σκηνοθεσία «Οι ηθοποιοί πειθάρχησαν στις οδηγίες της σκηνοθεσίας και κάποτε δημιουργούσαν εύπλαστα μικρά σύνολα. Πρέπει να αναφέρουμε τον κύριο αφηγητή Γιώργο Αρμένη που κατόρθωσε πολλές

---

⁹¹ Γιώργος Αρμένης, «Ο τρομερός λήσταρχος Νταβέλης», Γνώση, Αθήνα 1982

φορές να διασώζει τα πολλά κενά του θεατρικού λόγου». ⁹² Σημαντική είναι η αναφορά τις Θυμέλης «Με χοντρές πολύχρωμες πινελιές, σε σατυρικά στιγμιότυπα, με πνιγμένες κραυγές πίκρας, θυμοσοφική διάθεση, με μια νεανική αισιοδοξία, με μια τίμια κρίση, ο Γ. Αρμένης, θεατρογράφησε μέσα από τους μεγάλους σταθμούς της τελευταίας εξηντάχρονης ιστορίας του τόπου χαρακτηριστικά παραλειπόμενα τους». ⁹³

Ο θεός ο Σάκης και το Κόμμα

Το έργο γράφτηκε το 1986 και ανέβηκε στο θέατρο Αλάμπρα το 1987 από τον Θίασο Εθελοντές του Τάκη Χρυσικάκου και του Σταύρου Αβδούλου. Και αυτό το έργο αναφέρεται στην διαμόρφωση της Ελληνικής κοινωνίας μετά την μεταπολίτευση με μια όμως σημαντική διαφορά. Το έργο αποτελεί εξολοκλήρου από αποσπασματικές αναμνήσεις του πρωταγωνιστή. Με αυτό τον τρόπο, τα ιστορικά γεγονότα και τα πρόσωπα ξεπηδούν μέσα από την αφήγηση του Σάκη και τις φαντασιακές συνομιλίες του με το θείο του. «Ο Αρμένης υιοθετεί την τεχνική των σκηνών αναδρομής, στο παρελθόν για να αποδώσει τον έντονο υποκειμενικό χαρακτήρα της ατομικής εμπειρίας⁹⁴». Ο Σάκης, εργάζεται εδώ και πολλά χρόνια ως τεχνικός θεάτρου. Στο τέλος της καριέρας του επιχειρεί να γράψει ένα θεατρικό έργο, με αυτοβιογραφικά στοιχεία, στο οποίο παίρνουν μορφή οι απογοητεύσεις και οι κακοτυχίες της ζωής του. Αναπολεί τα πρότερα χρόνια και ανάμεσα στις αναμνήσεις αυτές συνομιλεί με τον Θείο του, ο οποίος δε βρίσκεται στη ζωή, όμως είχε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση και το χαρακτήρα του Σάκη.

Η παράσταση θα συγκεντρώσει θετικές κριτικές και θα συνεχιστεί μέχρι και το 1991. Ο Θόδωρος Κρητικό στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία γράφει για το έργο «Ο συγγραφέας ενδιαφέρεται το ίδιο έντονα να σχεδιάσει μια πλατιά τοιχογραφία της Ελληνικής πραγματικότητας, όσο και να σκαλίζει τους περίεργους μηχανισμούς της ανθρώπινης μνήμης, να πειραματιστεί με την τάση της συνείδησης μας, να αναδιαρθρώνει, να λογοκρίνει και να νοικοκυρεύει αναδρομικά τις ανοικονόμητες εμπειρίες μας. Ακόμη περισσότερο ενδιαφέρεται, να ψαχουλέψει τους μηχανισμούς της καλλιτεχνικής δημιουργίας, να σχολιάσει τους κανόνες που διέπουν τη μετατροπή του υλικού της εμπειρίας σε τέχνη. Να αποκωδικοποιήσει τη σχέση πραγματικότητας του θεάτρου...Και είναι αυτή τελικά η πολυπραγμοσύνη του, η φιλοδοξία

---

⁹² Νάσος Νικολόπουλος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 09 Φεβρουαρίου 1980

⁹³ Θυμέλη, «Μαντζουράνα στο κατώφλι γαίδαρος στα κεραμίδια», *Ριζοσπάστης*, 16 Φεβρουαρίου 1980

⁹⁴ Νάσος Νικολόπουλος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 09 Φεβρουαρίου 1980

του να καλύψει έναν τόσο ευρύ κύκλο ζητημάτων, η επιθυμία του να τα πει όλα, που κατακερματίζει την προσπάθεια του να δίνει στο έργο του τη μορφή ενός ψηφιδωτού περισσότερο, παρά μιας συμπαγούς μάζας, με οργανική ενότητα».⁹⁵

Αμερικάνος στο κεφάλι

Το έργο Αμερικάνος στο κεφάλι κυκλοφόρησε τον Μάρτιο του 2008 από τις εκδόσεις αιγόκερως. Τρεις γενιές συναντώνται κάτω από την ίδια στέγη και παλεύουν να χαράξουν μια κοινή πορεία μέσα από τις αντιθέσεις της ζωής. Ο αντάρτης καπετάν Θεμιστοκλής, σε μεγάλη ηλικία πλέον, ο γιος του Στέργιος και η τρίτη γενιά τα παιδιά του Στέργιου. Κάθε ένας με τη σειρά του απαρνείται την προηγούμενη γενιά και τις ιδεολογίες τις που πλέον μοιάζουν αναχρονιστικές, χαράζοντας ένα δικό του δρόμο. Ο συγγραφέας αναφέρει για το έργο «Τον Αμερικάνο, τον κουβαλάω στο κεφάλι μου χρόνια. Με παιδεύει, με ταλαιπωρεί και προσπαθεί με τον τρόπο του να με καθοδηγήσει. Εγώ όσο μπορώ του αντιστέκομαι, τελευταία όμως έγινε πολύ φορτικός και καταπιεστικός. Και το χειρότερο; Έγινε κυνικός. Πράγμα που δεν αντέχεται...Έτσι πήρα την απόφαση, να τον εκθέσω βγάζοντάς τον στο φως και παράλληλα να εκτεθώ και εγώ, ούτως ώστε να καταλάβω αν όντως ήταν στο κεφάλι μου ή στην φαντασία μου».⁹⁶ Η παράσταση ανέβηκε το 2008 στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη.

Το σόι

Με κεντρικό πυρήνα του έργου ένα σόι που εγκαταστάθηκε από την επαρχία στο άστυ, ανάμεσα σε δυο διαφορετικές στιγμές της ελληνικής ιστορίας, τον εμφύλιο και τη Ελλάδα μετά τη δικτατορία, το έργο του Γιώργου Αρμένη προσπαθεί να εμβαθύνει σε δυο άξονες. Αφενός τον άξονα του χρόνου και των γεγονότων που οδήγησαν σε αυτές τις αλλαγές και αφετέρου στον ψυχογραφικό άξονα της κοινωνίας, ο οποίος αποδίδεται μέσα από τη ζωή των χαρακτήρων του έργου, ο οποίος και αυτός δείχνει να μεταβάλλεται και να αναδιαμορφώνεται από τις συγκυρίες. Όταν αυτό το σόι συγκεντρώνεται, σε ένα πλούσιο αστικό τραπέζι πια, έρχονται στο φως οι διαφωνίες και ο ηθικός ξεπεσμός μιας γενιάς. Απαλλοτριωμένοι άνθρωποι, μιας κοινωνίας και μιας ζωής που δήθεν ορίζουν, χωρίς ταυτότητα, που προσπαθούν να καλύψουν την ταπεινή καταγωγή τους μέσα από το σαλόνι μιας αστικής πολυκατοικίας. Ο

---

⁹⁵ Θόδωρο Κρητικός ς, «Θέατρο και πραγματικότητα», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 13 Ιανουαρίου 1991

⁹⁶ Γιώργος Αρμένης, *«Αμερικάνος στο κεφάλι»*, Αιγόκερως, Αθήνα 2007

Αντώνης Μοσχοβάκης αναφέρει για το έργο «Είναι έργο επιδέξιο και δημιουργικό στην εύστοχη απεικόνιση μιας σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Πρωτότυπο και ζωντανό στη φόρμα του. Καυτερό στον προβληματισμό του. Πλούσιο, πολύχρωμο και δυναμικό στη σύνθεση του. Συνεπές στην ανταπόκριση της μορφής και περιεχομένου».⁹⁷ Το έργο απέσπασε εξαιρετικά καλές κριτικές και ανέβηκε στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης από τον Κάρολο Κουν το 1981.

Ο Αρμένης είχε δηλώσει πως για τη συγγραφή του έργου βασίστηκε σε στοιχεία της νεότερης ζωής του στην επαρχία. Προσπάθησε να αποτυπώσει τους χαρακτήρες της ελληνικής υπαίθρου που γνώρισε μέσα από την εξιστόρηση σημαντικών ιστορικών γεγονότων για την Ελλάδα. Ο Νάσος Νικολόπουλος αναφέρει για το έργο: «Ο συγγραφέας θίγει μια πολύ ενδιαφέρουσα άποψη της κοινωνίας του ελληνικού κοινωνικού μας στίγματος... Έτσι το Σόι είναι μια προκύπτουσα εκδοχή δραματικού επιπέδου, που συχνά τυγχάνει να αποδελτιώνει και το χρόνο και την αιτία που τον δημιούργησε... Η σκηνοθετική άποψη του Καρόλου Κουν ανέδειξε τη δεσπίζουσα γραμμή του έργου και τους χαρακτήρες που το υπερασπίζονται. Με μια σκηνοθετική γραμμή ενός ποιητικού ρεαλισμού που βρισκόταν στα όρια μιας ουδετερότητας, αποκαθάρισε το λόγο και πρότεινε χωρίς καμία σκηνοθετική προστασία όσα σημαίνοντα του πραγματικού μύθου αποτελούν την πραγματική ταυτότητα της υπόθεσης και των δρωμένων».⁹⁸

---

⁹⁷ Αντώνης Μοσχοβάκης, «Η διάβρωση των ψυχών», *Ελευθεροτυπία*, 13 Απριλίου 1981

⁹⁸ Νάσος Νικολόπουλος, «Θέματα Ελληνικής ανθρωπογεωγραφίας», *Η Αυγή*, 12 Αυγούστου 1981

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Ο Γιώργος Αρμένης ως θεατρικός σκηνοθέτης

*Ο ηθοποιός με την τέχνη του, και τη μαγεία, ζωντανεύει ανάγλυφα τους ήρωες.
Ο αποδέκτης-θεατής επιλέγει τι θα αποκομίσει απ' αυτό το κομμάτι ζωής
που ονομάζεται θεατρικό έργο.⁹⁹*

Τα 22 χρόνια που ο Αρμένης μαθήτευσε δίπλα στον Κουν, εκτός από σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση του ως καλλιτέχνη και στην αγάπη του για το θέατρο, λειτούργησαν και με έναν διαφορετικό τρόπο. Το γεγονός ότι ο Αρμένης μαθήτευσε για περισσότερο από δυο δεκαετίες δίπλα σε έναν εμβληματικό σκηνοθέτη, μια πρωτοπόρα και χαρισματική φυσιογνωμία, συνέβαλλε στο να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν πολύπλευρες δεξιότητες στον Αρμένη. Ο Κουν κατάφερε να του εμφυσήσει την αγάπη του για τη σκηνοθεσία. Ήδη από τα πρώτα κιόλας χρόνια που ο Αρμένης ξεκίνησε την σταδιοδρομία του στο Θέατρο Τέχνης ξεκίνησε να ασχολείται με την σκηνοθεσία. Αρχικά, ως βοηθός σκηνοθέτη δίπλα στον δάσκαλο του Κάρολο Κουν, ο Αρμένης εργάστηκε στις παραστάσεις *Αχαρνής* το 1976, *Ειρήνη* το 1977, *Ορέστεια* το 1980 και *Θεσμοφοριάζουσες* το 1985. Ο Κουν είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα να ασχολείται με το αρχαίο δράμα και είχε ήδη αναπτύξει την θεώρηση του γύρω από την διαφορετική προσέγγιση του αρχαίου δράματος. Οι παραστάσεις αυτές, στις οποίες ο Αρμένης εκτός από μέρος του θιάσου, ήταν βοηθός σκηνοθέτη, λειτούργησαν καθοριστικά μέσα του για την διαμόρφωση της μετέπειτα σκηνοθετικής του πορείας.

Η παράσταση *Αχαρνής* του Καρόλου Κουν συγκαταλέγεται ως μια από τις εμβληματικότερες παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης, η οποία εκτός της τεράστιας απήχησης της (καθώς παιζόταν σχεδόν μέχρι το 1987), δημιούργησε ένα νέο κοινό σημείο συζήτησης ως προς την πρόσληψη και την προσέγγιση του αρχαίου δράματος¹⁰⁰. Ο Γιώργος Αρμένης παρακολουθώντας για αρκετά χρόνια την σκηνοθετική προσέγγιση του Καρόλου Κουν, ανακαλύπτοντας τις σκηνοθετικές λεπτομέρειες και τεχνικές σε μερικές από τις

---

⁹⁹ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

¹⁰⁰ Πλάτων Μαυρομούστακος (επιμ), «Κάρολος Κουν Οι παραστάσεις», Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008

σημαντικότερες παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης και με εμφανή ενδιαφέρον για την σκηνοθεσία, επιχειρεί την πρώτη του σκηνοθετική απόπειρα το 1985 με το έργο της Δώρας Λιτινάκη *Χίμαιρα και φούμαρα*, το οποίο ανεβαίνει στο υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης. Η παράσταση σημείωσε μεγάλη επιτυχία, ενώ η σκηνοθετική προσέγγιση του Γ. Αρμένη τράβηξε την προσοχή των κριτικών. Ο Νάσος Νικολόπουλος θα γράψει στην εφημερίδα *Αυγή* «Η σκηνοθετική άποψη του Αρμένη βοήθησε στην ανάπτυξη των ηρώων αυτών. Τους έδωσε έκταση και βάθος. Για να προκύψουν οι υπέρποντες ιδαλγοί ενός κόσμου που υπηρέτησαν άκριτα και έχασαν για πάντα. Ως αθύρματα ενός γελοίου μεγαλοϊδεατισμού. Η σωστή συνύπαρξη της σάτιρας πάνω σε ένα επίπεδο εσωτερικής αγωνίας, με καιροφυλάκτους κάποιες ποιητικές μνήμες του χαμένου παραδείσου, ήταν ένα κλίμα που συντήρησε η σκηνοθεσία σε τόνους ελάσσονες».¹⁰¹

Ένα χρόνο αργότερα, το 1986, ο Αρμένης θα σκηνοθετήσει το έργο του Εντουάρντο ντε Φιλίππο *Εσωτερικές Φωνές* και με αυτή την παράσταση θα κλείσει και ο κύκλος του στο Θέατρο Τέχνης. Ο Νάσος Νικολόπουλος θα γράψει για την παράσταση «Οι σκηνοθετικές οδηγίες του κύριου Γιώργου Αρμένη συχνά κατορθώνουν να ζεύξουν τον ακατάσχετο λόγο και να του δώσουν κάποια σκηνική μορφικότητα. Όπου μάλιστα διαχώριζε τις ομάδες των υποκριτών σε αντιπαρατασσόμενα χαρακτηρισολογικά σύνολα, τότε πετύχαινε την εικονογραφία κάποιων επιπέδων που προκαλούσαν κινητικότητα και την ενεργοποίηση ενός ρεαλιστικού σκηνικού ύφους. Και ήταν αρκετές οι στιγμές που ο μόχθος της σκηνοθεσίας ήταν έκδηλος. Δεν είναι εύκολο να μεταποιήσεις μια ανόργανη ύλη σε ορατή πραγματικότητα».¹⁰²

Από το 1985 και μετά ο Γιώργος Αρμένης θα ξεκινήσει την πορεία του ως σκηνοθέτης θεάτρου, σκηνοθετώντας περισσότερες από 40 παραστάσεις στα χρόνια που ακολουθούν. Ο ίδιος αναφέρει σε ότι αφορά τη σκηνοθετική προσέγγιση ενός έργου ότι κυρίαρχο ρόλο έχει πάντα η αγάπη. Ακολουθώντας με ευλάβεια τις τεχνικές που του δίδαξε ο Κουν και έχοντας κατανοήσει την σκηνοθετική του προσέγγιση ο Αρμένης εργάζεται σκληρά προσπαθώντας η σκηνοθετική του προσέγγιση να φέρει στο φως τις αλήθειες που κρύβει το κάθε έργο. Ο ίδιος θα δηλώσει αργότερα σε συνέντευξη του «Στην καριέρα μου δεν πρόδωσα τίποτα από αυτά που μου είπε ο Κουν».¹⁰³

---

¹⁰¹ Νάσος Νικολόπουλος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 25 Απριλίου 1985

¹⁰² Νάσος Νικολόπουλος, «Φωνές σε ελάσσονα τόνο», *Η Αυγή*, 13 Νοεμβρίου 1986

¹⁰³ Βασιλική Παππά, «Γιώργος Αρμένης: Έχω φάει 3 με 4 σφαλιάρες από τον Κάρολο Κουν. Τώρα τις δικαιολογώ», *γυρρί.gr*, 08 Οκτωβρίου 2022

Ο Γιώργος Αρμένης θεωρεί ότι χρέος του σκηνοθέτη είναι να μπορεί να καθοδηγήσει τον ηθοποιό ερμηνευτικά, να μπορεί να αναλύσει σε βάθος τον κάθε ρόλο και να ασχοληθεί ξεχωριστά με την διαμόρφωση και την ανάπτυξη του κάθε χαρακτήρα. Για τα παραπάνω είναι απαραίτητη η βαθύτερη κατανόηση του κειμένου καθώς και το να μπορέσει να δημιουργηθεί ένα κράμα – μια προσωπικότητα- η οποία θα είναι ο χαρακτήρας του ρόλου σε συνάρτηση με τον ίδιο τον ηθοποιό. Όπως αναφέρει ο ίδιος «Στη σκηνή θα είσαι πάντα ο εαυτός σου, που παίζει κάποιον άλλον. Πρέπει να ανεβάσεις όμως το επίπεδό σου σε αυτό του ρόλου και όχι να χαμηλώσει τον χαρακτήρα που υποδύεσαι στο δικό σου».¹⁰⁴

Για τον Αρμένη ο κόσμος του θεάτρου περικλείει μέσα του ένα ευρύ φάσμα και οι δυνατότητες του κάθε συντελεστή σε μια παράσταση είναι απεριόριστες, καθώς το θέατρο πρέπει συνεχώς να εξελίσσεται και να μη μένει στάσιμο. Ως προς την σκηνοθετική προσέγγιση μιας παράστασης θεωρεί ότι η τεχνολογία έχει επιφέρει ραγδαίες αλλαγές στο θέατρο, προσφέροντας πολλές προοπτικές εξέλιξης, οι οποίες όμως πολλές φορές αδυνατούν να επιφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. «Οι σκηνοθέτες ενδιαφέρονται κυρίως για τη φόρμα, το εικαστικό μέρος, να δημιουργήσουν εικόνες. Σχεδιάζουν το περίγραμμα της παράστασης και τη στήνουν χρησιμοποιώντας μουσική, φως, βιντεοπροβολές. Δεν ξέρω αν πρόκειται για πρωτοπορία ή την αποτύπωση μιας αμηχανίας».¹⁰⁵

Ο σκηνοθέτης θα πρέπει να μπορεί να ξεκλειδώσει το κείμενο. Να ανακαλύψει τα μυστικά του και τις αλήθειες που κρύβει πίσω από τις λέξεις. Στη συνέχεια, το χρέος του σκηνοθέτη έγκειται στην καθοδήγηση του ηθοποιού. Πρέπει να βοηθήσει τον ηθοποιό να κατανοήσει το κείμενο και το ρόλο που καλείται να ερμηνεύσει. Η συνεργασία αυτή (του σκηνοθέτη με τον ηθοποιό) θα πρέπει να οδηγήσει στην ανάδυση ενός ολοκληρωμένου χαρακτήρα, ένα κράμα που προκύπτει από την αλήθεια του ρόλου, που βρίσκεται κρυμμένη στο κείμενο, σε συνδυασμό με τον εσώτερο κόσμο του ηθοποιού. Τα βιώματα, οι σκέψεις και ο ψυχισμός του ηθοποιού θα πρέπει να σμιλευτούν σιγά σιγά με τον ρόλο και να δημιουργήσουν έναν ήρωα. Σκοπός του σκηνοθέτη είναι να μετατρέψει σε εικόνες τον κόσμο που αναδύεται μέσα από το κάθε θεατρικό έργο, τον ενδότερο κόσμο του θεατρικού συγγραφέα και να φέρει τους ήρωες αυτούς στη ζωή. Μια επίπονη διαδικασία δημιουργίας για την γένεση και την μορφοποίηση ενός ιδεατού κόσμου. Κάθε κίνηση σε αυτή τη διαδικασία,

---

¹⁰⁴ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

¹⁰⁵ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

κάθε προσέγγιση, κάθε σκέψη θα οδηγήσει σε μια να θεώρηση του κόσμου όπως τον γνωρίζουμε. Αυτό είναι και η ουσία της κάθε παράστασης, μια νέα, αλλιώτικη θέαση του κόσμου, ή κάποιας πλευράς του, που ζωντανεύει στη σκηνή, με τον κάθε ρόλο να αποκτά μορφή και υπόσταση και να ζωντανεύει στη θεατρική σκηνή. Έτσι λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι η σκηνοθετική διαδικασία είναι μια διαρκής πάλη του σκηνοθέτη με το κείμενο, με τον εαυτό του, με τους ηθοποιούς, για να φέρει στο φως ένα νέο δημιούργημα, έναν νέο κόσμο, ο οποίος αντανakλάται στο ανήσυχο βλέμμα του θεατρικού συγγραφέα.

Η ουσία της σκηνοθεσίας όπως και σε κάθε άλλη θεατρική ειδικότητα έγκειται στην επιθυμία. Στο σημείο που το συναίσθημα αγγίζει την επιθυμία και την μετουσιώνει σε λόγο και πράξεις. Όλα αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να βρίσκονται σε πλήρη αρμονία μεταξύ τους, για να καταφέρει ο σκηνοθέτης να του δώσει μορφή. Παράλληλα, η ευαισθησία, το συναίσθημα και το σκηνικό ύφος ενός ηθοποιού θα κουμπώσουν αρμονικά με τη σκηνοθεσία και το κείμενο, προσφέροντας στους θεατές μια παράσταση όπου κυρίαρχο ρόλο θα έχει το στοιχείο της γνησιότητας. Ο Γρηγόρης Ιωαννίδης αναφέρει «Η σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη κινήθηκε στην κουνική παράδοση του να τονίζονται τα γελοιογραφικά στοιχεία και να οξύνονται οι αιχμές της μπρούτας κωμωδίας¹⁰⁶».

Στην πορεία των χρόνων που πέρασαν είχε καταγράψει συναισθήματα θετικά αλλά και πόνου μέσα στην ψυχή του από το κοινωνικό περιβάλλον της «οικογένειας του χωριού» και συγχρόνως της δουλειάς που προσπάθησε να κάνει πριν. Κάθε τι από αυτά τα στοιχεία είχε αγγίζει την ψυχή του, είχε καταγράψει μέσα από το προσωπικό του βίωμα κάθε εικόνα της ζωής του, μέρα με τη μέρα, κάθε συναίσθημα που του χάραζε ο πόνος, η αίσθηση της λύπης ή της χαράς μέχρι μικρές λεπτομέρειες που είχαν παρατηρηθεί και καταγραφεί. Ακόμα, τις κινήσεις, το βλέμμα, τη διαφοροποίηση της χροιάς της φωνής, τον τρόπο εκφοράς του λόγου σε κάθε περίπτωση μέχρι τότε. Είχε δημιουργήσει λες ένα βιβλίο- οδηγό ψυχοπαρατήρησης μέσα του, που αναδυόταν κάθε φορά που προσπαθούσε να αναλύσει κάποιο ρόλο. Αντλούσε στοιχεία από τα προσωπικά του βιώματα, την ευαισθησία, τις σκέψεις, την σεμνότητα, το ήθος, την ποίηση και με αυτά οδηγούς δούλευε τους ρόλους του, τα θεατρικά έργα που έγραφε καθώς και τα έργα που σκηνοθέτησε. Μπορούσε να σκεφτεί και όπως λέει ο ίδιος, κάτι από αυτόν τον κόσμο που είχε καταγράψει μέσα του και να δακρύσει. «Ήταν ωραία τα χρόνια μέσα στο υπόγειο. Το ιερό υπόγειο που έλεγε ο Ψαθάς. Πέρασα ωραία. Ο Κουν ήταν λίγο απαιτητικός. Αλλά οι ηθοποιοί τότε ήταν πιο πρακτικοί. Δεν είχαν διαβάσει, δεν είχαν

---

¹⁰⁶ Ιωαννίδης Γρηγόρης, «Με Πιραντέλλο στην παράδοση Κουν», *Ελευθεροτυπία*, 7 Νοεμβρίου 2009

μόρφωση. Και ό,τι έβγαζαν ήταν μέσα από τη δική τους ζωή. Ήμασταν και χωριατόπαιδα. Ο Κουν ήθελε να δουλεύει με τους ακατέργαστους ώστε να του δώσουν κάτι καινούργιο».¹⁰⁷

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του Γιώργου Αρμένη ήταν πολύ δύσκολα. Η μητέρα του εργαζόταν σκληρά κάνοντας διάφορες δουλειές προκειμένου να προσφέρει τα προς το ζην στα δύο παιδιά της αφού ο πατέρας του τους εγκατέλειψε. Η πρώτη συνάντηση με τον πατέρα του θα γίνει μετά από παρότρυνση της μητέρας του στα 22 του χρόνια. «Περίεργος να τον συναντήσω, πήγα στην Κέρκυρα όπου ζούσε. Το 1943 παντρεύτηκε τη μάνα μου με πλαστά χαρτιά που του είχε προμηθεύσει ένας εισαγγελέας και μετά την εγκατέλειψε. Ήταν ήδη παντρεμένος με μια κόρη. Ένας χαμαιλέων, παλιάτσος, μαφιόζος. Κι εγώ μεγάλωνα σε άγρια χωριά, εκεί στην Κληματιά Ιωαννίνων. Δεν είχα επίθετο, με φώναζαν «το μαστί της Ολυμπίας»¹⁰⁸». Το μόνο καλό που πήρα ήταν ότι είχε μία κίνηση πάρα πολύ ωραία, σαν παλιάτσος, το οποίο το χρησιμοποίησα στο θέατρο. Είδα ότι το έχω και εγώ».¹⁰⁹

Ο Γιώργος Αρμένης αναγκάστηκε να παρατήσει το σχολείο πριν ακόμα ολοκληρώσει το Δημοτικό. Σε μικρή ηλικία ξεκίνησε να εργάζεται περιστασιακά σε διάφορες δουλειές για να βοηθήσει την μητέρα του. Αν και θα συναντήσει την πατρική φιγούρα που έλειπε από τη ζωή του στο πρόσωπο του Κάρολου Κουν το 1967, μέχρι τότε η μητέρα του, η γιαγιά Βασιλική, οι θείες Πολυξένη, Κωνσταντούλα και Μάρθα¹¹⁰, η δασκάλα του κυρία Ελπίδα και το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε φρόντιζαν να αναπληρώσουν το κενό και να εμψυχήσουν μέσα του τα στοιχεία εκείνα που χρειάζονταν για την πνευματική καλλιέργεια ενός ελεύθερου ανθρώπου και την αγάπη του για τη ζωή.

«Μεγάλωσα ανάμεσα σε έξι γυναίκες. Κι αυτές, που τις έβλεπα να στολίζονται, να λούζονται, να κλαίνε, να παντρεύονται, να ερωτεύονται, με έκαναν να λατρέψω τη ζωή. Και

---

¹⁰⁷ Μαρίνου, Δ. (2022, 04 18). Γιώργος Αρμένης: «Πριν από το Θέατρο Τέχνης ήμουν ένα αγρίμι». (Απόσπασμα από συνέντευξη του Γιώργου Αρμένη στην Διονυσία Μαρίνου 18.04.2022)

¹⁰⁸ Έφη Μαρίνου, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017

¹⁰⁹ Παππά Βασιλική, «Γιώργος Αρμένης: Έχω φάει 3 με 4 σφαλιάρες από τον Κάρολο Κουν .Τώρα τις δικαιολογώ», *ypri.gr*, 08 Οκτωβρίου 2022

¹¹⁰ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

πάνω απ' όλα τις γυναίκες¹¹¹. Πρώτη απ' όλες, η γιαγιά Βασιλική. Πιστεύω ότι η γιαγιά διαμόρφωσε όλη μου τη σκέψη και όλη μου την ευαισθησία. Μου έδωσε όλα αυτά που χρειάζεται ο άνθρωπος, τη σεμνότητα, το ήθος, την ποίηση. Την θυμάμαι με το τίποτα να κάνει θαύματα. Ν' ανοίγει ένα φύλλο με το βεργί, να μαζεύει δυο χόρτα και με μια σταγόνα λάδι, να κάνει πίτες, περισσότερο από νόστιμες. Για μένα οι κινήσεις της ήταν μαγικές. Την ακολουθούσα παντού, στα ριζοχώραφα, στον τρύγο, στο θειάφισμα, στο κλάδεμα. Έπειτα, η μάνα μου, η κυρία Ολυμπία. Δεν έκανε απλώς αργαλειό, ζωγράφιζε με τον αργαλειό της. Ήταν μεγάλη τεχνίτρια. Από αυτήν κληρονόμησα τη ζωγραφική. Τις ζωγραφιές του αργαλειού της τις πέρασα στα ανθρωπάκια που φτιάχνω. Εντελώς λαϊκά, παιδικά θα έλεγα, αλλά από αυτήν το πήρα».¹¹²

Μέσα από τα έργα του, έδινε μορφή στα βιώματα του, τα βαθιά ριζωμένα μέσα του, έπλαθε τους χαρακτήρες του όμοιους με τους ανθρώπους που είχε συναντήσει, τις στιγμές της χαράς αλλά και αυτές της λύπης, συνθέτοντας το πολυφασματικό μωσαϊκό που αποτελείται, από το πιο αυθεντικό υλικό που υπάρχει στον κόσμο, αυτό της ανθρώπινης ψυχής.

Αυτό το ψυχικό πεδίο που είχε δημιουργήσει στα χρόνια αυτά είχε χαραχτεί μέσα του. Ακολουθώντας μια δική του ψεύτικη σύμβαση ζωής που η σκηνή του κόσμου μεταφερόταν και μεταβιβαζόταν, ξαναζωντανεύοντας μέσα από τη μαγική σκηνή του θεάτρου, των ρόλων, των έργων και των σκηνοθεσιών. Η σκηνή του κόσμου και η σκηνή του θεάτρου, που τα όρια τους είναι ρευστά, ουσιαστικά μέσα από το βίωμα έπαιρναν μορφή και γίνονταν ένα.

Οι παραστάσεις που θα σκηνοθετήσει ο Αρμένης από το 1985 έως το 2018 θα φέρουν έντονα τα στοιχεία αυτά. Ο ίδιος ακολουθώντας τη γραμμή που διδάχτηκε από τον δάσκαλο του Κάρλο Κουν, θα ανεβάσει αρκετές παραστάσεις σύγχρονου ρεπερτορίου τόσο στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου όσο και στις άλλες παραστάσεις που θα σκηνοθετήσει. Στα χρόνια αυτά δε θα ξεχάσει ποτέ τις συμβουλές του Κουν τόσο για την σκηνοθεσία όσο και την υποκριτική, προσπαθώντας αυτή τη φορά να φέρει ο ίδιος στο φως την αλήθεια που βρίσκεται πίσω από κάθε θεατρικό έργο και να της δώσει μορφή και φωνή, ήχο και χρώμα. Στις παραστάσεις που θα σκηνοθετήσει τα σκηνικά θα επιλέξει να είναι λιτά, χωρίς να φέρουν επιτηδευμένα στοιχεία, με κυρίαρχο το αφαιρετικό στοιχείο. Την ίδια γραμμή θα ακολουθήσουν και οι ενδυματολογικές επιλογές σε αυτές τις παραστάσεις. Σκοπός κάθε

---

¹¹¹ στο ίδιο

¹¹² στο ίδιο

παράστασης είναι να υπηρετήσει το κείμενο, να φέρει στην επιφάνεια την αλήθεια του συγγραφέα και να δημιουργήσει τον κόσμο που καθρεφτίζεται στο μυαλό του συγγραφέα. Η σκηνοθεσία πρέπει να μπορεί να υπηρετεί αυτή τη γραμμή, να ακολουθεί τις προσταγές του κειμένου, να κατανοήσει το βαθύτερο νόημα πίσω από την κάθε πράξη του ρόλου και να βοηθήσει τον ηθοποιό να εξελίξει τον χαρακτήρα πλαισιώνοντας τον μέσα από την προσωπική του οπτική και τον ψυχισμό του. Αυτό είναι το χρέος του σκηνοθέτη να φέρει στο φως την κρυμμένη αλήθεια και να την αναδείξει. Η ανάδειξη αυτή επέρχεται από την συνεχή ζύμωση του ρόλου με την ψυχοσύνθεση του ηθοποιού προκειμένου να δομηθεί ένας ολοκληρωμένος χαρακτήρας, ο οποίος θα έχει ανάγκες, επιθυμίες και αντιδράσεις. «Όλα τα έργα που επιλέγονται να ζωντανέψουν στη σκηνή κρύβουν μέσα τους ένα μεγαλείο, αρκεί να το ανακαλύψεις. Έχω αγαπήσει τους χαρακτήρες που υποδύομαι. Τους ζω απ' την ανάγνωση του έργου, τις πρόβες, το ανέβασμα, την προσέγγιση που έχω κάνει στον ήρωα, πόσο κοντά του πήγα, πόσο νιώθει ο ένας τον άλλον, αυτό είναι».¹¹³

Ο ίδιος θεωρεί ότι οι δυσκολίες που συνάντησε τα πρώτα χρόνια της ζωής του λειτούργησαν καταλυτικά στην ερμηνευτική του πορεία. «Ως τότε είχα μαζέψει πολύ υλικό, το οποίο ξαφνικά μετασχημάτισα σε θέατρο, γραπτό λόγο, αισθήματα. Κι εκεί ήρθε ο Κουν για να με ολοκληρώσει σαν άνθρωπο που μπορεί να σκέφτεται, να ξέρει τι θέλει, τι ζητάει από την ζωή κι από την τέχνη και πόσο αντέχει να συμβιβαστεί¹¹⁴». Για τον Αρμένη ένας καλλιτέχνης θα πρέπει να μπορεί να βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση. Να μεταλλάσσεται και να εξελίσσεται και να μην μένει στάσιμος ακολουθώντας μια περπατημένη μέθοδο, καθώς το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένη η στόφα του καλλιτέχνη θα πρέπει συνεχώς να αναγεννάται. Ο ίδιος όπως αναφέρει σε συνέντευξη του «Καλλιτέχνης πρέπει να είσαι μέσα σου, γεμάτος, ζεστός, να δίνεις, να αγαπάς, να ερωτεύεσαι, να είσαι υπερβατικό άτομο, να τρελαίνεσαι, να φεύγεις. Άμα δε τα έχεις αυτά, δε νομίζω ότι μπορείς να κάνεις τίποτα στο θέατρο. Το θέατρο είναι συλλογική δουλειά. Πρέπει όλα να είναι αρμονικά, καλοκουρδισμένα».¹¹⁵

Το 1987, θα σκηνοθετήσει το έργο του Δημήτρη Κορδάτου *Νταν*, το οποίο θα ανέβει στο θέατρο Πορεία, καθώς και την οπερέτα του Νίκου Χατζόπουλου *Κορίτσι της γειτονιάς* στο Θέατρο Βέμπο. Το 1988 ο Αρμένης θα σκηνοθετήσει για το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

---

¹¹³ στο ίδιο

¹¹⁴ στο ίδιο

¹¹⁵ Πηνελόπη Μασσούρη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019

την παράσταση *Κύκλωπας*, η οποία θα ανέβει στη σκηνή του Βασιλικού Θεάτρου. Το 1990 ο Αρμένης θα σκηνοθετήσει τον *Πλούτο* του Αριστοφάνη και ένα χρόνο αργότερα στο Θέατρο Αμιράλ θα παρουσιάσει το έργο του Aldo Nicolaj *Αγιούτο*. Το 1993 στο Θέατρο Αλάμπρα θα σκηνοθετήσει το έργο *Έρωτας και αναρχία* της Λίνα Βερμίλλερ στο Θέατρο Αλάμπρα. Για τη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου ο Γιώργος Αρμένης θα σκηνοθετήσει την παράσταση *Η Ταυτότητα* του Ασημάκη Γιαλαμά, την περίοδο 1994-1995. Το 1996 η Πειραιϊκή Σκηνή θα παρουσιάσει το έργο του Μολιέρου *Γιατρός με το στανιό*. Από το 1998 έως το 2018 ο Γιώργος Αρμένης θα σκηνοθετήσει τα έργα, τα οποία θα παρουσιαστούν στην θεατρική σκηνή του Νεοελληνικού Θεάτρου. *Κομμάτια και Θρύψαλα* του Γιώργου Σκούρτη, *Αχ αυτά τα φαντάσματα* του Εντουάρντο ντε Φιλίππο, *Η κασέτα* της Λούλας Αναγνωστάκη, *Ο Αχόρταγος* του Δημήτρη Ψαθά, *Εσωτερικές Φωνές* του Εντουάρντο ντε Φιλίππο, *Η Ταραντέλλα* του Εντουάρντο ντε Φιλίππο, *Η πρόβα* του Γιώργου Αρμένη, *Αμερικανός στο κεφάλι* του Γιώργου Αρμένη, *Όταν ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης συνάντησε τον Γεώργιο Βιζυηνό* του Γιάννη Σολδάτου, *Ο άνθρωπος, το κτήνος και η αρετή του Λουίτζι Πιραντέλλο*, *Νηρέας ο Βάρας* του Δημήτρη Παπαχρήστου, *Μαντζουράνα στο κατώφλι γάιδαρος στα κεραμίδια* του Γιώργου Αρμένη, *Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω* του Γιώργου Αρμένη, *Άσε να μη μιλήσω καλύτερα* του Γιώργου Αρμένη, *Μπράχενα* του Δημήτρη Παπαχρήστου, *Ο Θεός Βάνιας* του Άντον Τσέχωφ, *Βασικά με λεν...* *Θανάση* του Γιώργου Αρμένη, *Το θρίλερ του έρωτα* του Γιώργου Σκούρτη, *Ο Πατέρας* του Αυγούστου Στρίντμπεργκ.

Παράλληλα, το ίδιο διάστημα, ο Αρμένης θα σκηνοθετήσει τις παραστάσεις, *Αχαρνής* για το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Βέροιας, *Τριαντάφυλλο στο στήθος* για το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Βόλου, *Μαντζουράνα στο κατώφλι γάιδαρος στα κεραμίδια* για το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Ρούμελης, *Μαντάμ Σουσου* για το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, *Άγγελα* για το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Αγρινίου και *Ιππής* για το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Ρούμελης.

Η παράσταση *ο Αχόρταγος* του Δημήτρη Ψαθά ανέβηκε τη χειμερινή περίοδο στο Θέατρο Βέμπο, με πρωταγωνιστή τον Γιώργο Παρτσαλάκη. Η σκηνοθεσία του Γ. Αρμένη, θεωρήθηκε ότι έδωσε νέα πνοή στο έργο. Εκτός, από τη σκηνοθεσία ο Αρμένης ασχολήθηκε και με την προσαρμογή του κειμένου, όπου προσέθεσε περίτεχνα στο κείμενο φράσεις της επικαιρότητας. Η Καλλιόπη Ραπανάκη σε ότι αφορά τη σκηνοθετική προσέγγιση του έργου αναφέρει «Ο σκηνοθέτης επιστρατεύει γοργούς ρυθμούς για το έργο, ενώ κατά την αλλαγή των σκηνικών επιλέγει μικρά χορευτικά ιντερμέδια καλύπτοντας χαριτωμένα τα μικρά

διαστήματα από το πέραςμα της μιας σκηνής στην άλλη. Επιλέγει ταλαντούχους και έμπειρους ηθοποιούς, οι οποίοι φέρουν επάξια και με επιτυχία σε πέρας την παράσταση».¹¹⁶

Η Ταραντέλλα του Εντουάρντο ντε Φιλίππο θα ανέβει στη σκηνή του θεάτρου Βρετάνια στο το 2003. Η μετάφραση της Άλκης Ζει σε συνδυασμό με την επιλογή ενός θιάσου από έμπειρους ηθοποιούς, ανάμεσα τους η Μπέσυ Μάλφα, ο Πέτρος Φιλιππίδης, Γιώργος Γαλίτης, Στάθης Βούτος κα, έδρασαν θετικά για την σκηνοθετική σύνθεση. Για την παράσταση Ταραντέλλα ο Γ. Παναγόπουλος θα αναφέρει «Η σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη μου φάνηκε βαριά και μάλλον μεροληπτικά δοσμένη προς το κωμικό στοιχείο που μας μπέρδεψε κάπου σε έναν εξαντλητικό κλαυσίγελο, δίχως σπίθα της εναλλαγής του κλίματος ενός Ντε Φιλίππο».¹¹⁷ Παράλληλα, η Έλσα Ανδριανού τόνισε «Το έργο πενήντα πέντε χρόνια μετά, διατηρεί το ενδιαφέρον του, παρά τους κάποιους πλατειασμούς, που ίσως θα θεραπεύονταν με γοργότερο ρυθμό παράστασης. Ακόμη κι έτσι πάντως, ο Γιώργος Αρμένης διαφύλαξε το ύφος του και ανέδειξε τη θεατρική μαστοριά του στο βαθμό που βοηθήθηκε από τους ηθοποιούς του».¹¹⁸

Τέλος, η Μαρίκα Θωμαδάκη θεωρεί ότι η παράσταση είχε τις σωστές αναλογίες που απαιτούνταν για να διασφαλιστεί η επιτυχία της. Στην κριτική της στη Βραδυνή αναφέρει «Ως εκ τούτου, η μετάφραση της Άλκης Ζέη, λειτουργεί ευθύβολα κατά την μεταφορά του λεκτικού ιδιόμορφου του συγγραφέα σε ουδετεροποιημένες εκφράσεις, κατά το μάλλον ή ήττον ενδεικτικές της καλλιτεχνικής καθολικότητας του Ντε Φιλίππο. Κατ' αυτό τον τρόπο διευκολύνεται δραστικά η σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη. Η παράσταση του θεάτρου Βρετάνια αναδεικνύει την διεύρυνση των ρόλων ενώ επιβλέπει με ακρίβεια χειρουργού την ανατομία των καταστάσεων, που δημιουργούνται από μία και μόνο διάσταση του κωμικοτραγικού. Ο κ. Αρμένης παρακολουθεί την πιο μικρή λεπτομέρεια με μαθηματική ακρίβεια, η οποία επικυρώνεται στο δεύτερο μέρος της παράστασης όπου το εστιακό περιστατικό και η εν γένει καταστασιακή του εκφορά, λαμβάνουν διαστάσεις παροξυσμού. Ο σκηνοθέτης κατορθώνει να χειραγωγήσει την δίνη της ιλιγγιάδους συνδιαλέξεως του φαντασιακού με το πραγματικό· καταλήγει δε στο τελικό μύθημα μιας μυθοπλασίας του τελικού αιτίου, που δικαιολογεί συμπερασματικά την ανθρώπινη φύση. Η σκηνοθεσία του κ. Αρμένη τακτοποιεί εν τέλει το χαοτικό συστηματοποιώντας τις αποκλίσεις έτσι ώστε να αναδύεται η ακαταμάχητη αλήθεια του Είναι».¹¹⁹

---

¹¹⁶ Καλλιόπη Ραπανάκη, «Ο αχόρταγος», *Νίκη*, 2 Δεκεμβρίου 2001

¹¹⁷ Γιώργος Παναγιολόπουλος, «Ταραντέλα», *Ελεύθερος*, 7 Μαρτίου 2003

¹¹⁸ Έλσα Ανδριανού, «Εντουάρντο Ντε Φιλίππο: Ταραντέλα», *Η Λέξη*, τεύχ. 174, Μάρτιος- Απρίλιος 2003

¹¹⁹ Μαρίκα Θωμαδάκη, «Κριτική Θεάτρου Βρετάνια», *Η Βραδυνή*, 03 Απριλίου 2003

Ένα άλλο έργο του Εντουάρντο ντε Φιλίππο που ο Γ. Αρμένης θα λάβει θετικές κριτικές για τη σκηνοθεσία είναι το *Αχ, αυτά τα φαντάσματα*. Η παράσταση θα ανέβει στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου το 2000. Η Θυμέλη θα σημειώσει για την παράσταση «Η ψυχοπνευματική ιδιοσυγκρασία, η καλλιτεχνική φύση και παιδεία του Γιώργου Αρμένη «εμπεριέχει» τον όλον του θεάτρου του ντε Φιλίππο. Την τραγικωμική ουσία του, το κοινωνιολογικό πνεύμα του, την ελευθεριάζουσα σπιρτάδα του, τους ερμηνευτικούς κώδικές του. Απόδειξη η ευφρόσυνη, πολυσήμαντη, αισθητικά αρμόζουσα στα δραματουργικά χαρακτηριστικά του συγγραφέα, παράσταση που δίδαξε ισορροπώντας θαυμαστά μεταξύ κωμωδίας και δράματος και αποσπώντας καλές ερμηνείες από το σύνολο των ηθοποιών. Η δική του ερμηνεία - στον τραγικωμικό, «αμαρτωλό» και «αθώο», εκούσιο κερατά Πασκουάλε - μορφοποιεί έξοχα τον κλαυσίγελο». ¹²⁰ Παράλληλα, η Καλλιόπη Ραπάνακη θα γράψει για την παράσταση «Με την επιτυχημένη προσαρμογή του κειμένου από τον Νίκο Αναστασόπουλο, ο Γιώργος Αρμένης σκηνοθετεί μια καλοσχεδιασμένη, εύρυθμη, γρήγορη παράσταση όπου οι ήρωες και τα φαντάσματα του Ε. ντε Φιλίππο έχουν άμεση και ακαριαία επικοινωνία με τους θεατές προσαρμόζοντας την κωμωδία στο φυσικό της περιβάλλον: σε απόσταση αναπνοής από το κοινό». ¹²¹

Τέλος, η Έλσα Ανδριανού στην κριτική της θα αναφέρει για τη σκηνοθεσία του Γ. Αρμένη «Ο Γιώργος Αρμένης βούτηξε στο έργο ενός θεατρίνου ως θεατρίνος. Αξιοποίησε την καλή μετάφραση του Νίκου Αναστασόπουλου και το υφολογικά άψογο σκηνικό του Δαμιανού Ζαρίφη, που απλωνόταν εκτός αιθούσης υπογραμμίζοντας τη διαφορά του πειραματικού σωλήνα που είναι το στοιχειωμένο διαμέρισμα από την εξωτερική λαϊκή ναπολιτάνικη αλεγρία και οργάνωσε μια γρήγορη παράσταση με θαυμάσιους ρυθμούς και περιθώρια αυτοσχεδιαστικού οίστρου. Καθοδήγησε σωστά τους ηθοποιούς του υπογραμμίζοντας τη λαϊκή θεατρικότητα του έργου χωρίς να απαλείψει την ανάδυση των χαρακτήρων όπου οι ρόλοι το επέτρεπαν και απέσπασε από τους συνεργάτες του καλές έως πολύ καλές επιδόσεις». ¹²²

---

¹²⁰ Θυμέλη, «Αχ, αυτά τα φαντάσματα στο Νέο Ελληνικό Θέατρο», *Ριζοσπάστης*, 18 Απριλίου 2000

¹²¹ Καλλιόπη Ραπάνακη, «Αχ, αυτά τα φαντάσματα», *Νίκη*, 16 Απριλίου 2000

¹²² Έλσα Ανδριανού, «Σάμουελ Μπέκετ: Περιμένοντας τον Γκοντό, Εντουάρντο Ντε Φιλίππο: Αχ! αυτά τα φαντάσματα», *Η Λέξη*, τχ. 156, Μάρτιος- Απρίλιος 2000

4.2 Οι σκηνοθεσίες του Γιώργου Αρμένη

Ο Γιώργος Αρμένης διαθέτει ένα πλούσιο συγγραφικό και σκηνοθετικό βιογραφικό. Στην σαρανταετή πορεία του θα σκηνοθετήσει περισσότερες από 40 παραστάσεις, επιλέγοντας έργα από την Σύγχρονη Ελληνική αλλά και την ξένη Δραματουργία, τα οποία ελίσσονται γύρω από τους άξονες της κοινωνίας του 20^{ου} αιώνα, ιδίως της υστερότερης και χαρακτηρίζονται από ήρωες καθημερινούς, με ανθρώπινα πάθη.

Στο παρακάτω κεφάλαιο στις ενότητες 4.3 έως 4.4 θα γίνει μια προσπάθεια προσέγγισης των έργων που σκηνοθέτησε ο Γιώργος Αρμένης. Οι παραστάσεις που επιχειρούνται να αναλυθούν έχουν χωριστεί σε 3 κατηγορίες ανάλογα με τη θεματική τους. Αρχικά, θα αναλυθούν τα έργα που έχει επιλέξει να σκηνοθετήσει ο Αρμένης από το αρχαίο Δράμα. Τέσσερα έργα συνολικά έχει σκηνοθετήσει ο Αρμένης σε αυτή τη μακρόχρονη πορεία του.

Πιο συγκεκριμένα, από τα έργα του Ευριπίδη επέλεξε να ανεβάσει τον *Κύκλωπα* το 1989, ενώ από τον Αριστοφάνη θα ανεβάσει τον *Πλούτο* το 1990, τους *Αχαρνές* το 2001 και τους *Ιππής* το 2007. Κύριος άξονας αυτών είναι η αγάπη του σκηνοθέτη για το αριστοφανικό κείμενο, χαρακτηριστικός απότοκος της συμπόρευσής του με τον δάσκαλό του Κάρολο Κουν. Εν γένει, έχει επιλέξει έργα με στοιχεία χιούμορ και σάτιρας, τα οποία σκηνοθετεί φυσικά και δωρικά. Παράλληλα, ο χρόνος έχει τη δική του θεώρηση, καθώς η διαχρονικότητα ανάγεται σε σημαντικό ζητούμενο και η σύνδεση του παρελθόντος με το σήμερα είναι ένας από τους προς επίτευξη σκοπούς. Στην πλειοψηφία τους, τα έργα έχουν έντονο κοινωνικοπολιτικό σχόλιο.

Στο επόμενο μέρος αυτού του κεφαλαίου θα αναλυθούν τέσσερις παραστάσεις του σύγχρονου Θεατρικού ρεπερτορίου. Ανάμεσα στους Έλληνες συγγραφείς που έργα τους επιλέγει να ανεβάσει στη σκηνή βρίσκονται ο Γιώργος Σκούρτης, ο Ασημάκης Γιαλαμάς, ο Γιώργος Σεβαστίκογλου, η Λούλα Αναγνωστάκη, η Δώρα Λιτινάκη, ο Δημήτρης Κορδάτος, ο Δημήτρης Παπαχρήστος. Ενώ σε ότι αφορά το ξένο ρεπερτόριο θα επιλέξει έργα του Άντον Τσέχωφ, του Εντουάρντο Ντε Φιλίππο, του Λουίτζι Πιραντέλλο, του Μολιέρου, του Τένεσι Γουίλιαμς και του Αυγούστου Στριντμπεργκ. Βασικός άξονας των έργων που θα επιλέξει αποτελεί η κοινωνία, τα στερεότυπα, η αδικία και η διαφθορά. Όλα τα έργα χαρακτηρίζονται από μια βαθιά ανθρωποκεντρική στροφή μέσα στην οποία ξεδιπλώνονται όλες οι παθογένειες της σύγχρονης κοινωνίας.

Τα πρόσωπα του κάθε έργου δεν είναι απλά χαρακτήρες που δρουν, σε συνάρτηση με την εκάστοτε συνθήκη που αντιπροσωπεύουν, αλλά κάθε ένα από αυτά τα πρόσωπα ενκρύβει μέσα του μια πτυχή της «ασχήμιας» που μαστίζει την κοινωνία των ανθρώπων.

Για παράδειγμα το έργο του Γιώργου Σκούρτη *Το θρίλερ του έρωτα* ανέβηκε στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου με πρωταγωνιστές τον Γιώργο Αρμένη και την Λίλα Καφαντάρη. Το έργο παρουσιάζει ένα ζευγάρι μέσης ηλικίας όπου ο άνδρας είναι ένας δικηγόρος, ο οποίος εργάζεται με σκοπό να ικανοποιήσει την επιθυμία του: την απόκτηση μιας πολυτελούς βίλας. Με αυτό τον υλικό στόχο είναι ικανός να ξεπεράσει κάθε ηθικό φραγμό και να προβεί σε δόλιες πράξεις προκειμένου να αποκτήσει αυτό που θέλει, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται αρκετά ελεγκτικός ως προς την κόρη του. Η γυναίκα του, δείχνει δυσαρέσκεια και απέχθεια για τις πράξεις του άντρα της και προσπαθεί να περάσει τον χρόνο της γράφοντας μυθιστορήματα που βασίζονται στα όνειρα που βλέπει, όπου κεντρικό πρόσωπο έχει ένας άντρας που την κυνηγά. Όπως ξετυλίγεται η πλοκή του έργου θα διαπιστώσουμε ότι τα πρόσωπα του έργου δεν είναι τίποτα άλλο από θύματα της κοινωνίας, έχουν βιώσει βία στη ζωή τους είτε ψυχολογική είτε σωματική και έχουν διαμορφωθεί από τις καταστάσεις αυτές.

Έτσι, μέσα από τη σχέση ενός ζευγαριού, ο Σκούρτης περίτεχνα αποκρυσταλλώνει μια σκοτεινή πτυχή της κοινωνίας, όπου ο πόνος, η βία και η αδικία εκδηλώνονται με δυο τρόπους. Είτε οδηγούν στην περιθωριοποίηση και στον αποκλεισμό του ατόμου που τα βίωσε, είτε στην βίαιη μεταστροφή του ατόμου από θύμα σε θύτη. Έτσι, μέσα σε ένα λιτό σκηνικό, στο σαλόνι ενός μικροαστικού σπιτιού ξετυλίγεται ένας άλλος κόσμος, ο οποίος ζει καλά κρυμμένος πίσω από τα κοινωνικά στερεότυπα.

Το τελευταίο μέρος του κεφαλαίου αυτού θα επιχειρήσει να αναλύσει τέσσερα έργα που έγραψε ο ίδιος ο Αρμένης. Σε αυτά, διακρίνεται στροφή στο ιστορικό παρελθόν της σύγχρονης Ελλάδας, πάντα σε συνάρτηση και αντιπαράθεση με ένα «σήμερα». Παράλληλα, το χιούμορ, η σάτιρα και το κωμικό στοιχείο αποτελούν συνθετικά και δομικά στοιχεία των έργων. Μέσα από αυτά, αναδεικνύονται καλύτερα οι παθογένειες και επιτυγχάνεται ισορροπία με το δραματικό στοιχείο. Τέλος, οφείλουμε να μη λησμονήσουμε το ηθογραφικό υπόβαθρο, την καταγραφή του λαϊκού βιώματος και τη γνησιότητα που χαρακτηρίζουν συλλήβδην τα έργα του.

4.3 Ανάλυση Παραστάσεων

4.3.1 Κύκλωπας του Ευριπίδη

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη
Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Πρώτη Παράσταση: 11 Νοεμβρίου 1988
Βασιλικό Θέατρο Θεσσαλονίκης

Ο *Κύκλωπας* του Ευριπίδη αποτελεί ένα καινοτόμο σε σχέση με την επική παράδοση σατυρικό δράμα, αφού στην πλοκή, πέρα από τον Οδυσσέα και τον Κύκλωπα, προστίθενται ως ενδιαμέσοι κρίκοι οι Σάτυροι. Παρά το γεγονός ότι δεν πρόκειται για δημοφιλές έργο της αρχαίας δραματικής ποίησης, καθώς δεν παίζεται συχνά, αξίζει να σημειωθεί ότι έχει επιλεγεί κι από τον ίδιο τον Κουν στο παρελθόν.¹²³

Η υπόθεση του έργου, οικεία στον θεατή, είναι βασισμένη στην ραψωδία ι' της Οδύσσειας. Ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του, μαχόμενοι να επιστρέψουν στην πατρογονική γη, προσεγγίζουν το νησί των Κυκλώπων. Εκεί, τους υποδέχονται οι Σάτυροι κι ο πατέρας τους Σειληνός με κάθε τιμή. Όταν όμως βρίσκονται αντιμέτωποι με τον Πολύφημο, μένουν έκθετοι, καθώς ο Σειληνός κατηγορεί τους Έλληνες ότι τους λήστεψαν βίαια, με αποτέλεσμα να καταλήξουν στη σπηλιά του Πολύφημου. Βλέποντας τους συντρόφους του να καταβροχθίζονται ο ένας μετά τον άλλο από τον Κύκλωπα, ο Οδυσσέας θα μηχανευτεί να μεθύσει και να τυφλώσει τον Πολύφημο. Έτσι ακριβώς θα γίνει, και έπειτα θα αποχωρήσουν όλοι μαζί, Έλληνες και Σάτυροι, από το νησί των Κυκλώπων, αφήνοντας τον Πολύφημο να τους καταριέται. Διαχρονικά θέματα που αγγίζονται από το έργο είναι οι σχέσεις εξουσίας, ο «ξένος» σε βαθύτερη αντιπαράθεση με το «εμείς», η φιλία, η αντίθεση του πρωτόγονου ενστίκτου με τον εξανθρωπισμό¹²⁴.

Η παράσταση ανέβηκε την περίοδο 1988-1989 από το Κ.Θ.Β.Ε. σε μετάφραση-διασκευή Γ. Σκούρτη. Σκηνοθετικά, ο Γιώργος Αρμένης εκμεταλλεύεται την ελευθερία του κειμένου του Σκούρτη και δημιουργεί ένα πλαίσιο στο οποίο αναδεικνύεται η απολίτιστη φύση του Κύκλωπα, δοσμένη με σαφές κωμικό στοιχείο. Παράλληλα, ο χαρακτήρας του Σειληνού,

---

¹²³ Θέατρο Τέχνης, (2023)

¹²⁴ Ιωσήφ Χατζηωακειμίδης, «Κύκλωπας Σατυρικός», Επέκεινα, Τρίκαλα 2020

ενισχύει μέσα απ' τα κωμικά επεισόδια την αίσθηση αυτή, ενώ παράλληλα επισφραγίζει και τη φύση του σατυρικού δράματος, η οποία αγκαλιάστηκε απ' την παράσταση με πολλούς τρόπους: το αίνιγμα, οι σχέσεις εξουσίας, οι Σάτυροι και η ευτέλειά τους.

Η γραφικότητα του σατυρικού δράματος επιτονίστηκε και με την εμφάνιση του Σειληνού, την επιβλητική εμφάνιση του Κύκλωπα και τα ποικίλα οπτικά ερεθίσματα που απολάμβανε ο θεατής. Η σκηνογραφία, οπτική και ηχητική, κρίθηκε άρτια από μελετητές και εξυπηρέτησε δεόντως την εξέλιξη της πλοκής. Όσον αφορά τα κοστούμια, ο συγκερασμός στοιχείων και περιόδων αναδείκνυε την κωμικότητα¹²⁵. Άξια αναφοράς είναι και η επιλογή χρήσης μάσκας στην παράσταση.

Η παράσταση, επιλογικά, πέτυχε τους θεμελιώδεις σκοπούς του σατυρικού δράματος, που δεν είναι άλλοι από την ψυχική ανάταση των θεατών και την διασκέδασή τους. Λίγες ήταν οι φωνές που υποστήριζαν ότι η αισθητική του δεν είναι ισορροπημένη.

---

¹²⁵ Ιωσήφ Χατζηιωακειμίδης, «Κύκλωπας Σατυρικός», Επέκεινα, Τρίκαλα 2020

4.3.2 Πλούτος του Αριστοφάνη

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη
Οργανισμός Εταιρικών Θιάσων ΣΕΗ

Πρώτη Παράσταση: 10 Ιουλίου 1990

Θέατρο της Ρεματίας Χαλανδρίου

Ο *Πλούτος* αποτέλεσε ένα σημείο-καμπή στην αρχαία κωμωδία, καθώς, ως το τελευταίο σωζόμενο έργο του Αριστοφάνη, επισφραγίζει μία ολόκληρη περίοδο και εγκαινιάζει μία άλλη, τη Μέση Κωμωδία¹²⁶.

Όσον αφορά την υπόθεσή του έργου, πρώτα παρουσιάζεται ο Χρεμύλος, ένας χρεοκοπημένος και ηλικιωμένος αγρότης, να προσφεύγει με τον δούλο του Καρίωνα στους Δελφούς ζητώντας βοήθεια για να εξασφαλίσει για τον γιο του μία καλύτερη ζωή από εκείνη που έζησε αυτός, μέσα στη φτώχεια, αλλά τίμιος. Η Πυθία αποκρίνεται αινιγματικά (ως είθισται) ότι πρέπει να πάρει στο σπίτι του τον πρώτο άνθρωπο που θα βρει φεύγοντας απ' τον ναό! Αυτός όμως, είναι ένας τυφλός, ρακένδυτος, εριστικός άνδρας, που αποκαλύπτεται μετέπειτα πώς είναι ο θεός Πλούτος. Τυφλωμένος από τον Δία, μοιράζει τα πλούτη άδικα και ασυλλόγιστα. Πεισμένος να τον θεραπεύσει, ο Χρεμύλος τον οδηγεί στο Ασκληπιείο, όπου πράγματι βρίσκει το φως του. Στο σημείο αυτό, στην κωμωδία παρεμβαίνει μία ηλικιωμένη σε έξαλλη κατάσταση. Δεν είναι άλλη από τη θεά Πενία, που ισχυρίζεται πως αν ο Πλούτος επικρατήσει, οι άνθρωποι θα είναι οκνηροί και άεργοι... Τελικά, ο Πλούτος εγκαθίσταται στην Ακρόπολη και αμείβει μόνο τους καλούς. Το κείμενο, πάντα επίκαιρο, επιβεβαιώνει μία αλήθεια τόσο γνωστή, όσο και παγιωμένη, σχετικά με την άνιση κατανομή του πλούτου.¹²⁷

Η παράσταση ανέβηκε το 1990 από το Θεατρικό Σχήμα Ο.Ε.Θ.-Σ.Ε.Η. σε μετάφραση Γ. Ρούσσου και έλαβε στην πλειοψηφία θερμές κριτικές.¹²⁸ Αφενός, αναγνωρίστηκε πως πέτυχε τον κύριο σκοπό της Κωμωδίας, να διδάξει με ζωντάνια, κέφι και θεαματικότητα. Το

---

¹²⁶ Μαρίζα Αττία, «*Ιστορία και Δράση των Εταιρικών Σχημάτων Ο.Ε.Θ.- Σ.Ε.Η. 1990-1996*», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2017

¹²⁷ Θυμέλη, «Πλούτος με το εταιρικό σχήμα του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών, *Ριζοσπάστης*, 17 Ιουλίου 1990

¹²⁸ Μαρίζα Αττία, «*Ιστορία και Δράση των Εταιρικών Σχημάτων Ο.Ε.Θ.- Σ.Ε.Η. 1990-1996*», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2017

ύφος και ο ρυθμός κρίθηκαν, σε συνδυασμό με τα επιθεωρησιακά στοιχεία πολύ αποτελεσματικά, ενώ ξεχώρισε για την ειλικρίνειά της.¹²⁹ Η χρονική μετάθεση σε ένα πιο σύγχρονο ιστορικό παρόν δεν κρίθηκε άτοπη, αφού ο Αριστοφάνης δεν κάνει κάποια αναφορά σε συγκεκριμένα γεγονότα. Ο Γιάννης Βαρβέρης στην κριτική του για την παράσταση αναφέρει «Ένα ματσάκι αφοσίωσης στη μνήμη του δασκάλου του Κουν...Ο Αρμένης οργάνωσε ευρηματικά την παρέλαση των προσώπων, πάσχισε δε να μεταδώσει στο σύνολο τους εκρηκτικούς του ρυθμούς, με αποτέλεσμα μια κίνηση ομιλητική, δεμένη, και μια υπόκριση ιλαρής προπέτειας».¹³⁰

Επιπλέον, σημειώθηκε ότι οι χαμηλοί τόνοι που κρατήθηκαν, αλλά και το κλίμα καθημερινότητας ήταν λειτουργικά, αλλά και πως η παράσταση ήταν ενδεδειγμένη για όλες τις ηλικίες. Ας αναφερθεί επίσης πως επιχειρήθηκε στην παράσταση ένα εναλλακτικό τέλος. Στον αντίποδα, υπήρξαν αναφορές για ροπή προς την ηθογραφία και επιφανειακή θεώρηση του Αριστοφανικού κειμένου.¹³¹

Η σκηνογραφία κρίθηκε ταιριαστή με το ευρύτερο πλαίσιο της παράστασης, καλαίσθητη, αλλά ενταγμένη στο ευρύτερο γραφικό κλίμα.¹³² Πολύ καλές κριτικές απέσπασε η μετάφραση του κειμένου. Ο Λέανδρος Πολενάκης θα γράψει για την παράσταση «Η σκηνοθεσία (κ. Γιώργος Αρμένης) θέλησε-και πέτυχε- να συνδυάσει ύφος, ρυθμό και γενική γραμμή παράδοσης του Θεάτρου Τέχνης, το πανηγυρικό στοιχείο, μπολιάζοντας το με επιθεωρησιακά μοτίβα, πράγμα που, σε γενικές γραμμές απέδωσε».¹³³

Ο ίδιος ο Γιώργος Αρμένης δήλωσε για την παράσταση: «Φιλοδοξία μου ήταν το έργο να μοιάζει κινηματογραφικό, σα να γύριζα μια ταινία με καλό σενάριο και καλούς ηθοποιούς. Το ύφος, το ήθος, η αισθητική, ακόμη και η γλώσσα, αναγάγουν σε εκείνη την εποχή (σ.σ. δεκαετία '60)».¹³⁴

---

¹²⁹ Γιώργος Μουργής, «Ο επίκαιρος Αριστοφάνης και η άποψη του Γ. Αρμένη», *Η Εποχή*, 15 Ιουλίου 1990

¹³⁰ Γιάννης Βαρβέρης, «Υβρις του Πλούτου και της νίκης», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Σοκόλη, Αθήνα 1995, Τόμος Γ' σελ. 81

¹³¹ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Θλιβερά Συμπτώματα», *Τα Νέα*, 11 Σεπτεμβρίου 1990

¹³² Μαρίζα Αττία, «Ιστορία και Δράση των Εταιρικών Σχημάτων Ο.Ε.Θ.- Σ.Ε.Η. 1990-1996», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2017

¹³³ Λέανδρος Πολενάκης, «Από τον κύκλο της Αττικής Κωμωδίας», *Η Αυγή*, 07 Αυγούστου 1990

¹³⁴ Μαρίζα Αττία, «Ιστορία και Δράση των Εταιρικών Σχημάτων Ο.Ε.Θ.- Σ.Ε.Η. 1990-1996», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2017

4.3.3 Αχαρνής του Αριστοφάνη

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη
Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βέροιας

Πρώτη Παράσταση: 7 Ιουλίου 2002

Θέατρο Ηρώδου του Αττικού

Πρόκειται για μία απ' τις πρώτες κωμωδίες που συνέγραψε ο Αριστοφάνης, βρισκόμενος σε εξαιρετικά νεαρή ηλικία, καθώς και για ένα από τα πιο σαφώς αντιπολεμικά έργα της αρχαιότητας.

Ο Δικαιοπόλις είναι ένας Αθηναίος αγρότης, ο οποίος λόγω πολέμου έχει εγκλωβιστεί εντός των τειχών, άρα και εκτός του αγρού του. Στη συνέλευση της Εκκλησίας του Δήμου, έχει αποφασίσει να εκφράσει την επιθυμία ειρήνης, μιας και η κατάσταση είναι οριακή. Ωστόσο η πορεία της συνέλευσης δεν του δίνει θετικά σημάδια, μιας και ο πρώτος ομιλητής, Αμφίθεος, που είχε θέσει ανάλογο αίτημα, καταψηφίστηκε. Έτσι, ο Δικαιοπόλις τον πλησιάζει και του ζητά να πάει στην Σπάρτη και να επισφραγίσει μία ιδιωτική, προσωποποιημένη ειρήνη, μόνο για τον ίδιο και την οικογένειά του! Με την επιστροφή του Αμφίθεου, ο Χορός, οι Αχαρνής, εξανίστανται και μάλιστα θέλουν να σκοτώσουν τον Δικαιοπόλη και επιστρατεύουν τον στρατηγό Λάμαχο για βοήθεια. Μετά από την αντιπαράθεσή τους, ο Δικαιοπόλις κερδίζει.

Η παράσταση ανέβηκε το 2002 από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας. «Μήλον της έριδος» για τους κριτικούς αποτέλεσε η μετάφραση Αναγνωστόπουλου, η οποία κατηγορήθηκε για «εκχυδαϊσμό» και απόρριψη του αριστοφανικού κειμένου¹³⁵. Επίσης, στηλιτεύτηκε η ένταξη επικαιρικών στοιχείων χωρίς σαφή λόγο ύπαρξης¹³⁶.

Παράλληλα, για τους κριτικούς η σκηνοθεσία συμπαράσύρθηκε απ' τη μετάφραση και δεν μπόρεσε να διατηρήσει μέτρο και σύνεση. Η Ειρήνη Μουντράκη θα σημειώσει «Ο Γιώργος Αρμένης στο διπλό ρόλο του σκηνοθέτη και του πρωταγωνιστή ακολούθησε δυστυχώς τις κατευθυντήριες γραμμές της μετάφρασης. Το σκηνοθετικό εγχείρημα συντάχθηκε με την μετάφραση, την υποστήριξε και τις έδωσε ανάλογες λύσεις. Ο Αρμένης

¹³⁵ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Θλιβερά Συμπτώματα», *Τα Νέα*, 11 Σεπτεμβρίου 1990

¹³⁶ Ελένη Μιστικά, (2002, 07 13). «Κοστούμια για τους Αχαρνείς του Αριστοφάνη 2002 από την Μπιάνκα Νικολαρεΐζη», *Η Καθημερινή*, 13 Ιουλίου 2002

φάνηκε να ξεχνάει τις παραινέσεις του δασκάλου του Κουν για μέτρο και σύνεση με αποτέλεσμα η παράσταση των Αχαρνών να αποτελεί κακέκτυπο επιθεώρησης».¹³⁷

Η απόφαση που πάρθηκε αντί των Χορικών να τραγουδήσει στη σκηνή ο ίδιος ο Διονύσης Τσακνής, που επιμελήθηκε τη μουσική, επίσης δίχασε.¹³⁸ Ο Γιώργος Πεφάνης αναφέρει «Τόσο η πρόχειρη μετάφραση του Ν. Αναστασόπουλου, όσο και η σκηνοθετική ανάγνωση επιπολάζουν έξω από το αριστοφανικό έργο, περιορίζονται σε συνηθισμένους τρόπους έκφρασης και φαιδρές, πλην δευτερεύουσες πλευρές των διαλόγων, αφήνοντας να χαθούν ζωτικά στοιχεία του κειμένου, ακόμα και αυτοί οι νοηματικοί πυρήνες του. Ένα πρώτο παράδειγμα: η παράβαση. Είναι το μόνο τμήμα του έργου όπου ο ποιητής, κατά παρέκκλιση της θεατρικής σύμβασης, νομιμοποιείται να μιλήσει απ' ευθείας στους θεατές του, χωρίς τη μεσολάβηση κάποιου ρόλου, αλλά με τη φωνή μόνο ενός ηθοποιού του. Εδώ χρειάζεται μεγάλη υποκριτική ικανότητα και οπωσδήποτε πνεύμα αριστοφανικό. Ποια ήταν η σκηνοθετική επιλογή; Ο Δ. Τσακνής, που τραγουδούσε στίχους ευαίσθητους, πλην εντελώς άσχετους, συνοδεία παιδικής χορωδίας. Τον όλο τραγέλαφο πλαισίωσε η δημοτική μπάντα. Προς τι όλα αυτά; Για ικανοποίηση εσωτερικών υποθέσεων του δήμου; Για πρόκληση θαυμασμού και εντυπώσεων;»¹³⁹

Αναφέρεται ότι ήταν μία ζωηρή, πολύχρωμη παράσταση, για της οποίας τα ποικίλα στοιχεία οι απόψεις δίσταντο. Πολύ θετικές ήταν οι εντυπώσεις για το σκηνικό της παράστασης.¹⁴⁰ Χαρακτηριστική είναι η κριτική του Γιάννη Βαρβέρη για την παράσταση, ο οποίος αναφέρει «Ο ιδιοφυώς αεικίνητος, τόσο ως κλοουνέσκ Δικαίολις, όσο και ως σκηνοθετικός ρυθμιστής Γ. Αρμένης, με την απεγνωσμένη, θα έλεγα οργίλη, έξοδο της παράστασης των Αχαρνών του στο Ηρώδειο, κατέδειξε για άλλη μια φορά, αλλά περίτρανα, την κουρασμένη σχέση μας με τα αριστοφανικά κείμενα. Θέλησε να δώσει νέα, λαϊκή πνοή, να ξανακερδίσει το θεατή. Συγκινητική αγωνία. Χρειάζεται όμως εξαιρετική μαεστρία στη χρήση της όποιος σύλληψης, λεπτοί χειρισμοί αναλογίας και ένα ειδικό μέτρο στη σύγχρονη αναφορά ώστε να κερδηθεί η ιλαρότητα πέρα από τις πολυφορεμένες λύσεις χωρίς όμως και

---

¹³⁷ Ειρήνη Μουντράκη, «Αριστοφάνης», *Αντί*, 17 Ιουλίου 2002

¹³⁸ «Αχαρνής ερήμην Αριστοφάνη», *Flash*, 10 Ιουλίου 2002

¹³⁹ Γιώργος Πεφάνης, «Γουρουνίτσες, χορωδίες και άλλα τινά - Οι Αχαρνής του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας στο Ηρώδειο», *Highlights*, τεύχ. Β1, 2002

¹⁴⁰ Ελένη Μιστικά, (2002, 07 13). «Κοστούμια για τους Αχαρνείς του Αριστοφάνη 2002 από την Μπιάνκα Νικολαρεΐζη», *Η Καθημερινή*, 13 Ιουλίου 2002

να χαθούν τα ειδολογικά χαρακτηριστικά και το γνήσιο κωμικό αριστοφανικό στοιχείο. Και αυτά βέβαια βγήκαν κατά μέγα μέρος θολά στην περίπτωση».¹⁴¹

Τέλος, η Έλσα Ανδριανού θα τονίσει «Ανεξαρτήτως προθέσεων, υποκριτικών δεξιοτήτων και προσωπικής ιστορίας, που αναμφιβόλως νομιμοποιούν την κατάδυση στο πρώτο σωζόμενο έργο της αριστοφανικής ιδιοφυΐας, ο κ. Αρμένης, ηθοποιός αριστοφανικότατος, με προσωπικό ύφος που επιτρέπει τόσο την ανάπτυξη της αναγκαίας λαϊκής απήχησης, όσο και την ανάδειξη της κωμικοτραγικής χροιάς που υπόκειται στην χυμώδη αλλά πικρή στο βάθος αριστοφανική σάτιρα, καλλιτέχνης που με άλλες επιτεύξεις του έχει αποδείξει ότι γνωρίζει το μέτρο και σέβεται τα κείμενα, κρατώντας για τον εαυτό του το διπλό ρόλο του σκηνοθέτη και του πρωταγωνιστή απέτυχε παταγωδώς».¹⁴²

---

¹⁴¹ Γιάννης Βαρβέρης, «Συμπληρώσεις και παραγεμίσματα», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ' σελ. 552

¹⁴² Έλσα Ανδριανού, «Αριστοφανικές κωμωδίες», *Η Λέξη*, τεύχ. 171, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2002

4.3.4 *Ιππής του Αριστοφάνη*

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη
Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ρούμελης

Πρώτη Παράσταση: 16 Ιουλίου 2007

Δημοτικό Θέατρο Λαμίας

Στους *Ιππής*, ο Αριστοφάνης δε διστάζει να θέσει ευθέως απέναντί του ένα πρόσωπο της εποχής, το οποίο φωτογραφίζει γλαφυρά. Δεν είναι άλλο από τον Κλέωνα, αριστοκράτη Αθηναίου στρατηγού κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού Πολέμου. Το έργο ξεκινά με την θλίψη των δύο υπηρετών του Δήμου, οι οποίοι κακοπερνούν από τον Παφλαγόνα, τον επιστάτη τους. Σε μία στιγμή μεθυσιού, κλέβουν από τον τους χρησμούς που αποκαλύπτουν ότι ένας Αλλαντοπόλης θα πλανέψει τον Δήμο και θα τον εκτοπίσει, αν και θα είναι πολύ χειρότερος από αυτόν. Ο χρησμός εκπληρώνεται κι αυτός ο ποταπός, αμόρφωτος, παμπόνηρος Αλλαντοπόλης εμφανίζεται και θεωρείται ικανός πολιτικός. Ο Χορός, απαρτιζόμενος από *Ιππής* (που δεν σημαίνει μόνο εφίππους, αλλά και αριστοκράτες για την αρχαία Αθήνα) τον πείθει να διεκδικήσει την θέση του Παφλαγόνα. Έτσι, οι δύο πολιτικοί αντίπαλοι καταφεύγουν σε αγώνες κολακείας, χρησμών αλλά και... μαγειρικής, ώστε ο Δήμος εν τέλει να μπορέσει να επιλέξει. Ο Αλλαντοπόλης είναι ο νικητής και ευεργετεί σημαντικά τον Δήμο.

Στην κωμωδία του αυτή, ο Αριστοφάνης κάνει ένα σημαντικό σχόλιο σχετικά με το πολιτικό ήθος και τη σχέση του με την πορεία ενός κράτους.¹⁴³ Πρόκειται για ένα έργο σκληρό, μα συνάμα ειλικρινές.¹⁴⁴ Η παράσταση ανέβηκε το 2007, από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ρούμελης-Λαμίας¹⁴⁵ και έλαβε θετικές κριτικές, ως μία προσεγμένη δουλειά. Το λιτό σκηνικό επευφημήθηκε, καθώς και τα όμορφα κοστύμια και οι περούκες.¹⁴⁶

Η σκηνοθεσία θεωρήθηκε ακριβής και ξεκάθαρη, με ανανεωτική για το έργο φρεσκάδα.¹⁴⁷ Αν και ήταν ένα στατικό έργο, δεν προξένησε καμία πλήξη. Χαρακτηριστική

¹⁴³ «Εκκλησιάζουσες και *Ιππής*», *Τα Νέα*, 02 Αυγούστου 2008.

¹⁴⁴ «Οι *Ιππής* σε περιοδεία», *Culture now*, 08 Ιουλίου 2007

¹⁴⁵ «*Ιππής*» στη Λαμία, *Τα Νέα*, 16 Ιουλίου 2017.

¹⁴⁶ «Οι *Ιππής* εισβάλλουν στο θέατρο Κήπου», *Εφημερίδα Μακεδονία*, 26 Ιουλίου 2007

¹⁴⁷ «Περιοδεύουν σε δήμους», *Ριζοσπάστης*, 11 Σεπτεμβρίου 2002

είναι η αναφορά για «καλό λαϊκό γούστο». Ο σκοπός του σκηνοθέτη, όπως τον είχε δηλώσει, μάλλον επετεύχθη: «Σκοπός μας, να αναζητήσουμε σημερινές αναλογίες σε σχήματα, χρώματα, ρυθμούς και ήχους, στοιχεία και παραδόσεις στην Ιστορία των λαών μας και της ανθρωπότητας».¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Γιάννης Καραμπίτσος, «Ιππής Αριστοφάνη», *Camera stylo online*, 04 Ιουλίου 2010

4.3.5 Νταν του Δημήτρη Κορδάτου

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 1987

Θέατρο Πορεία

Την παράσταση *Νταν*, σε κείμενο του Δ. Κορδάτου, σκηνοθέτησε το 1987 ο Γιώργος Αρμένης για τη «Λαϊκή Σκηνή», σε μία παράσταση που ανέβηκε στο θέατρο «Πορεία».

Το κείμενο δίχασε τους κριτικούς. Ήταν ευπρόσδεκτο ως μία νεοελληνική θεατρική απόπειρα που φανερώνει όσα η κοινωνία μας κρατά κρυμμένα καλά πίσω από ένα πλήρως λειτουργικό σύστημα, για το οποίο οι πρωταγωνιστές παραδέχονται την αλήθεια. Ωστόσο θεωρήθηκε πως παρουσιάζει δραματουργικές αδυναμίες, ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό του.¹⁴⁹

Η σκηνοθεσία Αρμένη βγήκε σχετικά αλώβητη. Ρεαλιστική ως και νατουραλιστική, παρείχε ασφαλές πλαίσιο για να στηριχθούν και να αναπτυχθούν οι χαρακτήρες, με την υποστήριξη σκηνικών και κοστουμιών, τα οποία έγιναν καθολικά αποδεκτά με θέρμη.¹⁵⁰ Οι ψυχογραφικές δυνατότητες του σκηνοθέτη ήρθαν στο φως, αφού μπόρεσε να δημιουργήσει ένα ισορροπημένο αποτέλεσμα. Ο Γιάννης Βαρβέρης θα αναφέρει «Η σοβαρή σκηνοθετική προσπάθεια του Γιώργου Αρμένη στη νεοσύστατη Λαϊκή Σκηνή (του Θ. Πορεία) συνόψισε μέρος του υλικού και τα διδάγματα του Κουν... Πάντως ο Αρμένης με τους συνεργάτες του, γύρω από την πρωτότυπη σύλληψη κεκλιμένου ποιοτικού επιπέδου που αποτελεί το έργο *Ντάν του Δημήτρη Κορδάτου*, εγκατέστησε τη νατουραλιστική και ψυχογραφική υποδομή μιας ματαιωμένης απογείωσης. Η ατμόσφαιρα, ο ηλεκτρισμός, ο στοιχειωμένος από άχρηστες και χρηστικές μνήμες αισθαντικός χώρος (Χ. Ζιάκας) υπήρχαν, ώστε να εκραγεί ο αρχικός πυρήνας».¹⁵¹

---

¹⁴⁹Θυμέλη, «Ντάν στο Πορεία», *Ριζοσπάστης*, 10 Νοεμβρίου 1987

¹⁵⁰ Νάσος Νικολόπουλος, «Μια οδυνηρή ανθρώπινη ενδοχώρα», *Η Αυγή*, 27 Νοεμβρίου 1987

¹⁵¹ Γιάννης Βαρβέρης, «Ρεαλιστική αφλογιστία σε εμπύρετη κατάσταση», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1991, Τόμος Β' σελ. 235

Ακόμη κι αν για κάποιους ήταν λιγότερη ποιητική απ' όσο θα «έπρεπε» ή αν η εντυπωσιακή ερμηνεία Αρμένη κλώνιζε την ισορροπία που προαναφέρθηκε, κανείς δεν μπόρεσε να ισχυριστεί ότι δεν ήταν μία αξιόλογη σκηνοθετική προσπάθεια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει επίσης η ανάδειξη του τραγικωμικού χαρακτήρα που επιχειρήθηκε να αποδοθεί στη συγκεκριμένη παράσταση.¹⁵²

---

¹⁵²Βάιος Παγκουρέλης, «Βήματα στο ημίφως», *Ελεύθερος Τύπος*, 02 Νοεμβρίου 1987

4.3.6 Η Ταυτότητα του Ασημάκη Γιαλαμά

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 1995

Εθνικό Θέατρο

Το ώριμο θεατρικό πόνημα του Α. Γιαλαμά ανέβηκε το 1995 από το Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Γ. Αρμένη. Στην «Ταυτότητα», μια οικογένεια που ζει στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου και μαστίζεται απ' τις οικονομικές αντιξοότητες της εποχής, αποφασίζει να προσποιηθεί ότι ο πατέρας, προσπαθώντας να σώσει την κόρη του, σκοτώνεται, προκειμένου να εισπράξει την παχυλή οικονομική φιλανθρωπία δύο πλουσίων Καναδών. Όλα περιπλέκονται όταν το γεγονός ότι είναι ζωντανός πρέπει να παραμείνει μυστικό, ακόμη κι απ' την ίδια την κόρη. Ειρωνικές συμπτώσεις και περίπλοκες εξελίξεις κορυφώνουν το φινάλε σε μία διπλή αυτοχειρία.

Πρόκειται για ένα έργο γνήσια ηθογραφικό και ειλικρινές με τον εαυτό του, διδακτικό χωρίς μελοδραματικές εξάρσεις.¹⁵³ Μιλά για τη λαϊκή τάξη χωρίς να ίπταται θεωρώντας τη. Ο Γιαλαμάς διαπνέεται από ένα αυθεντικό, λαϊκό πνεύμα το οποίο ταίριαξε με την ιδιοσυγκρασία του Γ. Αρμένη. Η σκηνοθεσία απογείωσε την τέχνη του έργου και την ένταση του κοινωνικού σχολίου¹⁵⁴. Η επικοινωνία έργου και σκηνοθέτη χαρακτηρίστηκε «απόλυτη» και η σκηνοθεσία ακολούθησε τον εσωτερικό ρυθμό του έργου χωρίς να χαθεί στροφή, ήταν απολύτως μετρημένη, σε μία σφιχτή, χωρίς «κοιλίες» δουλειά. Οι ρόλοι, σε ένα πλαίσιο κοινής ταυτότητας διάχυτο ειρωνεία, εκφράζουν με καθημερινή αλλά όχι χυδαία γλώσσα μια θυμοσοφία με την οποία εμποτίστηκαν απ' την κοινωνία του τότε.¹⁵⁵

Οι τοποθετήσεις των κριτικών σχετικά με το αν επιτεύχθηκε η ποθητή ισορροπία ανάμεσα στο χιούμορ και το δράμα ποικίλουν. Για κάποιους το έργο εσφαλμένα σκηνοθετήθηκε ως φαρσοκωμωδία με πολύ υψηλούς τόνους, για κάποιους ήταν σοβαροφανές

---

¹⁵³ Θυμέλη, «Η ταυτότητα στο Εθνικό Θέατρο», *Ριζοσπάστης*, 21 Μαρτίου 1995

¹⁵⁴ Βάιος Παγκουρέλης, «Λάθη επιλογών...Ο Άγιος Γεώργιος και Η Ταυτότητα στο Εθνικό», *Ελεύθερος Τύπος*, 17 Μαρτίου 1995

¹⁵⁵ Θυμέλη, «Η ταυτότητα στο Εθνικό Θέατρο», *Ριζοσπάστης*, 21 Μαρτίου 1995

και για κάποιους ο Αρμένης πέτυχε το στόχο, εκμαιεύοντας απ' τους ηθοποιούς του τον δυναμισμό και την ενέργεια που απαιτούνταν.¹⁵⁶

Ο Γιάννης Βαρβέρης θα αναφέρει για την παράσταση «Ο σκηνοθέτης Γ. Αρμένης δεν πίστεψε στη νέα πρόθεση του συγγραφέα. Εξέλαβε την Ταυτότητα ως φαρσοκωμωδία και τις ανέθεσε ανάλογους ρυθμούς και υφή...Εμφύλιος μεταξύ έργου και παράστασης. Είναι όμως γλυκός ο Ασημάκης, που όλα τα συγχωρεί».¹⁵⁷

Πάραυτα, καθολικά διθυραμβικές κριτικές απέσπασαν τα σκηνικά και τα κοστούμια, που έντυσαν με τον δέοντα τρόπο τη θεατρική πράξη.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Λεάνδρος Πολενάκης, «Το σακί στην πλάτη. Η Ταυτότητα του Γιαλαμά στο Εθνικό», *Η Αυγή*, 23 Μαρτίου 1995

¹⁵⁷ Γιάννης Βαρβέρης, «Υαλοπωλείον η Ελλάς», *Η κρίση του θεάτρου*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ' σελ. 291

¹⁵⁸ Νίνος Φένεκ Μικελίδης, «Αισιόδοξη η Ταυτότητα», *Ελευθεροτυπία*, 12 Απριλίου 1995

4.3.7 Η Κασέτα της Λούλας Αναγνωστάκη

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2002

Νέο Ελληνικό Θέατρο

Το 2002, το Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη ανέβασε το εμβληματικό έργο της Λούλας Αναγνωστάκη *η Κασέτα*, το οποίο αποτέλεσε το στίγμα μιας ολόκληρης εποχής με το ανατρεπτικό του κείμενο.¹⁵⁹

Σ' αυτό, κεντρικό πρόσωπο είναι ο νεαρός Παύλος, ο οποίος βιώνει τις εκφάνσεις μίας κοινωνίας που συλλήβδην χωλαίνει. Με μόνο στήριγμα τη μητέρα του, ο Παύλος καλείται να αντιμετωπίσει τον νέο του ρόλο ως πατέρας και οικογενειάρχης, αφού η αρραβωνιαστικιά του μένει έγκυος και αναγκάζεται να την παντρευτεί, αλλά και τον θάνατο του αδερφού του. Όλοι μοιάζουν δυναστικές φιγούρες και μόνος τρόπος αποσυμφόρησης που έχει βρει, είναι οι ηχογραφήσεις των σκέψεων του στο κασετόφωνο, ένα ιδιότυπο ημερολόγιο. Βυθιζόμενος στο σκοτάδι αυτό, αποκόπτει δεσμούς με τον έξω κόσμο και αφοσιώνεται στην ακρόαση των κασετών του, για να επιλέξει τελικά, ως έσχατη αποδέσμευση, την αυτοχειρία.

Σε αυτό το έργο, στο οποίο υπό το σκηνοθετικό βλέμμα του Κάρολου Κουν ο Γ. Αρμένης είχε υποδυθεί τον Παύλο κάποτε, έδωσε μία νέα ανάγνωση, ως σκηνοθέτης αλλά και στον ρόλο του πατέρα, δημιουργώντας ένα καθολικά αποδεκτό ελκυστικό αποτέλεσμα¹⁶⁰. Με τον δικό του τρόπο, αναδόμησε το παζλ που συνθέτει το συνολικό γίνεσθαι και δημιούργησε το κατάλληλο κλίμα για να υποστηρίξει το κείμενο: μία αποπνικτική συνθήκη ως προεόρτιο της δραματικής κορύφωσης.¹⁶¹ Χαρακτηριστική είναι η κριτική του Γιάννη Βαρβέρη για την σκηνοθεσία «Ο Γ. Αρμένης ανάπλασε τον δραματικό καμβά του νεοελληνικού ιδεολογήματος τον οποίο υπαγορεύει η θηριώδης τεχνική του πανούργου κειμένου. Αφετέρου, αυτόν τον καμβά τον αντιδιέστειλε προς την υπόγεια μουσική τροχιά η οποία απογειώνει το έργο προς την ατομική κάθαρση του ισοβίτη. Έστησε κλίμα ασφυξίας και μέσα του δύο άκρα αντίθετα που σταδιακά συγκλίνουν προς την συνάντηση-σύγκρουση-έκρηξη. Επίσης, οργάνωσε πιστά

---

¹⁵⁹ Ροζίτα Σώκου, «Ως χαριέν εστ' άνθρωπος», *Απογευματινή της Κυριακής*, 13 Απριλίου 2003

¹⁶⁰ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Ας ένας επέθαινε από αηδία», *Τα Νέα*, 26 Ιανουαρίου 2003

¹⁶¹ Γιάννης Βαρβέρης, «Οι φύλακες, ο ισοβίτης, η έξοδος», *Η Καθημερινή*, 23 Μαρτίου 2003

το ελληνικό τοπίο -ιστορικό, κοινωνικό, ιδεολογικό- που με εξαιρετική διεισδυτικότητα μπολιάζει στον κεντρικό της κορμό η Αναγνωστάκη».¹⁶² Η ψυχογραφική του ικανότητα αναγνωρίστηκε για μία ακόμη φορά, καθώς φάνηκε πως κοίταξε τους ήρωες στα μάτια και τους απέδωσε τις ιδιότητες που άρμοζαν.¹⁶³ Παράλληλα, σχολιάστηκε πως αξιοποίησε εντέχνως τη μουσική προκειμένου να οδηγηθεί ο θεατής πράγματι στην κάθαρση.¹⁶⁴ Το σκηνικό ήταν λιτό και βοήθησε να πραγματοποιηθεί ο σκοπός της παράστασης.¹⁶⁵

Ο Γιώργος Πεφάνης θα αναφέρει για την παράσταση «Η επαναφορά έργων της Λ. Αναγνωστάκη επί σκηνής δεν μπορεί παρά να προκαλέσει συζητήσεις. Η εικοσάχρονη πλέον *Κασέτα* παρουσιάστηκε με επιτυχία στο «Νέο Ελληνικό Θέατρο» του Γ. Αρμένη. Ο ηθοποιός αυτός, με την κληρονομιά του Κουν στη «διάνοια» και την τεχνική του, βρέθηκε απολύτως εντός πεδίου και σκηνοθέτησε το έργο, υιοθετώντας την οπτική του σύγχρονου κοινωνικού περιβάλλοντος. Σε αυτό το περιβάλλον αναζητήθηκε, και σωστά, η θεμελίωση των αντιηρωικών μορφών, των προσωπικών επιλογών και εν τέλει του αυτοχειρισμού».¹⁶⁶

Σε μία παράσταση που χαρακτηρίστηκε «θαυμάσια», «συνταρακτική», «τραυματική», φαίνεται πως ο Αρμένης κατάφερε να διεισδύσει ακόμη πιο αποτελεσματικά σε αυτό το βίωμα που κουβαλάμε όλοι ως κομμάτια της κοινωνίας, χωρίς να λησμονεί το αισθητικό κομμάτι και χωρίς να είναι έστω και λίγο επιεικής με τις αντιηρωικές μορφές του κειμένου.¹⁶⁷

---

¹⁶² Γιάννης Βαρβέρης, «Οι φύλακες, ο ισοβίτης, η έξοδος», *Η Καθημερινή*, 23 Μαρτίου 2003

¹⁶³ Γιώργος Παναγιολόπουλος, «Η κασέτα», *Ελεύθερος*, 7 Φεβρουαρίου 2003

¹⁶⁴ Λεάνδρος Πολενάκης, «Η ρίζα ονομάζεται Αναγνωστάκη», *Η Αυγή*, 9 Φεβρουαρίου 2003

¹⁶⁵ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Αν ένας επέθαινε από αηδία», *Τα Νέα*, 26 Ιανουαρίου 2003

¹⁶⁶ Γιώργος Πεφάνης, «Ελληνικοί Απόηχοι», *Highlights*, τεύχ. Β5, 2003

¹⁶⁷ Γρηγόρης Ιωαννίδης, «Επαναστάτης χωρίς αιτία», *Αντί*, 17 Μαρτίου 2003.

4.3.8 *Θείος Βάνιας του Άντον Τσέχωφ*

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2008

Νέο Ελληνικό Θέατρο

Ο Θείος Βάνιας του Α. Τσέχωφ, που ανέβηκε από το Νέο Ελληνικό Θέατρο σε σκηνοθεσία Γ. Αρμένη το 2003, αποτελεί ένα απ' τα σημαντικότερα έργα του παγκόσμιου ρεπερτορίου, στο οποίο ο Τσέχωφ για μία ακόμη φορά σφυγμόμετρά την κοινωνία της εποχής του και φωτίζει έναν ανθρωπισμό που τείνει προς εξαφάνιση. Ο Σερεμπριάκωφ, συνταξιούχος καθηγητής, αποφασίζει να αποσυρθεί για τα γεράματά του στην ύπαιθρο, κοντά στους συγγενείς της πρώην γυναίκας του. Εις εξ αυτών, ο Θείος Βάνιας, μία φιγούρα που πενθεί ένα οριστικά διαφυγόν παρελθόν και έναν έρωτα χωρίς ανταπόκριση για τη νεαρή Γελένα (σύζυγο του καθηγητή). Μαζί τους, η κόρη του η Σόνια, ένα λαϊκό κορίτσι, ο γιατρός Αστράβ, ο κρυφός ερωτικός πόθος της τελευταίας, και η Μαρία Βασιλίεβνα, η πεθερά του. Η συμβίωση αυτών των ανθρώπων αποτελεί το σύμπτωμα μόνο της κοινωνικής νόσου της εποχής και μία διαχρονική αφόρμηση προβληματισμού.

Ο Θείος Βάνιας, όπως τον είδε με το σκηνοθετικό του βλέμμα ο Γ. Αρμένης, δίχασε τους κριτικούς. Από μερίδα τους, υποστηρίχθηκε πως, ενώ πρόκειται για ένα έργο που σε πολλούς άξονες και επίπεδα παρουσιάζει επίκαιρα θέματα, δεν επιδέχθηκε καμία ανανέωση, ούτε καν στο αισθητικό, οπτικό κομμάτι.¹⁶⁸ Επιπλέον, για κάποιους, η μεταφορά στη νεοελληνική πραγματικότητα απάλειψε τα κωμικά στοιχεία του έργου και δέσμευσε την δραματικότητα.¹⁶⁹ Η Έλσα Ανδριανού αναφέρει χαρακτηριστικά «Στην παράσταση του Νεοελληνικού Θεάτρου η εκκίνηση έγινε από το ήθος· και μάλιστα ένα ήθος αρκούντως ελληνοποιημένο. Κι αυτό θα μπορούσε να είναι νόμιμο, αν δεν απάλειψε σημαντικά την κωμική χροιά και δεν αδρανοποιούσε σε μεγάλο βαθμό τη δραματική κατάσταση».¹⁷⁰

---

¹⁶⁸ Σπύρος Παγιατάκης, «Ένας ξαναφορεμένος Θείος Βάνιας», *Η Καθημερινή*, 9 Νοεμβρίου 2003

¹⁶⁹ Μυρτώ Λοβέρδου, «Ο Θείος Βάνιας εξομολογείται», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008

¹⁷⁰ Έλσα Ανδριανού, «Άντον Τσέχωφ: Ο θείος Βάνιας», *Η Λέξη*, τχ. 179, Ιανουάριος- Μάρτιος 2004

Στον αντίποδα, πολλές ήταν οι θετικές ως και θριαμβευτικές αξιολογήσεις του πονήματος. Παράδειγμα, η κριτική της Μαρικάς Θωμαδάκη, όπου αναφέρει «Ο Γιώργος Αρμένης σκηνοθετεί τον Θείο Βάνια όπως θα ήθελε πιστεύω ο δημιουργός του. Ο Τσέχωφ δεν είναι ούτε τραγικός ούτε κωμικός. Κινείται σε έναν μεταίχμιο χώρο από τον οποίο εκφράζει τον άνθρωπο στην ρεαλιστική του δυναμική σε συνδυασμό, εντούτοις, με το ενδότερο εκείνο στοιχείο που καλλιεργεί και δρομολογεί τις υπερβάσεις και τις εξελίξεις του γίνεσθαι...Ο Γιώργος Αρμένης, στο καλαίσθητο νέο θέατρο του, παρουσιάζει μια θεατρική ιδεολογία που δεν παλιώνει με την πάροδο του χρόνου. Αντίθετα, ανανεώνεται διαρκώς προσφέροντας στον θεατή το θέαμα της ανθρώπινης υπάρξεως όχι υπό μορφήν επιδερμικών διεγέρσεων αλλά σαν δείγμα πολλαπλών διαδικασιών καταλύσεως και συνθέσεως του Είναι μέσα από τις διανθρώπινες σχέσεις. Η σκηνοθεσία του κ. Αρμένη προβάλλει τον θεμέλιο λίθο του ρεαλισμού της καθημερινότητας στον καθρέφτη των μεταπτώσεων από την ευφορία στην παροδική πίκρα, που αποπνέει η παραίτηση από βασικές χαρές του βίου. Ο Γιώργος Αρμένης ψηλαφίζει τις μικρές πληγές των τσεχωφικών ηρώων εστιάζοντας κάθε φορά την προσοχή του θεατή στην δεσπόζουσα δέσμη περιστατικών που στοιχειοθετούν την συμπεριφορά των προσώπων».¹⁷¹

Θεωρήθηκε πως ο Αρμένης, πιστός στη σκηνοθετική του γραμμή, ενσωμάτωσε τεχνηέντως την υπόσταση μίας μικροαστικής ελληνικής οικογένειας του Μεσοπολέμου στο έργο, χωρίς εκζήτηση.¹⁷² Η σκηνοθεσία χαρακτηρίστηκε καθαρή, ρεαλιστική, με μία θερμή οικειότητα.¹⁷³ Οι χαρακτήρες προσεγγίστηκαν με ενδιαφέρον και τα κίνητρα των πράξεων τους φανερώθηκαν, διατηρώντας τον ρυθμό της δράσης. Για τη μετάφραση, το σκηνικό και τα κοστούμια, επίσης εκφράστηκαν θετικότερες απόψεις, ως καθοριστικοί παράγοντες επιτυχίας.¹⁷⁴

Ο Γιάννης Βαρβέρης στην κριτική του αναφέρεται στην παράσταση του Κουν και τη συγκρίνει με την παράσταση του Γ. Αρμένη «Είχα δει το έργο το 1961 στην αλησμόνητη παράσταση του Καρόλου Κουν. Δεν θα έλεγα ότι το έργο αυτό έπρεπε να εκσυγχρονιστεί. Τα

---

¹⁷¹ Θωμαδάκη Μαρίκα, «Κριτική Θεάτρου Νέο Ελληνικό Θέατρο», *Η Βραδυνή*, 15 Ιανουαρίου 2004

¹⁷² Παναγιολόπουλος Γιώργος, «Ο θείος Βάνιας», *Ελεύθερος*, 21 Νοεμβρίου 2003

¹⁷³ «Βάνιας» και «Προσωπική συμφωνία» Βιτάλη στις «Γραμμές», *Sigmatropic* στο Μικρό Μουσικό Θέατρο, *Τα Νέα*, 23 Οκτωβρίου 2003

¹⁷⁴ Θυμέλη, «Ευριπίδης, Τσέχωφ και Μακ Ντόνα» *Ριζοσπάστης*, 17 Δεκεμβρίου 2003

πάθη δεν εκσυγχρονίζονται ούτε η αγλή γίνεται βιαιότητα και ρεαλισμός.. Ο ίδιος ο Γιώργος Αρμένης έμεινε πιστός στην σκηνοθετική του γραμμή».¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ Βαρβέρης Γιάννης, «Η κρίση του θεάτρου», Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ΄

4.3.9 Κομμάτια και Θρύψαλα του Γιώργου Κούρτη

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2010

Νέο Ελληνικό Θέατρο

Ένα έργο του 1976, δια χειρός Γ. Κούρτη, επιχείρησε να ανεβάσει 33 χρόνια αργότερα, το 2010, ο Γ. Αρμένης στο Νέο Ελληνικό Θέατρο. Πρόκειται για την παράσταση *Κομμάτια και Θρύψαλα*, που πραγματεύεται σπονδυλωτά, μέσα από αυτοτελείς ιστορίες πτυχές της Ελλάδας της Μεταπολίτευσης ως και σήμερα που δεν θέλουμε να αντικρίσουμε κατάματα. Τα «Κομμάτια» και τα «Θρύψαλα» μίας κοινωνίας υπό κατάρρευση στην οποία αντικρίζουμε οικείες καταστάσεις.¹⁷⁶

Η σκηνοθεσία Αρμένη συνολικά επευφημήθηκε ως αρμόζουσα στο έργο. Φάνηκε πως ο σκηνοθέτης είχε πλήρως συνειδητοποιήσει την έλλειψη αξιών τόσο της εποχής συγγραφής, όσο και της εποχής παρουσίασης του έργου και παρουσίασε ένα πόνημα φρέσκο και γεμάτο αγωνία για το ερώτημα «Πού πορευμένα;». Το κείμενο, πάντα διαχρονικό αφού δεν έχουν αλλάξει και τόσα πολλά (το context της εποχής ίσως, η ουσία όχι), αποδίδεται με νέο αέρα, θέτοντας τον θεατή προ των ευθυνών του. Η Καλλιόπη Ραπανάκι θα σημειώσει για την παράσταση «Στο Νέο Ελληνικό Θέατρο ο Γιώργος Αρμένης σκηνοθετεί το έργο αγγίζοντας τους πιο κρυφούς παλμούς των λέξεων στο κείμενο και αυτό ανθίζει. Ξαναγεννιέται σαν καινούργιο. Σφύζει από μια νεότητα πρωτόγνωρη. Ο σκηνοθέτης νιώθει το έργο και το φέρνει στη σκηνή με νέο φως».¹⁷⁷ Η εμπειρία του Γ. Αρμένη, αλλά και η αγάπη του για το κείμενο, τον οδήγησαν σε δύο σκηνοθετικά ευρήματα που συνεισέφεραν τα μέγιστα στην ποιότητα της παράστασης.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Το έκτρωμα καθρεφτίζεται», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2010

¹⁷⁷ Καλλιόπη Ραπανάκη, «Κομμάτια και θρύψαλα», *Νίκη*, 20 Δεκεμβρίου 1998

¹⁷⁸ Κατερίνα Παρρή, «Κομμάτια και Θρύψαλα... 2010», *elculture*, 23 Οκτωβρίου 2010. .

Το πρώτο, είναι η ύπαρξη μιας τηλεόρασης στη σκηνή, που παρέκβαινε στη δράση ως συνεκτικό στοιχείο και εκσυγχρόνιζε την αισθητική. Το δεύτερο, ήταν η τοποθέτηση των ηθοποιών που δεν συμμετείχαν στο εκάστοτε μονόπρακτο, απέναντι από τους δρώντες του τελευταίου, δημιουργώντας ένα τριγωνικό παιχνίδι μετεχόντων, μη μετεχόντων και κοινού.¹⁷⁹ Με την έξυπνη αυτή σκηνοθεσία οργανώθηκε το κοινό και αξιοποιήθηκε πλήρως η αίθουσα. Η παράσταση είχε σκοπό να προβληματίσει κι αυτό αναδείχθηκε απ' την μοντέρνα οργάνωσή της. Ο Γιάννης Βαρβέρης θα αναφέρει για το έργο «Ο Αρμένης σκηνοθετεί τις εμπύρετες φέτες ζωής με την πείρα του, με πίστη και αγάπη. Έχοντας γαλβανιστεί χρόνια ως μαθητής του Κουν αλλά και ως ανεξάρτητος ηθοποιός στους νεοελληνικούς ηλεκτρισμούς, τους δείχνει μέσα στον ιδρώτα τους, στη φυσικότητα τους, στην οδύνη τους. Οργανώνει ενότητες, πυροδοτεί εντάσεις, ξεσκεπάζει προσχήματα. Καμμιά φορά, στο βίαιο πέρασμα του αφήνει κάπως ανεκμετάλλευτες μερικές λεπτομέρειες, τις οποίες μια πιο νηφάλια σκηνοθετική ματιά θα τις αξιοποιούσε μέσα από υπογραμμίσεις, παύσεις ή έστω αναχαιτίσεις καταγιγιστικών ρυθμών, Γενικά η παράσταση, όσο προχωρεί και ιδίως στο β' μέρος, κερδίζει σε πυκνότητα και ουσία».¹⁸⁰

Συνειδητά αντιθετική, σκληρή και συνάμα ευαίσθητη, η παράσταση, «πολιτική και σύγχρονη» όπως χαρακτηρίστηκε, δημιούργησε ιδιαίτερες δυναμικές και απέδειξε ότι διέθετε αυτογνωσία. Εξαιρετικές ήταν οι κριτικές για τα σκηνικά, τα κοστούμια και τη μουσική.¹⁸¹

Η Έλσα Ανδριανού θα αναφέρει «Ο Αρμένης εν πλήρη επίγνωσή ότι αντιμετωπίζει ένα έργο που πρέπει να απευθύνει στο κοινό βάζοντάς το στο παιχνίδι σκηνοθέτησε εκμεταλλευόμενος ευφύεστατα τη θεατρική αίθουσα που φέρει το κοινό αντιμέτωπο με το δρώμενο και με το κοινό τοποθετώντας και τους ηθοποιούς - μέρος του δρωμένου σε θέση κοινού και φτιάχνοντας μια παράσταση για όλους και από όλους τους παρισταμένους στην αίθουσα. Διδάσκει με άκρα λιτότητα και διακριτικότητα πολλούς επίδοξους εκσυγχρονιστές τι θα πει σκηνοθετικός εκσυγχρονισμός κι ούτε μια στιγμή δεν ξεχνά - ηθοποιός γαρ - πως το θέατρο είναι παιχνίδι ηθοποιών κι η σκηνοθεσία δι' αυτών πρέπει να περνά και μόνο δι' αυτών δικαιώνεται».¹⁸²

---

¹⁷⁹ Κατερίνα Παρρή, «Κομμάτια και Θρύψαλα... 2010», *elculture*, 23 Οκτωβρίου 2010

¹⁸⁰ Γιάννης Βαρβέρης, «Υαλοπωλείον η Ελλάς», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ' σελ. 291

¹⁸¹ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Το έκτρωμα καθρεφτίζεται», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2010

¹⁸² Έλσα Ανδριανού, «Τα θαύσματα ως κάτοπτρα», Ακρόπολη, 31 Μαρτίου 1999

4.4 Μαντζουράνα στο Κατώφλι, Γάιδαρος στα Κεραμίδια

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2013

Θέατρο: Νέο Ελληνικό Θέατρο

Πρόκειται για ένα νεανικό έργο του Γ. Αρμένη, το οποίο γράφτηκε το 1978 και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στη λαϊκή σκηνή του Θεάτρου Τέχνης το 1980. Σημείωσε μεγάλη επιτυχία, επικαιροποιήθηκε και παίχτηκε ξανά το 2000 (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας και Σερρών) και το 2013 (Νέο Ελληνικό Θέατρο).

Το έργο μας παρουσιάζει την πορεία τριών φίλων προερχόμενων από την Ελληνική επαρχία, οι οποίοι παίρνουν διαφορετικούς δρόμους: ο πρώτος αποφασίζει να μεταναστεύσει για ένα καλύτερο «αύριο», ο δεύτερος εκφράζει τη δίψα του για ελευθερία ως αντάρτης και ο τρίτος επιδιώκει και επιτυγχάνει μία κυβερνητική θέση. Όταν μετά από χρόνια συναντιούνται ξανά, οι ζωές τους έχουν πάρει τελείως διαφορετική τροπή. Ο πρώτος έχει γίνει ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας, ο τρίτος έχει γίνει υπουργός, ο δεύτερος όμως, βιώνει τη ματαιότητα του αγώνα του προσπαθώντας να ορθοποδήσει με τη σύνταξη της αντίστασης. Ο υπουργός, πλέον, φίλος του, θα τον εμπλέξει σε νέες περιπέτειες, και το νεοελληνικό αλαλούμ αρχίζει!

Ο τίτλος του έργου προέρχεται από γνωστή λαϊκή ρήση, η οποία υποδηλώνει το αλλοπρόσαλλο στοιχείο. Το φυτό δεν μπορεί να αναπτυχθεί στο σκοτάδι του υπογείου, ούτε ο γάιδαρος να σκαρφαλώσει στα κεραμίδια... «Όταν πρωτοπαίχτηκε, η εποχή ήταν πολύ συγκεκριμένη. Είχε προηγηθεί η δικτατορία, η μεταπολίτευση ήταν πρόσφατη, ελπίδες αναπτερώθηκαν, λαμπάδες άναψαν, καμπάνες ήχησαν, ο κόσμος άνοιξε τα αυτιά του στις υποσχέσεις»,¹⁸³ δήλωσε ο Γ. Αρμένης.

Το έργο έλαβε θερμότατη ανταπόκριση από τα μέσα και τους κριτικούς, καθώς του αναγνωρίστηκε το γνήσιο λαϊκό στοιχείο, τόσο στα θέματα που προκύπτουν, όσο και στα

---

¹⁸³ Μαρένα,Καδιαγιαννοπούλου, «Βρεθήκαμε στην πρόβα της παράστασης του Γιώργου Αρμένη», *Only Theater*, 23 Οκτωβρίου 2013

μοτίβα που το συναπαρτίζουν (π.χ. πανηγύρι, караγκιόζης). Θεμελιώδες συστατικό είναι το χιούμορ που φλερτάρει με τη σάτιρα, και σε συνδυασμό με την πικρία που ανακλύπει, αλλά και τη νεανική αισιοδοξία, συνθέτουν ένα παζλ συναισθημάτων και ιδεών.¹⁸⁴

Κεντρικός άξονες είναι οι χαρακτήρες που αναπτύσσονται μέσα απ' την ιστορία του κάθε ανθρώπου, αλλά και το κοινωνικό σχόλιο που θεωρήθηκε σαφές και ενδεικτικό του ιστορικού βιώματος του λαού μας.¹⁸⁵ Η αντίθεση επαρχίας και μεγαλούπολης, η ελληνική παράνοια, οι προσδοκίες που προδίδονται τίθενται στο μικροσκόπιο και αγκαλιάζουν την αλήθεια του συλλογικού βιώματος μέσα από μία επίπονη αλληγορία.¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ Νίκος Θρασυβούλου, «Ο Γιώργος Αρμένης Αυτοπροσώπως», *Βήμα FM99,2*, 22 Νοεμβρίου 2013

¹⁸⁵ Βασίλης Μπουζιώτης, «Κέρδισαν το χειροκρότημα», *Έθνος της Κυριακής*, 21-27 Δεκεμβρίου 2003

¹⁸⁶ Θυμέλη, «Νέες αυλαίες», *Ριζοσπάστης*, 23 Οκτωβρίου 2003

4.4.1 Αμερικανός στο κεφάλι

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2007

Θέατρο: Νέο Ελληνικό Θέατρο

Το δέκατο έργο του Γ. Αρμένη, μία φαρσοκωμωδία, που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 2007 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο.

Τρεις γενιές της ελληνικής κοινωνίας καλούνται να συνυπάρξουν. Ο παππούς, πρώην καπετάνιος του ΕΛ.ΑΣ. που πολέμησε τον φασισμό και μπολιάστηκε με το αεικίνητο πνεύμα της επανάστασης. Αυτό ακριβώς θέλει να μοιραστεί με τα εγγόνια του, τα οποία όμως ανήκουν σε μια άλλη εποχή, αυτή του clubbing, των αμερικάνικων προτύπων, της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή και της νέας ηθικής. Ο γιος του δε, έχει εξελιχθεί σε εκπρόσωπο του καπιταλισμού, βρίσκεται μπλεγμένος σε κάθε διαπλοκή και έχει υποταχθεί στη διαφθορά του χρήματος. Όταν για λόγους υγείας, ο παππούς θα αναγκαστεί να μεταφερθεί στην Αμερική για εγχείρηση στο κεφάλι, πείθεται πως οι «καπιταλιστές» του έκαναν λοβοτομή!

Ως επί το πλείστον, μέσα και κοινό αγκάλιασαν το έργο. Συγκεκριμένα, αναφορά έγινε στην ιδιαίτερη ατμόσφαιρα που δημιουργεί ο Αρμένης και το χαρακτηριστικό του χιούμορ, το οποίο αναδεικνύεται μέσα απ' τις φαρσικές καταστάσεις. Οι αντιήρωές του αποτελούν σύμβολα της γενιάς τους, όμως καμιά δεν ακολούθησε τα βήματα της άλλης¹⁸⁷. Ο ρομαντικός ηλικιωμένος επαναστάτης μίλησε στις καρδιές του κοινού, ιδιαίτερα των νέων, που δεν έχουν βιώσει το επαναστατικό κλίμα.

Το κοινωνικοπολιτικό σχόλιο είναι διαχρονικά επίκαιρο και αποδίδεται γλυκόπικρα, μέσα απ' την ανάδειξη της ασέβειας στα οράματα του παρελθόντος και στους αγώνες των μεγαλύτερων. Η έκφραση αυτή του κοινού αισθήματος χαρακτηρίστηκε «λαϊκός εξπρεσιονισμός»¹⁸⁸. Ιδιαίτερη και καθολική ήταν η μνεία στο «παλιάς κοπής» εύρημα της κωμικής φάρσας.

---

¹⁸⁷ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Μεταξύ λοβοτομής και ουτοπίας», *Τα Νέα*, 17 Δεκεμβρίου 2007

¹⁸⁸ στο ίδιο

Καθολική υπήρξε η παραδοχή ότι οι ρυθμοί της παράστασης ήταν γοργοί ως καταγιστικοί, γεμάτοι ανατροπές και το δρόμο ισορροπούσε με την κωμωδία. Οι αντιθέσεις ωστόσο που παρουσιάστηκαν δεν θεωρήθηκαν καινοτόμες από μερίδα των κριτικών. Τέλος, εύσημα δόθηκαν για τα σκηνικά και τη μουσική.

4.4.2 Η πρόβα

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2004

Θέατρο: Νέο Ελληνικό Θέατρο

Βραβευμένο νεανικό έργο του Γ. Αρμένη, το οποίο, μετά το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων και το θέατρο Ελεύθερη Αυλαία, παρουσιάστηκε το 2004 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο, ως ένα γενικότερο σχόλιο για τις έννοιες της φθοράς και της παρακμής.

Τα συμβάντα του έργου λαμβάνουν χώρα στην περιοχή της Ηπείρου, στα Γιάννενα, και πιο συγκεκριμένα στην πρόβα ενός θεατρικού έργου. Πίσω απ' αυτό το πρώτο επίπεδο, αναπτύσσεται η ιστορία ενός ευαίσθητου νεαρού άντρα, ο οποίος μετατρέπεται στο εξιλαστήριο θύμα της τοπικής κοινωνίας και μετατρέπεται στον αποδέκτη όλης της κατάπτωσης που κρύβεται πίσω απ' την επιφάνειά της. Σύμφωνα με τον ίδιο τον Γ. Αρμένη, «Η ίδια φθορά που εντοπίζεται κοινωνικά εντοπίζεται και στη σκηνή με τους ηθοποιούς και τον σκηνοθέτη. Άλλωστε η τάση «ξεφτίλας» που υπάρχει στον κόσμο υπάρχει και στον «χώρο» μας. Είναι αλληλένδετα αυτά και μέσα στο κείμενο γίνεται μια προσέγγιση του θέματος ποιητικά και με διάθεση δημοσιογραφικής έρευνας. Παράλληλα, οι ηθοποιοί θέλουν να παίξουν Μπρεχτ αλλά θέλουν να συνευρεθούν και στο εφήμερο¹⁸⁹».

Η γνώση του Γ. Αρμένη για την ελληνική ύπαιθρο, στην οποία μεγάλωσε, κατέστησε εφικτό το να ξεγυμνωθούν οι κοινωνικοί της μηχανισμοί σε όλο τους το μεγαλείο. Οι κριτικοί χαρακτήρισαν το έργο ηθογραφικό, ενώ έγινε σαφές πως αναφέρεται σε ένα γνήσιο λαϊκό αίσθημα, κατακεραυνώνοντας τις μικρές κοινωνίες, που σπεύδουν να περιθωριοποιήσουν τον διαφορετικό και τον ιδιόρρυθμο. Έτσι γίνεται άλλωστε και με τον ήρωα του έργου.

Παράλληλα, γίνεται ένα εύλωτο σχόλιο και για τη θεατρική ηθική. Η αυτοαναφορικότητά του, δηλαδή η ένταξη του θεάτρου μέσα στο ίδιο το θέατρο, θεωρήθηκε

---

¹⁸⁹ Αφροδίτη Γραμμέλη, «Η πρόβα» της φθοράς», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008 .

επιρροή απ' τον Πιραντέλλο.¹⁹⁰ Το θέατρο ως εργασιακό βίωμα και οι διοχέτευση των καλλιτεχνικών ανησυχιών αποτέλεσαν σημαντικότερη διάσταση του έργου.¹⁹¹

Για μία ακόμη φορά, μαζί με την πικρία εντοπίστηκε και το σατιρικό στοιχείο.¹⁹² Κανείς δεν αρνήθηκε πάντως την διάχυτη κοινωνική ευαισθησία που διακρίνει το παρόν πόνημα, παρά τις αναφορές για τεχνικές αδυναμίες στη δραματουργία και έντονο συναισθηματισμό. Ειδική αναφορά έγινε για την απόδοση του πρωταγωνιστή Μ. Καρατζογιάννη, ο οποίος έφερε σε πέρας πολύ αποτελεσματικά έναν δύσκολο ρόλο.¹⁹³ Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος στα Νέα αναφέρει «Το έργο του Αρμένη, όσο κι αν πάσχει ως πρωτόλειο από μια τεχνική, δομική αδυναμία, έχει δύναμη, συγκινεί, βαράει γροθιά στο στομάχι και βέβαια αναδεικνύει τις αρετές ενός ταλαντούχου ηθοποιού που γνωρίζει τη συνταγή των συγκρούσεων, το τάιμινγκ, την ατάκα και βέβαια το διπλό γλωσσικό ιδίωμα, των ανθρώπων του θεάτρου και των χωρικών της Ηπείρου».¹⁹⁴

---

¹⁹⁰ Ροζίτα Σώκου, «Το ψέμα, το γέλιο και η αλήθεια», *Απογευματινή της Κυριακής*, 19 Δεκεμβρίου 2004

¹⁹¹ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Τελετές εξόντωσης», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2004

¹⁹² Αφροδίτη Γραμμέλη, «Η πρόβα» της φθοράς», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008

¹⁹³ Θωμάς Γκόρπας, «Η Περιφέρεια και το περιθώριο», *Η Καθημερινή*, 01 Ιανουαρίου 2005

¹⁹⁴ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Τελετές εξόντωσης», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2004

4.4.3 Τέσσερα πρόσωπα και ο Θεός απ' έξω...

σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη

Πρώτη Παράσταση: 2016

Θέατρο: Νέο Ελληνικό Θέατρο

Ένα απ' τα συγγραφικά πονήματα της ωριμότερης περιόδου του Γ. Αρμένη, που παρουσιάστηκε από το Νέο Ελληνικό Θέατρο το 2016. Το σκηνικό τοποθετείται για μία ακόμη φορά σε ένα χωριό της Ηπείρου. Εκεί, παρουσιάζεται η ζωή μιας οικογένειας της λαϊκής βάσης, που μετανάστευσε στη Γερμανία για ένα καλύτερο αύριο και επέστρεψε στα πατρογονικά εδάφη. Νικημένη απ' τις ανάγκες της βιοπάλης, η γυναίκα αναγκάζεται να αναζητήσει δουλειά στα χωράφια προκειμένου να αποκτηθούν τα απαραίτητα για την επιβίωση. Ο γιός της οικογένειας έχει χαθεί απ' τα ναρκωτικά κι η κόρη τους, Άννα, στο μεταίχμιο εφηβείας και ενηλικίωσης, με την ορμή των νιάτων της, είναι εκείνη που θα προσπαθήσει να ταράξει τις ισορροπίες και να ξεσκεπάσει όσα βρίσκονται στο σκοτάδι. Παράλληλα, ένας σκηνοθέτης με τη βοήθό του προσπαθούν να δημιουργήσουν μία κοινωνική παράσταση...

Οι καταστάσεις τίθενται υπεράνω χρόνου και χώρου και αγγίζουν με λεπτότητα τα θέματα που συναπαρτίζουν την κοινωνία της Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες, η οποία περιγράφεται έμμεσα και γλαφυρά. Οι ήρωες, βγαλμένοι από τον πυρήνα του λαού, υπερβαίνουν εαυτούς, μιας και οι οικογενειακές σχέσεις μπαίνουν στο μικροσκόπιο: οι ρόλοι των φύλων, οι ματαιωμένες προσδοκίες, το ψέμα. Σε ένα γοργό, ρυθμικό έργο, του οποίου οι μικρές σκηνές κρατάνε αμείωτο το ενδιαφέρον αποδόθηκε το ρεαλιστικό και ειλικρινές κείμενο του Γ. Αρμένη.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε απ' τους κριτικούς στη ζωντανή, ιδιοματική γλώσσα (θεμελιώδης πνοή της δραματουργίας), αλλά και στην αυτοαναφορικότητα του θεάτρου που επιστρέφει στα κείμενα του Αρμένη: Η παράσταση παρουσιάζει άλλη μία παράσταση. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Κ. Γεωργουσόπουλου: «Ως θεατράνθρωπος ο Αρμένης ξέρει να γράφει ρόλους και να τους διδάσκει¹⁹⁵».

---

¹⁹⁵ Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Η Ελλάδα των τραυμάτων», *Τα Νέα*, 27 Μαρτίου 2016

Συνάντηση με τον Γιώργο Αρμένη

5.1 Η καταγραφή της σκηνοθετικής προσέγγισης

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να αποτελέσει μια ενδελεχή καταγραφή του σκηνοθετικού έργου του Γιώργου Αρμένη. Στα προηγούμενα κεφάλαια έγινε εκτενής αναφορά στο σκηνοθετικό του έργο, στις παραστάσεις που σκηνοθέτησε τόσο το διάστημα που εργαζόταν στο Θέατρο Τέχνης όσο και στη μετέπειτα πορεία του. Επιπλέον, επιχειρήθηκε η ανάλυση δώδεκα παραστάσεων που σκηνοθέτησε, οι οποίες επιλέχθηκαν βάσει της θεματικής τους. Σε κάθε μια από αυτές αναζητήθηκαν τα στοιχεία εκείνα που συντέλεσαν τόσο στη διαμόρφωση όσο και στην έκφραση της σκηνοθετικής του προσέγγισης.

Ασφαλώς τα 22 χρόνια που μαθήτευσε δίπλα στον Κάρολο Κουν συνέβαλλαν στην διαμόρφωση της σκηνοθετικής του οπτικής καθώς ο ίδιος τόσο όσο ηθοποιός όσο και ως βοηθός σκηνοθέτη, είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει από κοντά τον τρόπο με τον οποίο ο Κουν έδινε πνοή σε μια παράσταση.

Ο Αρμένης στην μακρόχρονη πορεία του και ακολουθώντας τις μεθόδους που είχε διδαχτεί από τον δάσκαλο του, εξέλιξε την σκηνοθετική του προσέγγιση καταφέροντας να προσδώσει στο κοινό μια εικόνα από τον εσώτερο ψυχισμό του. Σε αυτό το σημείο είναι πολύ σημαντικό να τονισθεί η ανάγκη για την ύπαρξη μιας γνήσιας καταγραφή της σκηνοθετικής προσέγγισης του ίδιου του δημιουργού.

Για τις ανάγκες της εργασίας αυτής επιχειρήθηκε η καταγραφή μιας συνομιλίας σε μορφή συνέντευξης με τον δημιουργό, η οποία φιλοδοξεί να αποτελέσει εργαλείο για την βαθύτερη κατανόηση της σκηνοθετικής του προσέγγισης. Με αναφορές στην ανάγνωση του έργου, την εμβάθυνση στην κατανόηση των βαθύτερων νοημάτων του, την λειτουργία της μουσικής, των σκηνικών και του φωτισμού, ιχνηλατούμε τα στοιχεία εκείνα που η αρμονική τους σύνθεση είναι απαραίτητη για την δημιουργία ενός νέου «σώματος», μιας παράστασης, πάντα μέσα από τη διεισδυτική ματιά του δημιουργού.

5.2 Απομαγνητοφώνηση της Συνέντευξης

Ερώτηση: Έχετε σκηνοθετήσει περισσότερες από 40 παραστάσεις αυτά τα χρόνια.

Γιώργος Αρμένης: Άρρησα αρκετά για να μπορέσω να σκηνοθετήσω, παρόλο που γράφω κιόλας, και ζωγραφίζω, κάνω, δείχνω, έγραφα και έργα. Μετά τα 18 χρόνια μέσα στο «Θέατρο Τέχνης», και με την ματιά μου που έβλεπα τον Κουν και ο τρόπος που δίδασκε και που μας έλεγε για το έργο, άρχισα να θέλω να σκηνοθετήσω. Και έτσι βρέθηκε ένα έργο, που λεγόταν «Χίμαιρα και Φούμαρα», της κυρίας Λιτινάκη. Και πήγα και έφερα μια παλιά ηθοποιό που είχε φύγει απ' το «Τέχνης» και μου είπαν ότι δεν έρθει, «Μην σκοτώνεσαι, μην τρελαίνεσαι, δεν θα έρθει αυτή η κυρία». Κι εγώ πήγα! Και κάθε μέρα πήγαινα στο σπίτι της από κάτω και της φώναζα, τηςμίλαγα, κατέβηκε κάποια στιγμή μετά από τρεις τέσσερις μέρες. Ήταν εκεί πάνω στον Λουμπαρδιάρη, στον Διόνυσο. Κάτσαμε και ήπιαμε έναν καφέ και της εξήγησα το έργο και πόσο θα ήθελα να έχω την κυρία Ζαβιτσιάνου. Έχει φύγει από τη ζωή, ήταν ένα υπέροχο πλάσμα. Και έτσι, με τη Βέρα που πήρα, την κυρία Ζαβιτσιάνου δηλαδή, μπόρεσα και άρχισα να χτίζω πάνω της.

Ήταν ένα έργο που ήταν δύο αδέρφια που ήρθαν απ' το Κάιρο, δεν είχαν πού να μείνουνε, τί να κάνουνε, γιατί τους είχε διώξει ένας εκεί που ήταν πράγματα. Σιγά σιγά, άρχισα να κρατάω το γράψιμο της κυρίας Λιτινάκη. Κι αυτό με βοήθησε πάρα πολύ, και με τις δικές μου ευαισθησίες, και με τις δικές μου λεπτομέρειες, να κάνω μια καλή παράσταση. Πράγματι, έγινε μια πάρα πολύ καλή παράσταση. Όλες οι εφημερίδες και όλοι οι κριτικοί μου γράψανε ύμνους! Πράγμα το οποίο άρχισαν να ζηλεύουν οι άλλοι και να φθονούνε. Ήταν ένα δύσκολο θέατρο κι ένας δύσκολος άνθρωπος ο Κάρολος Κουν. Δύσκολοι ήτανε και οι άλλοι. Ο Γιώργος ο Λαζάνης, που τον είχα δάσκαλο, ο Μίμης ο Κουγιουμτζής, που ήταν δάσκαλός μου... Και πήγε δύο χρόνια, μέσα από το ότι επέλεξα την κυρία Ζαβιτσιάνου.

Πιστεύω ότι, κι αυτό που τελευταία άρχισα να κάνω και σινεμά και που μέσα σε αυτά ήτανε πολλά, αλλά στο «Όλα είναι δρόμος» με διάλεξε ο Παντελής. Εγώ δεν είχα πάει ούτε σε μουζούκια, ούτε σε τίποτα τέτοια πράγματα, αλλά αμέσως μπήκα στον ήρωα! Να αγαπήσεις τον ήρωά σου και να τον προωθήσεις, και να του δείξεις και τα κακά και τα καλά του, και το συναίσθημά του και τα πάντα, ούτως ώστε να μπορείς να έχεις έναν κορμό καλό. Πολύ καλό. Και με κάποιες οδηγίες του κυρίου Βούλγαρη, του Παντελή μου, βγήκε μία ταινία πάρα πολύ ωραία, και ειδικά το κομμάτι το δικό μου που λέγεται «Βιετνάμ». Γιατί ο Παντελής ήταν ένας πολύ χαρούμενος άνθρωπος στο γύρισμα, χόρευε, έκανε, μου έδειχνε. Εγώ τον παρακάλεσα και του λέω: «Σε παρακαλώ, μην ξανάρθει η κυρία που μας βάφει, δεν θέλω να μιλάω σε

κανέναν!». Αυτό είχα μέσα μου γιατί είχα τσακωθεί με τη γυναίκα μου, είχα τρία παιδιά -στο σενάριο αυτό-, κι έτσι δεν ήθελα να με πλησιάζει κανείς. Δεν κάπνιζα καν, απλώς μου δίνανε Marlboro κόκκινο και το άναβα, το έβαζα εδώ, το έφτανα στο στόμα κάποια στιγμή αλλά δεν τράβαγα. Απλώς μου έρχονταν αυτά τα ντουμάνια πάνω, της νύχτας -γιατί υποτίθεται ήταν 03:30 η ώρα, 04:00-. Κι έτσι αυτονομήθηκα στο ρόλο αυτό και δεν έκανα τίποτα παραπάνω. Τίποτα! Ούτε μούτρες χρειάζονται, ούτε μεγάλες εκφράσεις. Οπότε όλο το πράγμα βγήκε με πολλή αγάπη.

Θέλει αγάπη η σκηνοθεσία και να αγαπάς τους ηθοποιούς. Πρώτα απ' όλα να αγαπήσεις το κείμενο ή το σενάριο. Ας έρθουμε στο θέατρο. Διαβάζεις ένα έργο και λες: «τι ωραίο που είναι, τι όμορφους ήρωες έχει, τι δραματουργία είναι αυτή!». Κι αρχίζεις σιγά σιγά να βλέπεις ότι αυτό αρχίζει να κινείται χωρίς να το έχεις σκηνοθετήσει μες στο μυαλό σου. Κι αρχίζεις με αγάπη και μια φροντίδα μεγάλη, ούτως ώστε να βγάλεις τους ήρωες. Να διαλέξεις τους ήρωες, όπως μας διάλεγαν στο Θέατρο Τέχνης, ότι θα είναι αυτός κι αυτός, αυτή η κυρία, ο άλλος κύριος... Ούτως ώστε να δέσουν τα πρόσωπα, να μπορέσει να βγει μια σκηνοθεσία. Να έχεις έναν καλό σκηνογράφο, να έχεις έναν πολύ καλό φωτιστή, να μην γκαρίζουν, να μη φωνάζουν και να υπάρχει μία αρμονία στην παράσταση. Αυτή η αρμονία χρειάζεται πάρα πολύ για να μπορέσεις να δεις μια ωραία παράσταση.

Σήμερα είναι πιο ελαφριά τα πράγματα, δεν θέλουν τόσο το συναίσθημα. Σου δίνουν κείμενο και δε σου βάζουν στίξεις! Και λες: «Τι γίνεται;». Διαβάζω ένα κείμενο και λέει: «Δεν έχει στίξεις». Το ξανάδωσα πίσω και του λέω: «Φέρτε μου με στίξεις σας παρακαλώ, να ξέρω τι κάνω, ένα κόμμα, ένα ερωτηματικό, ένα θαυμαστικό, κάτι». Τώρα λένε τα πράγματα κάπως πιο ελαφριά. Βέβαια όχι όλοι. Αλλά θέλει να έχεις μία ολοκληρωμένη εικόνα με τους ηθοποιούς, κι όταν κάθονται, κι όταν δεν παίζουν κι όταν καπνίζουν. Που μπορεί να σου χαλάνε και τη διάθεση! Ή να τους βγάλεις έξω και τους λες: «Πηγαίντε καπνίστε έξω, φύγετε κι ελάτε, αφήστε με εδώ να κάνω τη δουλειά μου». Θέλει πάνω απ' όλα αγάπη. Είναι μια λέξη που μ' αρέσει. Μ' αρέσει η «αγάπη». Η αγάπη για τη δουλειά μου, για τον κόσμο, για την οικογένειά μου, για τη ζωή μου, για όλα.

Ερώτηση: Ο Αγγελόπουλος έλεγε ότι όλες οι ταινίες που κάνει, ουσιαστικά είναι ένας κύκλος. Κάθε διαφορετική ταινία που κάνει ουσιαστικά είναι η πρώτη. Τις παραστάσεις που έχετε επιλέξει να σκηνοθετήσετε εσείς, με ποιο κριτήριο τις επιλέγετε;

Γιώργος Αρμένης: Ο Αγγελόπουλος έχει μία γραμμή δική του, μια άποψη δική του, την οποία μπορούμε να τη σεβαστούμε ή να μη τη σεβαστούμε. Δεν αλλάζει, όλα πάνε αργά. Ήταν και λίγο ποιητής στον κινηματογράφο και τα σενάρια του, που τα έγραφε μαζί με κάποιους σπουδαίους βοηθούς που γράφανε μαζί. Έβγαινε κάτι πάρα πολύ ωραίο. Κάποιες ταινίες με είχαν τραντάξει. Όχι όλες. Αλλά πρέπει ο σκηνοθέτης κάθε φορά να αναζητά κάτι άλλο, να δώσει κάτι άλλο, μια άλλη γραφή, έναν άλλο ρυθμό. Γιατί άμα δεν έχει και ρυθμό η ταινία τι κάνεις;

Για εμένα ο άξονας ήταν η Βέρα Ζαβιτσιάνου που είπα. Μετά βρέθηκα να κάνω έναν «Εντουάρντο ντε Φιλίππο», τις εσωτερικές φωνές, και εκεί πέρα πια έπαιξα και σκηνοθετούσα. Είχα και πολύ καλούς ηθοποιούς. Οι πιο πολλοί ήταν μαθητές μου, γιατί πια είχαν μεγαλώσει, κι έτσι μπόρεσα και τους έφερα όλους και τους έδεσα όλους μαζί, και με παλιούς ηθοποιούς και με πιο νέα παιδιά, να μπορέσω να βγάλω αυτό το νόημα που είχε το έργο. Το έργο ήταν γραμμένο σε μια κατοχή, στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, που είχε τελειώσει, αλλά πια ήτανε ρημαγμένη η Ιταλία και η Ελλάδα και όλες οι ευρωπαϊκές χώρες. Και προσπάθησα να βγάλω αυτό το θέμα, ότι αναγκαζόταν ένας σύζυγος η γυναίκα του να εκπορνευθεί λιγάκι για να βγάλουνε χρήματα. Και όλα αυτά ήταν πάρα πολύ ωραία και πολύ γοητευτικά κι είχε και πολύ χιούμορ! Είχαν έναν παππού επάνω στο πατάρι που δεν μίλαγε, μίλαγε με δυναμίτες, πέταγε δυναμιτάκια κι εμείς καταλαβαίναμε -τα παιδιά του-!

Όλο αυτό βγήκε πάλι μια δουλειά άλλη, εκτός από το πρώτο που έκανα, το δεύτερο πια μου έδωσε μια άλλη ανάσα. Αλλά είχα τη δική μου φαντασία. Ήθελα να το δω κι αλλιώς, έλεγα: «Κάντε το κι έτσι, κάν' το κι αλλιώς». Και μέσα μου, πήγαινα να κοιμηθώ κι έλεγα: «Μήπως δεν έπρεπε να το κάνω αυτό; Όχι, πρέπει να το φτιάξω διαφορετικά!». Να είσαι εκεί, να έχεις μπει μέσα στη σκηνοθεσία, μέχρι να τελειώσει για να μπορέσεις να ξαναπάρεις ανάσα. Θα είσαι μέσα εκεί! Το αίμα σου θα τρέχει κι οι ρυθμοί σου για τη σκηνοθεσία σου! Για το έργο που έχεις στα χέρια σου. Πολλές φορές είναι μπούσουλας και το έργο, αν είναι καλό, να σε οδηγήσει κι αυτό εκεί. Οπότε θα έχεις μια επιτυχία. Θέλει τις ευαισθησίες του, το χιούμορ του, ανάλογα τι έχει μέσα, την τραγικότητα, την ανάγκη, όλα αυτά τα πράγματα που ζούμε σαν άνθρωποι.

Ερώτηση: Ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείτε στη συγγραφή ένα θεατρικού έργου;

Γιώργος Αρμένης: Έχω γράψει 15 έργα, 5-6 σίριαλ, διηγήματα, μυθιστορήματα. Όταν γράφω, κόβω κομμάτια από 'δω, εγώ είμαι. Μεσ στο έργο που γράφω, είμαι εγώ! Όχι για να το παίζω. Για να μπορέσω να βάλω το συναίσθημα, τις πίκρες, αυτά που έχω τραβήξει στη ζωή μου, τις φοβίες μου, τις χαρές μου, και πάνω απ' όλα να έχω κάτι καλό να φτιάξω. Σαν ένα μαγείρεμα. Αν φτιάξεις το φαΐ και κολλήσει, το πετάς. Οπότε είσαι και λίγο μάγειρας μέσα εκεί. Να μαγειρεύεις τα πράγματα τόσο όμορφα! Αυτό είναι μέσα σε εισαγωγικά όλο βέβαια. Αλλά πριν ξεκινήσει το έργο, ο σκηνοθέτης το έχει, ξέρει τι θέλει να κάνει, και πάει λάου λάου, δεν πάει «μπαμ» και τελειώσεις, γιατί θα βγει άλλο. Θέλει δουλειά, ανάλυση, ποιος είναι ο ήρωας, πώς κινείται, πώς ζει με την οικογένειά του, αν έχει οικογένεια, τη μοναχικότητά του αν δεν είναι παντρεμένος και δεν έχει τίποτα. Ένα μονόπρακτο που έχει ο Καμπαρέλλης που είναι μόνος του. Μπαίνει μέσα και μιλάει μόνος του. Ένας άνθρωπος που στο τέλος σε πιάνουν τα κλάματα! Λες: «Τι κάνω; Γιατί ζω; Γιατί είμαι υπάλληλος κάπου; Γιατί;». Κοιτάει τα δάχτυλά του, θυμάται τα παιδικά του χρόνια, τη μάνα του, το ένα, το άλλο.

Όλα αυτά που έχει το έργο μέσα πρέπει να τα φωτίσεις, κι άμα σου πει κάποιος κάτι το ακούς και κρατάς ό.τι θέλεις. Διαφορετικά, δε θα φύγεις απ' το δρόμο σου ποτέ, θα είσαι εκεί, στο έργο σου και στους ηθοποιούς πάνω. Και στους τονισμούς τους, και στο παίξιμο, το πώς στέκεται το σώμα. Κάθε άνθρωπος έχει άλλη κίνηση. Άλλα πράγματα. Δεν μπορεί να είναι όλοι ίδιοι σαν κουρδιστά ανθρωπάκια! Τα θέλει όλα αυτά. Θέλει μετά το σκηνογράφο του, τις μουσικές που θα βάλουνε, μπορεί να χρειαστεί κι ένας χορογράφος, πώς θα βάψουν το σκηνικό, όλο αυτό να φτιάξεις μια ατμόσφαιρα, σε ποια ατμόσφαιρα θέλεις να κάνεις και να κατασκευάσεις μια πολύ ωραία παράσταση. Και τότε θα λυθεί ο νέος που θα κάνει τις παραστάσεις και θα προχωράει συνέχεια όλο πιο ψηλά. Δεν θα πηγαίνουμε πίσω, όλο πιο ψηλά, όλο πιο πάνω, όλο πιο καινούργιο! Γιατί αλλάζουν οι μέρες, οι καιροί, τα χρόνια. Μπαίνουν άλλα χρώματα, μπαίνουν άλλοι τρόποι, άλλη κίνηση, άλλη τρέλα. Πριν 15 χρόνια δεν είχαμε καν κινητό, ήμασταν πιο ήρεμοι. Τώρα είμαστε όλοι τρελοί, βλέπεις έναν άνθρωπο και πατάει αυτό, ή μπαίνει στο κομπιούτερ και κάθεται εκεί και ξεχνάει τη γυναίκα του ή ξεχνάει την ερωμένη του ή τα ξεχνάει όλα και κάθεται εκεί πέρα και κοιτάει, τίποτα άλλο. Μπορεί αυτός να είναι κι ένας ήρωας όμως, θε να υποφέρει μια άλλη ηρωίδα αν είναι ζευγάρι!

Αυτά όλα πρέπει να τα ψάξεις και να τα βρεις. Να βρεις τον κάθε ήρωα τι έχει μέσα του. Να περάσεις ακτίνες laser να τον δεις και μέσα αν μπορείς ακόμα! Δεν είναι: «Άντε, προχώρα εσύ από δω, βγαίνεις από κει, εγώ θα βγω από δω». Τι είναι αυτό; Μιλάμε για μια σκηνοθεσία που θα έχει ποίηση, θα έχει γέλιο, θα έχει δράμα, θα έχει τραγωδία, θα έχει όλα αυτά. Αλλά θέλει και να μπορείς να καθλώσεις τους ηθοποιούς. Τους ηθοποιούς πρέπει να τους βάλεις αμέσως

σιγά σιγά στο παιχνίδι, ούτως ώστε να καταλάβουν τι παίζουν, για να μπορεί να παραχθεί μία παράσταση. Είναι πάρα πολύ ωραίο το να σκηνοθετείς. Έχεις έναν κόσμο που πρέπει και να τον αγαπάς, και να τον προσέχεις, και να τον καθοδηγείς σωστά. Σωστά με τη σκέψη σου, με αυτό που θέλεις να κάνεις, με τι έργο θέλεις να παράγεις.

Ερώτηση: Στις σκηνοθεσίες σας υπάρχει κάθε φορά μία ιδέα στο πίσω μέρος, η οποία οδηγεί σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα ή αυτό που θα προκύψει μπορεί να είναι κάτι άμορφο ή κάτι το οποίο μεταβάλλεται συνεχώς;

Γιώργος Αρμένης: Όχι, άμα θέλεις να κάνεις μία σκηνοθεσία και διαβάζεις ένα έργο, που όπως είπα άμα κάτι σε φτιάχνει ή σε τραβάει μέσα σου, στην καρδιά σου, τη σκέψη σου, λες: «τι ωραία παράσταση μπορώ να κάνω με αυτό!». Το θεατρικό έργο είναι ένας μπούσουλας. Ο πρώτος μπούσουλας, που θα τον διαβάσεις πάρα πολύ καλά. Αν τον διαβάσεις πάρα πολύ καλά, θα ξέρεις ποιο πρόσωπο θέλεις και τι κάνεις και αυτό θα σε οδηγήσει. Μετά αρχίζεις να το οδηγείς εσύ! Να επεκτείνεται αυτό, να μεγαλώνει, να ηρεμεί και να μπορεί να φύγει κάτω για τους θεατές. Ζούμε απ' τους θεατές. Ούτως ώστε να τους δώσουμε κάτι όμορφο. Κάτι καλό. Χωρίς να είναι κραυγαλέα και «φθηνά» ευρήματα. Τα «φθηνά» ευρήματα είναι για άλλα θέατρα που είναι παρακμιακά -συγγνώμη που το λέω-, είναι μια παρακμή. Κάνουν έτσι, κάθονται, γελάνε, δείχνουν, κάνουν, σαχλαμάρες και κάνουν μια παράσταση. Αυτή τι θα βγει; Θέλει να είναι αυστηρός. Αυτό ήταν ο Κουν, αυτό ήταν ο Βογιατζής, αυτό ήμασταν όλη η γενιά εκείνη, ο Μιχαηλίδης ο Γιώργος και διάφοροι σπουδαίοι άλλοι άνθρωποι που μπόρεσαν και προχώρησαν το θέατρο, και τη σκηνοθεσία, και το παίξιμο, και όλα.

Ερώτηση: Να έχεις ένα όραμα.

Γιώργος Αρμένης: Ακριβώς. Χωρίς όραμα δεν πας πουθενά.

Συμπεράσματα

Σε αυτή την εργασία έγινε μια προσπάθεια να αναλυθεί το σκηνοθετικό έργο του Γιώργου Αρμένη. Ο Αρμένης μετρά περισσότερα από 50 χρόνια στο θέατρο. Έχει εργαστεί σε εκατοντάδες παραστάσεις, έχει συμμετάσχει στα μεγαλύτερα Φεστιβάλ της Ελλάδας και του Εξωτερικού και έχει αποσπάσει πολλές διακρίσεις για το υποκριτικό του έργο. Παράλληλα όμως, ο Αρμένης είναι και ένας - ο μόνος εν ζωή- από τρεις του κληρονόμους του Καρόλου Κουν. Εκτός, από ηθοποιός, όλα αυτά τα χρόνια της πορείας του γράφει θεατρικά έργα, ζωγραφίζει, διδάσκει και σκηνοθετεί.

Σκοπός της εργασίας ήταν να αποτελέσει μια καταγραφή του συνολικού έργου του Γιώργου Αρμένη, καθώς και να γίνει μια αναφορά σε σημαντικά στοιχεία της ζωής του τα οποία τον επηρέασαν, τον διαμόρφωσαν και τον εξέλιξαν, ώστε να μπορέσουμε να εμβαθύνουμε στο βαθύτερο νόημα που βρίσκεται πίσω από τις σκηνοθεσίες του. Προσεγγίζοντας την σκηνοθετική ματιά του Αρμένη παρατηρήσαμε ότι τα ευρήματα και οι φόρμες που ακολουθεί είναι λιγιστά. Βασικότερος παράγοντας για την κάθε παράσταση που σκηνοθετεί αποτελεί η αγάπη, το όραμα και η προσπάθεια ανάδειξης του κειμένου. Ακολουθώντας τις οδηγίες του δασκάλου του, όπως έκανε όταν μαθήτευε στη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης, συνεχίζει να μεταφράζει τις ιδέες και τις σκέψεις του σε κείμενα και παραστάσεις προσδίδοντας τους πνοή.

Για τον Αρμένη ο κόσμος του θεάτρου περικλείει μέσα του ένα ευρύ φάσμα και οι δυνατότητες του κάθε συντελεστή σε μια παράσταση είναι απεριόριστες, καθώς το θέατρο πρέπει συνεχώς να εξελίσσεται και να μη μένει στάσιμο. Ως προς την σκηνοθετική προσέγγιση μιας παράστασης θεωρεί ότι η τεχνολογία έχει επιφέρει ραγδαίες αλλαγές στο θέατρο, προσφέροντας πολλές προοπτικές εξέλιξης, οι οποίες όμως πολλές φορές αδυνατούν να επιφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Το θέατρο είναι μια τέχνη που βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση. Εναλλάσσεται, μεταμορφώνεται και εξελίσσεται στο πέρασμα του χρόνου. Οι ηθοποιοί, οι σκηνοθέτες, οι μουσικοί καθώς και όλοι οι άλλοι συντελεστές μιας παράστασης εργάζονται σκληρά για να φέρουν στο φως την αλήθεια του θεατρικού έργου. Καλούνται να ανακαλύψουν το βαθύτερο νόημα που βρίσκεται πίσω από τις λέξεις και να δώσουν μορφή σε μια ιδέα ενός κόσμου που προβάλλει μέσα από τη σκέψη του θεατρικού συγγραφέα. Παράλληλα, όμως κάθε ένας ξεχωριστά αποτελεί και ένα ουσιαστικό μέλος, απαραίτητο για τη σύνθεση της παράστασης.

Για παράδειγμα, ένας ηθοποιός δεν είναι απλώς ένα σώμα που βρίσκεται πάνω στη σκηνή για να προσδώσει παραστατικότητα και εκφέρει το κείμενο, αλλά ένας ολοκληρωμένος χαρακτήρας. Με τα καλά και τα κακά του, τους φόβους του, τις επιθυμίες του, τις ιδέες του και την ατομικότητα να ξεδιπλώνονται στην θεατρική σκηνή. Είναι μια οντότητα διάφορη τόσο από τον ηθοποιό που τον υποδύεται αλλά και από τον ρόλο που τον καθορίζει. Είναι ένα κράμα των δυο αυτών στοιχείων που δημιουργείται, μεταμορφώνεται και διαλύεται πάνω στη σκηνή μόνο και μόνο για να πληρώσει τις ανάγκες της παράστασης. Ο ηθοποιός εργαζόμενος πάνω στην προσέγγιση του θεατρικού έργου για την κατανόηση του ρόλου, οδηγείται στην σύνθεση ενός χαρακτήρα, ο οποίος ομοιάζει όσο με τον ίδιο όσο και με το ρόλο.

Ο ηθοποιός, σύμφωνα με τον Κουν, όφειλε να προβληματιστεί για να ανακαλύψει τις αλήθειες του έργου και όχι απλά να υποδύεται κάποιον ρόλο. Η τεχνική του αυτή, επιζητούσε την φαντασία του ηθοποιού αλλά και την απόλυτη συγκέντρωσή του στο έργο. Ο σκηνοθέτης καλείται να επιτελέσει μια διαφορετικής δυσκολίας δοκιμασία. Να αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο που θα φέρει σε ισορροπία κάθε επιμέρους στοιχείο της παράστασης. Καλείται να ανακαλύψει το κείμενο, να βοηθήσει τους ηθοποιούς να προσεγγίσουν τον ρόλο και να συνθέσει αρμονικά τα στοιχεία της παράστασης για να φέρει στο φως την αλήθεια του θεατρικού συγγραφέα.

Ο σκηνοθέτης θα πρέπει να μπορεί να ξεκλειδώσει το κείμενο. Να ανακαλύψει τα μυστικά του και τις αλήθειες που κρύβει πίσω από τις λέξεις. Στη συνέχεια, το χρέος του σκηνοθέτη έγκειται στην καθοδήγηση του ηθοποιού. Πρέπει να βοηθήσει τον ηθοποιό να κατανοήσει το κείμενο και το ρόλο που καλείται να ερμηνεύσει. Η συνεργασία αυτή (του σκηνοθέτη με τον ηθοποιό) θα πρέπει να οδηγήσει στην ανάδυση ενός ολοκληρωμένου χαρακτήρα, ένα κράμα που προκύπτει από την αλήθεια του ρόλου, που βρίσκεται κρυμμένη στο κείμενο, σε συνδυασμό με τον εσώτερο κόσμο του ηθοποιού. Τα βιώματα, οι σκέψεις και ο ψυχισμός του ηθοποιού θα πρέπει να σμιλευτούν σιγά σιγά με τον ρόλο και να δημιουργήσουν έναν ήρωα. Σκοπός του σκηνοθέτη είναι να μετατρέψει σε εικόνες τον κόσμο που αναδύεται μέσα από το κάθε θεατρικό έργο, τον ενδότερο κόσμο του θεατρικού συγγραφέα και να φέρει τους ήρωες αυτούς στη ζωή.

Για την καλύτερη προσέγγιση της σκηνοθετικής ματιάς του Γιώργου Αρμένη έγινε μια προσπάθεια να αναφερθούν όλα εκείνα τα στοιχεία που συνέβαλλαν στην διαμόρφωση της σκέψης του, στον ενδότερο ψυχισμό του. Μέσα από μια εκτενή αναφορά των παραστάσεων που σκηνοθέτησε, των θεατρικών έργων που έγραψε, την ανάλυση των παραστάσεων αυτών και λαμβάνοντας υπόψιν το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, την φιγούρα του Κουν που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό κάθε πτυχή της ζωής του, έχουμε την δυνατότητα για την θέαση ενός άλλου κόσμου μέσα από το βλέμμα του δημιουργού του. Παράλληλα, η συνάντηση με τον Γιώργο Αρμένη και η καταγραφή της, η οποία διενεργήθηκε στο πλαίσιο της εργασίας αυτής φιλοδοξεί να προσδώσει περαιτέρω αυθεντικότητα ως προς την θέαση της προσωπικής ματιάς του καλλιτέχνη.

Στον καιρό που διανύουμε, η τέχνη και ο πολιτισμός, επιζητούν περισσότερες αξιώσεις από τον καλλιτέχνη. Οι σαθρές παραδόσεις γύρω από τον χώρο του θεάτρου, φθείρουν και το ίδιο. Οι συλλογικές δράσεις όλων των παρελκόμενων μελών του θεάτρου, ηθοποιοί, σκηνοθέτης, τεχνικοί, συγγραφείς και κάθε ακόμα στέλεχος του χώρου, θα πρέπει ενωμένοι να δώσουν ένα «χέρι», να ανυψωθεί η θεατρική τέχνη και μαζί της ο πολιτισμός, με πίστη και αφοσίωση.

Τα χρόνια μαθητεία του Αρμένη δίπλα στον Κουν έδρασαν καταλυτικά στην καλλιέργεια του υποκριτικού του ταλέντου αλλά και στην διαμόρφωση της θεατρικής παιδείας που ο ίδιος ακολούθησε. Ο Κουν χρησιμοποιούσε δικές του τεχνικές για την αναβίωση του αρχαίου δράματος ώστε να καταφέρει να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Με τον μοναδικό του τρόπο, «έπειθε» τους ηθοποιούς να εισχωρήσουν στην ψυχική διαδρομή των ηρώων της τραγωδίας εκφράζοντας την σωματικά. Υπήρξε βαθιά επηρεασμένος από τον «εσωτερικό ρεαλισμό» του Stanislavsky ¹⁹⁶, και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Α. Θεοδωρόπουλος, ο Κουν έλεγε πως « ο ηθοποιός οφείλει να φέρει εντός του και στην προσωπική του ζωή, τον ρόλο που αναλαμβάνει, βουτώντας έντονα και στην συναισθηματική του μνήμη και νοημοσύνη» και συνεχίζει αναφέροντας πως η επιλογή των ηθοποιών που θα

---

¹⁹⁶ Πατρίσια Κόκκορη, «Ο ρόλος του Κάρολου Κουν στη διαμόρφωση της ελληνικής εκδοχής του μοντερνισμού», Εκκύκλημα τεύχος 21, Αθήνα 1989

αποτελούσαν τον θίασο, αποτελούσε «έναν υπόγειο ήχο, ένα αόρατο σημάδι μέσα σε ένα δυναμικό υποσυνείδητο»¹⁹⁷.

Ο τρόπος παραγωγής ενός καλλιτεχνικού έργου, κατά κύριο λόγο, ζωντανεύει μέσα από την ατομική ιδιοσυγκρασία του καλλιτέχνη και τις ικανότητες του. Βασικό του μέλημα ήταν η ανάδειξη της πνευματικής «διαπαιδαγώγησης» των μαθητών του αλλά και του κοινού, όχι μόνο στον τομέα της μόρφωσης, αλλά κυρίως στην καλλιέργεια τους. Η έννοια αυτή της καλλιέργειας, διαφοροποιείται, διαμορφώνεται και δοκιμάζεται συνεχώς, από γενιά σε γενιά, και θεωρητικά αλλά κυρίως στο πρακτικό κομμάτι.

Η ουσία της σκηνοθεσίας όπως και σε κάθε άλλη θεατρική ειδικότητα έγκειται στην επιθυμία. Στο σημείο που το συναίσθημα αγγίζει την επιθυμία και την μετουσιώνει σε λόγο και πράξεις. Όλα αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να βρίσκονται σε πλήρη αρμονία μεταξύ τους, για να καταφέρει ο σκηνοθέτης να του δώσει μορφή. Παράλληλα, η ευαισθησία, το συναίσθημα και το σκηνικό ύφος ενός ηθοποιού θα κουμπώσουν αρμονικά με τη σκηνοθεσία και το κείμενο, προσφέροντας στους θεατές μια παράσταση όπου κυρίαρχο ρόλο θα έχει το στοιχείο της γνησιότητας.

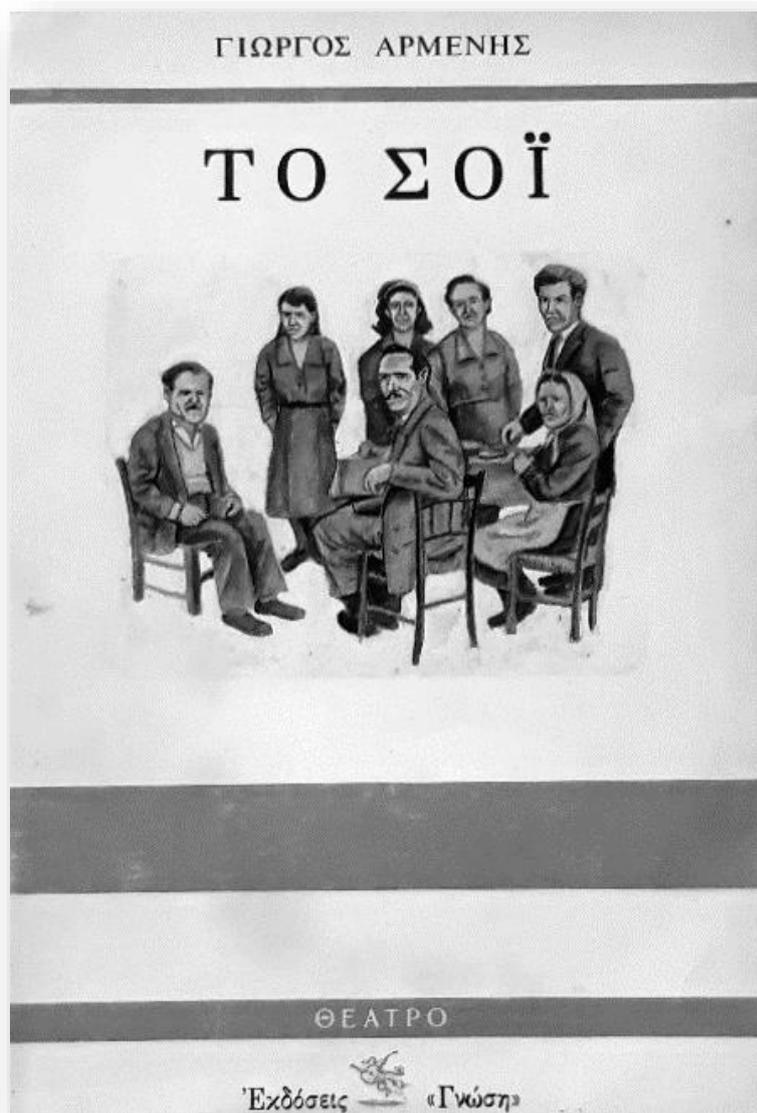
¹⁹⁷ Θεοδωρόπουλος Αλέξανδρος, «Κάρολος Κουν: Ένας απaráμιλλος θεατράνθρωπος», *impactalk*, 13 Σεπτεμβρίου 2021

Παράρτημα Ι

1983

Το Σόι

Η παράσταση *Το Σόι* σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη και Κώστα Τσιάνου ανέβηκε στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας, για το Θεσσαλικό Θέατρο. Η πρεμιέρα της παράστασης έγινε στις 17 Δεκεμβρίου του 1982. Η παράσταση συνεχίστηκε για τρεις μήνες, μέχρι και τις 31/03/1983, δόθηκαν συνολικά 133 παραστάσεις, σε 22 πόλεις και χωριά της Θεσσαλίας, ενώ την παρακολούθησαν περίπου 25.000 θεατές.

Σκηνοθεσία:

Γιώργος Αρμένης,

Κώστας Τσιάνος

Συγγραφέας:

Γιώργος Αρμένης

Σκηνογραφία:

Γιώργος Ζιάκας

Ενδυματολόγος:

Γιώργος Ζιάκας

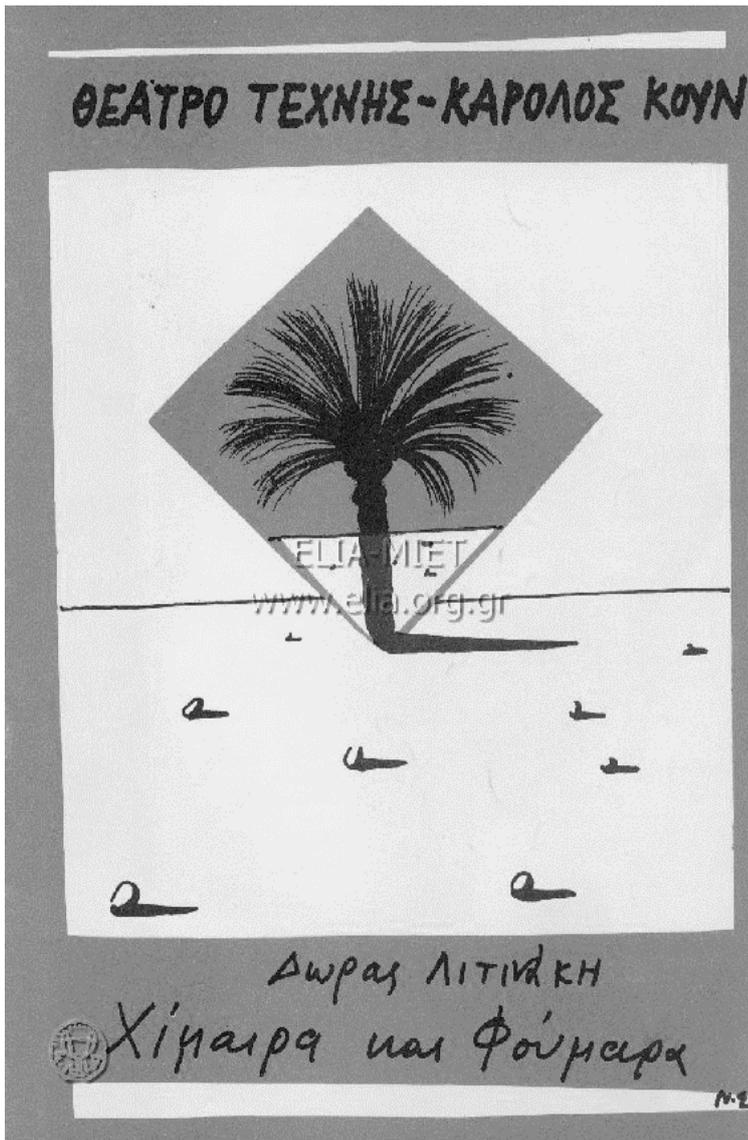
Πρωταγωνιστούν

Άννα Βαγενά, Γιώργος Βερτσώνης, Τζίνα Δράκου, Στέλιος Δρίβας, Γιώργος Ζωγράφος, Ρίτα Καντά, Μαρία Μαυρομάτη, Κώστας Μπάσης, Πάνος Σκουρολιάκος, Κατερίνα Σουβλή, Δωροθέα Στεργιώτη, Κώστας Τσιάνος, Κώστας Τζουβάρας, Μάκης Φλώρος, Άννα Χατζησοφιά,

1985

Χίμαιρα και φούμαρα

Η παράσταση *Χίμαιρα και φούμαρα* της Δώρας Λιτινάκη (πρωτοεμφανιζόμενη συγγραφέας), σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε στο Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν. Αποτελεί την πρώτη σκηνοθετική απόπειρα του Γιώργου Αρμένη. Η πρεμιέρα της παράστασης έγινε στις 25 Μαρτίου 1985 στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης Κάρολος Κουν.

Σκηνοθεσία

Γιώργος Αρμένης

Συγγραφέας

Δώρα Λιτινάκη

Σκηνογραφία-Ενδυματολόγος

Νίκος Στεφάνου

Βοηθός σκηνοθέτη

Γιάννης Καρατζογιάννης

Περούκες

Φίλιππος Καψάλης

Ζωγραφική σκηνικών

Μπάμπης Χρησιδης

Κατασκευή Κοστούμιών

Σ. Βλάχου

Τεχνικός Ήχου

Γ. Μαρμαράς

Ηλεκτρολόγοι

Θ. Ανεστόπουλος

Ν. Ανεστόπουλος

Πρωταγωνιστούν

Αρμένης Γιώργος: *Μήτσος (φίλος του Κώστα)*
Ζαβιτσιάνου Βέρα: *Λίλη (αδελφή του Κώστα)*
Ζέζα Δήμητρα: *Αναστασία (φίλη και γειτόνισσα)*
Μαργαρίτης Τάκης: *Κώστας*

1987-1988

Νταν

Η παράσταση Νταν του Δημήτρη Κορδάτου, σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε στο Θέατρο Πορεία. Αποτελεί την πρώτη παράσταση του νέου θεατρικού σχήματος με την ονομασία «Λαϊκή Σκηνή», το οποίο σύστησε ο Γιώργος Αρμένης μετά την αποχώρηση του από το Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν. Η παράσταση ανέβηκε στο Θέατρο Πορεία τον Οκτώβριο του 1987 και συνεχίστηκε για την θεατρική σεζόν 1987-1988.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Δημήτρης Κορδάτος**

Σκηνογραφία: **Γιάννης Ζιάκας**

Ενδυματολόγος: **Γιάννης Ζιάκας**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Τάνια Σαββοπούλου, Γιάννης Καρατζογιάννης, Κώστας Τσαπέκος, Τάκης Παπαματθαίου, Βάσω Σακελάρη, Μαρία Τζομπανάκη, Κώστας Μαρκόπουλος

Το Κορίτσι της γειτονιάς

Η παράσταση «Το Κορίτσι της γειτονιάς» βασισμένο στην Οπερέτα του Νίκου Χατζηαποστόλου, σε ελεύθερη διασκευή Γιώργου Αρμένη και σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη και Κώστα Βάντζου ανέβηκε στο Θέατρο Βέμπο. Η πρεμιέρα έγινε στις 6 Ιουνίου του 1987 στο Θέατρο Βέμπο και συνεχίστηκε για την θεατρική σεζόν 1987-1988.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης,**
Κώστας Βάντζος

Συγγραφέας: **Νίκος Χατζηαποστόλου**

Διασκευή: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: **Σπύρος Ορνεάκης**

Ενδυματολόγος: **Σπύρος Ορνεάκης**

Ενορχήστρωση: **Χρήστος Λεοντής**

Επιμέλεια Ήχου: **Ρηνιώ Παπανικόλα**

Χορογράφος: **Βαγγέλης Σειλινός**

Διεύθυνση Ορχήστρας: **Λευτέρης Καλκάνης**

Βοηθός Σκηνογράφου: **Σοφία Θεοτοκάτου**

Καλλιτεχνική επιμέλεια: **Γιώργος Αρμένης**

Πρωταγωνιστούν

Χρήστος Μπίρος: Στάμος, **Φίλιππος Σοφινός:** Σπύρος, **Βασίλιω Αλεξανδρινή:** Κυρία Θέκλα- Κυρία στο Πάρτυ, **Νίκος Ζούκας:** Εφημεριδοπώλης- Κανταδόρος- Νέος στο Πάρτυ, **Κώστας Μπάρας:** Στρατός-Κυρία στο Πάρτυ, **Γιάννης Στεφόπουλος:** Αντρας, **Έφη Τσαμποδήμου:** Κλειώ-Κυρία στο Πάρτυ, **Βασίλης Βασιλάκης:** Τσίχλας, **Νατάσα Μανισιάδη:** Κάτια, **Νίκος Αλεξίου:** Ντίντης, **Σπύρος Λασκαρίδης:** Φούλης, **Μαριάννα Λαγούρου:** Φίφη, **Έλντα Πανοπούλου:** Αντζουλίνα, **Πέγκυ Σταθακοπούλου:** Πίισα, **Βασίλης Τσάγκλος:** Πέτρος.

1988

Κύκλωπας

Η παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, «Κύκλωπας» του Ευριπίδη, σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη παρουσιάστηκε στις 11 Νοεμβρίου του 1988 στο Βασιλικό Θέατρο Θεσσαλονίκης. Την παράσταση παρακολούθησαν 1.774 θεατές στις 12 παραστάσεις που δόθηκαν έως τις 24 Νοεμβρίου 1988.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Ευριπίδης**

Μετάφραση: **Γιώργος Σκούρτης**

Σκηνογραφία: **Διονύσης Φωτόπουλος**

Κοστούμια: **Διονύσης Φωτόπουλος**

Συνθέτης Μουσικής: **Διονύσης Τσακνής**

Υπεύθυνος φωτισμών: **Γιώργος Ταρκάσης**

Χορογραφία- Κινησιολογία: **Μπέτυ Βυτινάρου**

Ζωγραφική Σκηνικών: **Κώστας Δημητριάδης**

Μάσκες: **Τίνα Παραλή**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Μικάλης Παπαμικάλης**

Ηχολήπτης: **Κώστας Μπώκος**

Πρωταγωνιστούν

Κώστας Σαντάς: Σειληνός, **Τάκης Πετκίδης:** Οδυσσέας, **Δημήτρης Καρέλλης:** Κύκλωπας, **Όλγα Παπά:** Σκύλος – Σάτυρος – Ναύτης, **Κώστας Γακίδης:** Σάτυρος – Ναύτης, **Στράτος Τρίπκος:** Σάτυρος – Ναύτης, **Σμάραγδος Κλεοβούλου:** Σάτυρος – Ναύτης, **Λίτσα Βαΐδου:** Σάτυρος – Ναύτης, **Ρούλα Παντελίδου:** Σάτυρος – Ναύτης, **Λίλιαν Παλάντζα:** Σάτυρος – Ναύτης, **Βλαδίμηρος Κυριακίδης:** Σάτυρος – Ναύτης, **Μαρία Σαββά:** Σάτυρος – Ναύτης, **Αγγελική Λεμονή:** Σάτυρος – Ναύτης, **Βασίλης Σεϊμένης:** Σάτυρος – Ναύτης, **Νίκος Καραγεώργος:** Σάτυρος – Ναύτης, **Δήμητρα Καλπάκη:** Σάτυρος – Ναύτης, **Στέλλα Καζαντζή:** Σάτυρος – Ναύτης, **Στέργιος Τζαφέρης:** Σάτυρος – Ναύτης.

Αγίουτο

Η παράσταση «Αγίουτο» σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε για πρώτη φορά στο Θέατρο Αμιράλ την Πέμπτη 22 Νοεμβρίου 1990.

ΘΕΑΤΡΟ ΑΜΙΡΑΛ
ALDO NICOLAI
αγίουτο...!
ΚΩΜΩΔΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΙΤΣΗ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ
ΣΚΗΝΙΚΑ: ΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΑΤΟΣ
ΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ
ΒΟΗΘΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ: ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΔΗ

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΜΕΝΗΣ

ΔΙΑΝΟΜΗ

Εύα **ΣΜΑΡΟΥΛΑ ΓΙΟΥΛΗ**
Μηρούνο **ΕΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΑΡΑΒΑΣ**
Μάριο **ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΡΤΖΟΣ**

Χρόνος Στήρα: **ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΜΕΝΗΣ**
Πρόβα Πρώτη: **Εικόνα Α' Στην Οδό του**
Εικόνα Β' Στο Νοσοκομείο
Εικόνα Γ' Στη Φύση
Εικόνα Δ' Στο σπίτι του Μηρούνο
Εικόνα Ε' Ξανά στο σπίτι του Μηρούνο

Πρόβα Δεύτερη: **Εικόνα Α' Στο σπίτι της Εύας**
Εικόνα Β' Στο σπίτι του Μηρούνο
Εικόνα Γ' Αλλά κι ξανά στο σπίτι του Μηρούνο
Εικόνα Δ' Ξανά στο σπίτι του Μηρούνο
Εικόνα Ε' Είσιος στο σπίτι του Μηρούνο
Εικόνα ΣΤ' Το σπίτι του έργου μας

σταθό των δύο πρόβων Διάρκεια 12 λεπτών

ηχοπίεση
και Σμαρούλα Γιούλη

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Aldo Nicolai**

Μετάφραση: **Μίτση Κουγιουμτζόγλου**

Σκηνογραφία: **Ντίνος Πετράτος**

Ενδυματολόγος: **Ντίνος Πετράτος**

Μουσική Επιμέλεια: **Ολυμπία Κυριακάκη**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Μαρία Γούδη**

Πρωταγωνιστούν

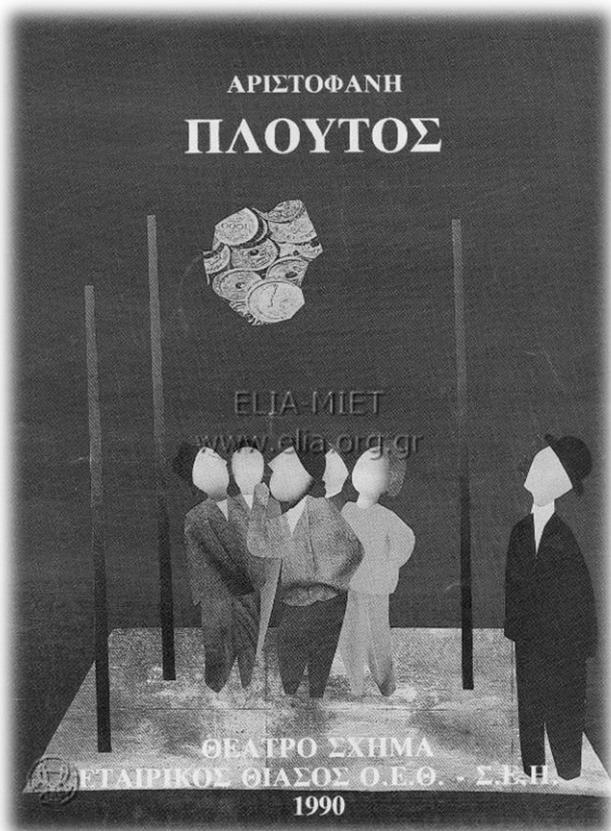
Σμαρούλα Γιούλη: *Εύα*

Σταύρος Παράβας: *Μηρούνο*

Γιάννης Μόρτζος: *Μάριο*

Πλούτος

Η παράσταση «Πλούτος» σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε στο Θέατρο της Ρεματιάς Χαλανδρίου, από τον Οργανισμό Εταιρικών Θιάσων του ΣΕΗ. Η πρεμιέρα της παράστασης έγινε στις 10 Ιουλίου του 1990.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Αριστοφάνης**

Μετάφραση: **Τάσος Ρούσσο**

Σκηνογραφία: **Λίλη Πεζανού**

Ενδυματολόγος: **Λίλη Πεζανού**

Συνθέτης Μουσικής: **Σταύρος Ξαρχάκος**

Χορογραφία: **Βαγγέλης Σειλινός**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Γιάννης Ρήγας**

Υπεύθυνος φωτισμών: **Γιάννης Ρήγας**

Ηλεκτρολόγος: **Κώστας Κολιοφώτης**

Βοηθός Ηλεκτρολόγου-χειριστής
μαγνητοφώνου: **Κώστας Πέττας**

Τεχνικοί Σκηνής: **Γρηγόρης Ζωγράφος,**
Χρήστος Βιτσεντζάτος

Εμβόλιμοι Στίχοι: **Γιώργος Λέφας**

Πρωταγωνιστούν

Σταύρος Παράβας: *Χρεμύλος*, **Γιώργος Λέφας:** *Καρίων (δούλος Χρεμύλου)*
Σπύρος Κωνσταντινίδης: *Πλούτος*, **Τάκης Μαργαρίτης:** *Βλεψίδημος*, **Ντόρα Σιμοπούλου:** *Πενία- Υπηρέτρια της Γριάς*, **Κώστας Ευριπιώτης:** *Ακόλουθος Πενίας - Συκοφάντης -Χορός*, **Γιάννης Στεφόπουλος:** *Ακόλουθος Πενίας - Χορός*, **Βάννα Πεφάνη:** *Γυναίκα του Χρεμύλου - Χορός*, **Κώστας Μπάρας:** *Γιός Χρεμύλου - Ιερέας του Διός - Χορός*, **Χάρης Λογγαράκης:** *Δίκαιος άντρας - Χορός*, **Στέλλα Κρούσκα:** *Γυναίκα Δίκαιου άντρα- Χορός*, **Γιάννης Μαυρίδης:** *Γιός Δίκαιου άντρα- Χορός*, **Άννα Πατζέλη:** *Συνοδός του Συκοφάντη - Χορός*, **Αλίκη Αλεξανδράκη:** *Γριά- Χορός*, **Αντώνης Ραμπαούνης:** *Νέος- Χορός*, **Μάνος Σταλάκης:** *Ερμής - Χορός*, **Νίκος Καραγιώργης:** *Χορός*, **Σίμος Πάτροκλος:** *Χορός*, **Εύα Στυλαντέρ:** *Γειτόνισσα -Χορός*, **Άννα Παντελή:** *Γειτόνισσα -Χορός*, **Πουλχερία Λουκά:** *Γειτόνισσα -Χορός*,

1993

Έρωτας και αναρχία

Η παράσταση «Έρωτας και αναρχία» της Λίνα Βερτιμίλερ, σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε στο Θέατρο Αλάμπρα το 1993.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Μετάφραση: **Γιώργος Δεπάστας**

Συγγραφέας: **Λίνα Βερτιμίλερ**

Σκηνογραφία: **Αλέκος Λεβίδης**

Ενδυματολόγος: **Αλέκος Λεβίδης**

Συνθέτης Μουσικής: **Θοδωρής Αμπαζής**

Υπεύθυνος φωτισμών: **Φίλιππος Κουτσαφτής**

Χορογραφία- Κινησιολογία: **Σεσίλ Μικρούτσικου**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Ελένη Κουτσιλαίου**

Ηχολήπτης: **Κώστας Μπώκος**

Πρωταγωνιστούν

Μιχάλης Μητρούσης, Ρουμπίνη Βασιλακοπούλου

1995

Η Ταυτότητα

Η παράσταση «Η Ταυτότητα» σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη για το Εθνικό Θέατρο παρουσιάστηκε στην Σκηνή Κατίνα Παξινού. Η πρεμιέρα της παράστασης έγινε στις 24 Φεβρουαρίου 1995.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Ασημάκης Γιαλαμάς**

Σκηνογραφία: **Τάσος Ζωγράφος**

Ενδυματολόγος: **Τάσος Ζωγράφος**

Μουσική Επιμέλεια: **Ολυμπία Κυριακάκη**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Γρηγόρης Παπαδογιάννης**

Πρωταγωνιστούν

Στέφανος Κυριακίδης: *Λάμπης*, **Μιράντα Ζαφειροπούλου:** *Σοφία*, **Γεωργία Αποστόλου:** *Ζωή*, **Λιλή Κοκκώδη:** *Μαίρη*, **Θοδωρής Γκόγκος:** *Χρήστος*, **Μάκης Ρευματάς:** *Παντελής*, **Νίκος Καψής:** *Στέφανος*, **Μιχάλης Μαραγκάκης:** *Ταβρνιάρης*, **Γιώργος Παληός:** *Δημήτρης*

1997

Γιατρός με το στανιό

Η παράσταση «Γιατρός με το στανιό» του Μολιέρου, σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε από τον Θίασο 81', στην Πειραϊκή Σκηνή και συγκεκριμένα στο Δημοτικό Θέατρο Καλλιθέας, το 1996. Η παράσταση δεν σημείωσε μεγάλη επιτυχία και λίγους μήνες αργότερα, τον Μάρτιο του 1997 κατέβηκε.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Μολιέρος**

Διασκευή: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: **Τάσος Ζωγράφος**

Ενδυματολόγος: **Τάσος Ζωγράφος**

Συνθέτης Μουσικής:

Γιάννης Σπυρόπουλος

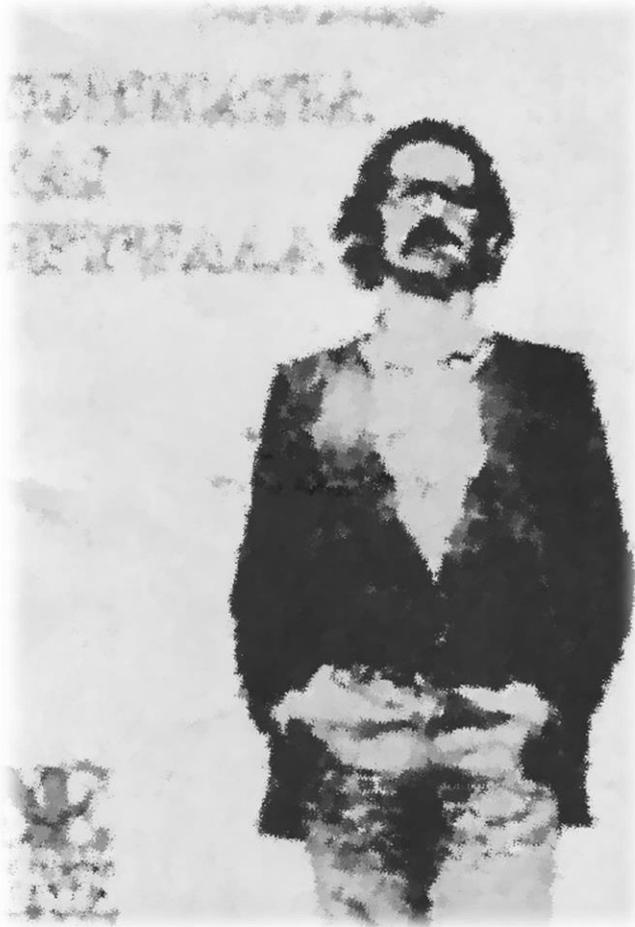
Πρωταγωνιστούν

Τάσος Αντωνιάδης, Βασίλης Βασιλάκης, Γιώργος Καυγαλάκης, Έλενα Ντε Βάλλις, Γεράσιμος Μαύρος, Άννα Τσουκαλά

1999

Κομμάτια και Θρύψαλα

Η παράσταση «Κομμάτια και Θρύψαλα» σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη, ήταν η πρώτη παράσταση που ανέβηκε στο Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη. Οι πρόβες της παραστάσεως έγιναν παράλληλα με την κατασκευή του θεάτρου.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Σκούρτης**

Σκηνογραφία: **Θεώνη Βαλκιώτη**

Ενδυματολόγος: **Θεώνη Βαλκιώτη**

Μουσική Επιμέλεια: **Δημήτρης
Ιατρόπουλος**

Φωτισμός: **Νίκος Καβουκίδης**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Κώστας
Μπάρας**

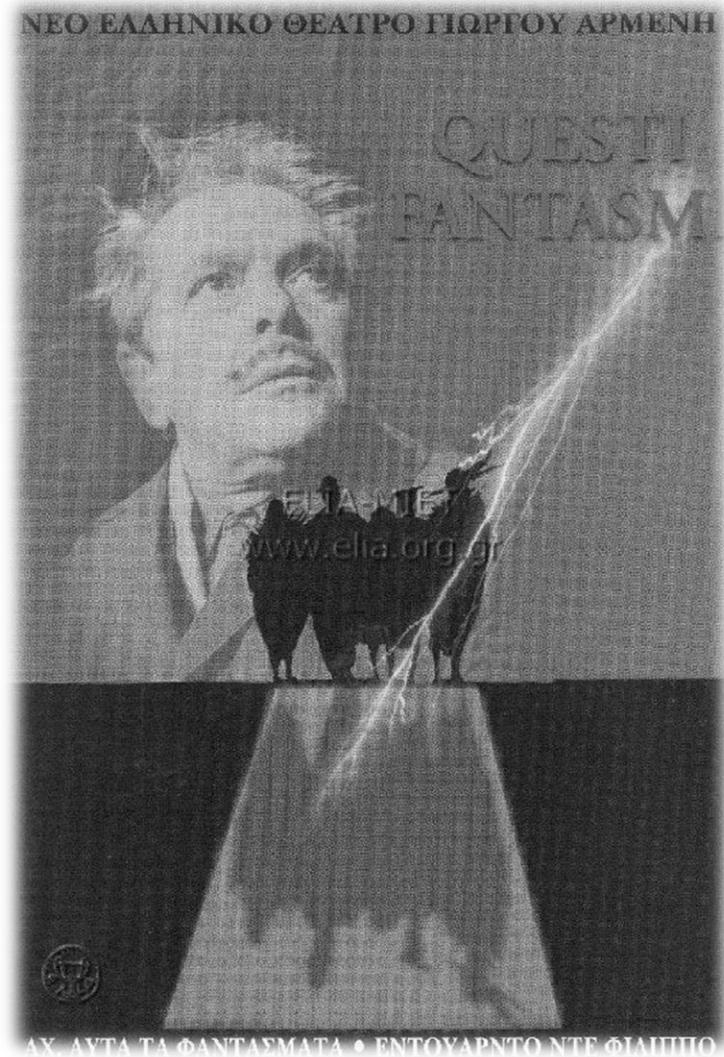
Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Μαρίκα Τζιραλίδου, Τζένη Σκαρλάτου, Μαρία Καβουκίδου, Κώστας Μπάρας, Θοδωρής Γκόγκος, Χρίστος Τσίρτσιης

1999

Αχ! Αυτά τα φαντάσματα

Η παράσταση «Αχ! Αυτά τα φαντάσματα» σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη, παρουσιάστηκε στο Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη το 1999.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Εντουάρντο ντε Φιλίππο**

Μετάφραση: **Νίκος Αναστασόπουλος**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Δημήτρης**

Ιατρόπουλος

Χορογράφος: **Βάλια Παπακρήστου**

Πρωταγωνιστούν

Βασίλης Χαλακατεβάκης , Χρήστος Τσίρτσης , Κώστας Μπάρας , Γιώργος Αρμένης , Μελίνα Βαμβακά , Τζένη Σκαρλάτου , Νίκος Μπουσodούκος , Δημήτρης Χλίβερρος , Πέτρος Σπυρόπουλος , Τατιάνα Πίττα

1999-2000

Τριαντάφυλλο στο στήθος

Η παράσταση «Τριαντάφυλλο στο στήθος» παρουσιάστηκε την περίοδο 1999-2000 στο Δημοτικό Θέατρο Βόλου. Στην παράσταση ακούγεται η μουσική των: Comelader, Rotta, Taverner, Preisner, Dirty Dozen Brass Band, Aubry, Gerswin, Porter, Golden Gate Quartet, Serra.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Tennessee Williams**

Μετάφραση: **Ερρίκος Μπελιές**

Σκηνογραφία: **Ιουλία Σταυρίδου**

Ενδυματολόγος: **Ιουλία Σταυρίδου**

Μουσική Επιμέλεια: **Δημήτρης**

Ιατρόπουλος

Φωτισμός: **Κώστας Π. Τατάκος**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Κώστας Μπάρας**

Βοηθός Σκηνογράφου: **Παναγιώτα**

Κοκκορού

Πρωταγωνιστούν

Βέρα Κρούσκα: Σεραφίνα Ντέλλε Ρόζε, **Κατερίνα Μουτσάτσου:** Ρόζα Ντέλλε Ρόζε, **Αννέτα Πυλαρινού:** Ασσούντα, **Αγάπη Μανουρά:** Εστέλλα Χόχενγκάρτεν, Μπέσου, **Αντώνης Πάλλης:** Πατήρ Ντε Λέο, **Μελίνα Λασκαρίδου:** Γκουζεππίνα, **Μαρία Συριανού:** Πεπίνα, Στρέγκα, **Άννα Σταματίου:** Μις Γιορκ, Φλώρα, **Θοδωρής Γκόγκος:** Τζακ Χάντερ, **Σπύρος Μαβίδης:** Αλβάρο Μαντζακαβάλλο

2000

Ματζουράνα στο κατώφλι, γάιδaros στα κεραμίδια

Η παράσταση «Μαντζουράνα στο κατώφλι, γάιδaros στα κεραμίδια», με τη συγγραφική και σκηνοθετική υπογραφή του Γιώργου Αρμένη ανέβηκε το 2000 από τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας και Σερρών.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Χρήστος Λεοντής**

Κινησιολογία: **Βάλια Παπακρήστου**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Κώστας Μπάρας,**

Χρήστος Τσιρτσής

Βοηθός Σκηνογράφου: **Πέννη Άμπλα**

Βοηθός Παραγωγής: **Μάνος**

Καρατζογιάννης

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Πασχάλης Τσαρούκας, Νίκος Δαδινόπουλος, Μελίνα Βαμβακά, Τζένη Σκαρλάτου, Κώστας Μπάρας, Μαργαρίτα Βαρλάμου, Χρήστος Τσιρτσής, Κατερίνα Λυπηρίδου, Μαρία Μπενάκη, Βιβή Νικοπούλου, Παρασκευή Νέδου, Σοφία Καραγιάννη

2001

Αγγέλα

Το έργο «Αγγέλα» του Γιώργου Σεβαστικόγλου, μια παραγωγή του ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε Αγρινίου ανέβηκε το 2001 στην Κεντρική Σκηνή του ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε Αγρινίου καθώς και στο Θέατρο Χυτήριο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Σεβαστικόγλου**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Ορφέας Περίδης**

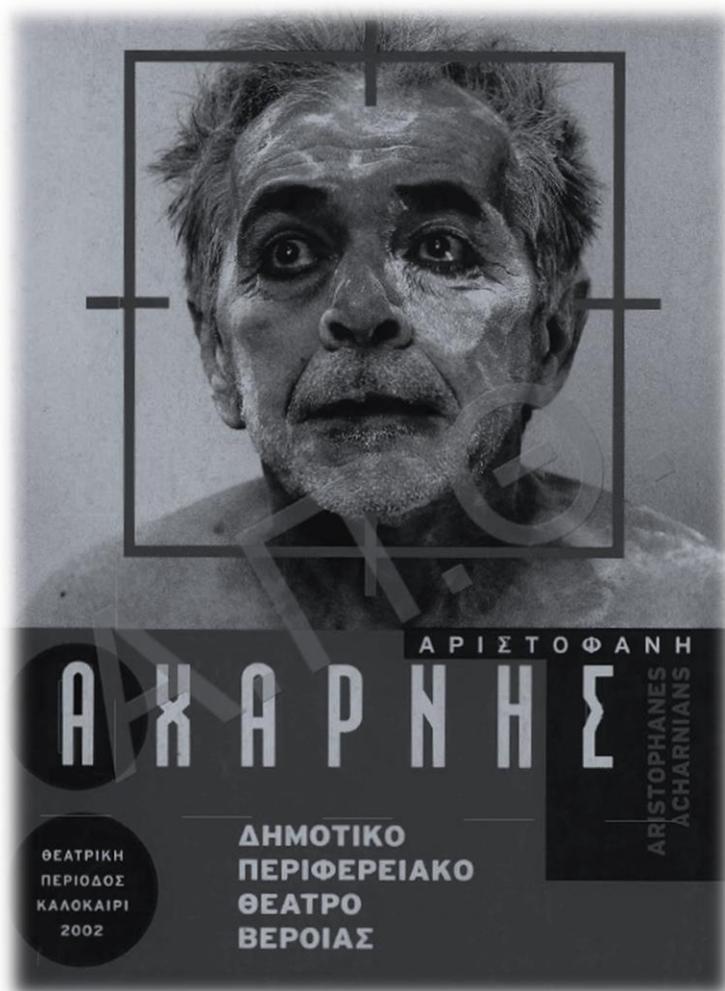
Κινησιολογία: **Βάλια Παπακρήστου**

Πρωταγωνιστούν

Λαέρτης Βασιλείου, Ιωάννα Ζιάννη, Δημήτρης Καλατζής, Μάνθος Καλούμενος, Μαρία Καμπουράκη, Μαρία Κωνσταντάκη, Εύα Νέδου και Ιωάννα Παππά

Αχαρνής

Η παράσταση *Αχαρνής* σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη ανέβηκε από το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ Βέροιας το 2002 και παρουσιάστηκε στις 7 και 8 Ιουλίου στο Ηρώδειο στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Αριστοφάνης**

Μετάφραση: **Νίκος Αναστασόπουλος**

Σκηνογραφία: **Αριάδνη Βοζάνη**

Κοστούμια: **Μπιάνκα Νικολαρεϊζή**

Μουσική Επιμέλεια: **Χρήστος Λεοντής**

Κινησιολογία: **Βάλια Παπακρήστου, Φώτης Νικολάου**

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούσης**

Μουσική Διδασκαλία Χορικών:

Μάρω Θεοδωράκη

Μουσική Απόδοση Χορικών:

Διονύσης Τσακνής

Βοηθός σκηνοθέτη: **Μαρία Συριανού**

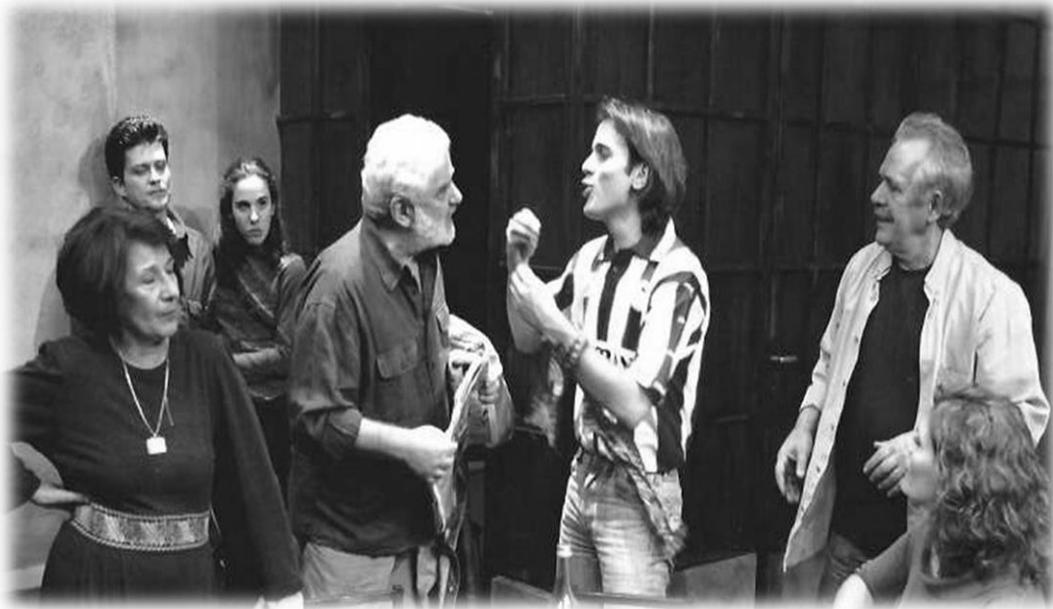
Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Νίκος Μπουσδούκος, Ντίνος Καρύδης, Βασίλης Χαλακατεβάκης, Κώστας Μπάρας, Δημήτρης Διακοσάββας, Βιβή Νικοπούλου, Μαρία Συριανού, Νικολέτα Φιλόσογλου, Μάκης Κυρλής, Παναγιώτης Βασιλειάδης, Φώτης Μακρής, Γεράσιμος Μαύρος, Χρήστος Ασλανίδης, Βασίλης Πουλάκος, Νίκος Γιαλέλης.

2002

Η Κασέτα

Η θρυλική «Κασέτα» της Λούλας Αναγνωστάκη παρουσιάστηκε από το Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη, σε σκηνοθεσία του ίδιου, το 2002.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Λούλα Αναγνωστάκη**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Ιάκωβος Δρόσος**

Κινησιολογία: **Βάλια Παπαχρήστου**

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούσης**

Βοηθός σκηνοθέτη:

Χάρης Χαραλάμπους, Κωστής Αντωνόπουλος

Πρωταγωνιστούν

Ιάκωβος Ψαράς- Μπάρμπα-Τάσος, **Σοφία Ολυμπίου**- Μαρίτσα, **Κώστας Καζανάς**- Παύλος, **Μάνος Καρατζογιάννης**- Γιωργάκης, **Μαρίκα Τζιραλίδου**- Βαγγελιώ, **Κατερίνα Σκουρλή**- Κατερίνα, **Γιώργος Αρμένης**- Σπύρος, **Ιωάννα Ζιάννη**-Καίτη

Εσωτερικές Φωνές

Οι «Εσωτερικές Φωνές» του Εντουάρντο ντε Φιλίππο, γνωστές και ως «Ταραντέλα», ανέβηκαν υπό τις σκηνοθετικές οδηγίες του Γιώργου Αρμένη το 2002 στο Θέατρο Βρετάνια.

Σκηνοθεσία: Γιώργος Αρμένης
Συγγραφέας: Εντουάρντο ντε Φιλίππο
Μετάφραση: Άλκη Ζέη
Σκηνογραφία: Γιάννης Μειζικόφ
Ενδυματολόγος: Γιάννης Μειζικόφ
Μουσική Επιμέλεια: Ιάκωβος Δρόσος

Πρωταγωνιστούν

Πέτρος Φιλιππίδης, Μπέσου Μάλφα, Σοφία Παυλίδου, Βασίλης Ρίσβας, Γιώργος Γαλίτης, Βασίλης Χαλακατεβάκης, Ζωή Ναλμπάντη, Δημήτρης Μάριζας, Λήδα Μανουσάκη, Αλέξανδρος Μαχαιράς, Στάθης Βούτος. Σοφία Καλεμκερίδου.

2003

Μπράκαινα

Το έργο «Μπράκαινα» του Δημήτρη Παπακρήστου, μια παραγωγή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου ανέβηκε το 2003 στο πλαίσιο της «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας» και θα παρουσιάστηκε στις σκηνές των θεάτρων «Από Μηχανής Θεάτρο», «Αττις», «Θέατρο της Ανοιξης» και «Μεταξουργείο», μεταξύ των άλλων 24 Μονολόγων που επιλέχτηκαν.

Τον ρόλο της Μπράκαινας ερμήνευσε η Εύα Κοταμανίδου.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Δημήτρης Παπακρήστος**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Ιάκωβος Δρόσος**

Διδασκαλία Μουσικών Τραγουδιών: **Μάρω Θεοδωράκη**

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούσης**

Βοηθός Σκηνοθέτης: **Χάρης Χαλαλάμπους**

2002

Θεός Βάνιας

Την παράσταση σκηνοθέτησε το 2002 για το Νέο Ελληνικό Θέατρο ο Γιώργος Αρμένης, υποδύμενος και τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Άντον Τσέχωφ**

Μετάφραση: **Ερρίκος Μπελιές**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Παναγιώτα Βλαντή, Τάκης Βουλαλάς, Κώστας Καζανάς, Σοφία Ολυμπίου, Μαρίκα Τζιραλίδου

2004

Η πρόβα

Την *Πρόβα* σε κείμενο και σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη, φιλοξένησε το 2004 το Νέο Ελληνικό Θέατρο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Διονύσης Τσακνής**

Κινησιολογία: **Κίκα Γεωργίου**

Βοηθός Σκηνοθέτη: **Φοίβη Φρονίστα, Μελίνα Γεωργίου**

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούση**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης: Σκηνοθέτης, Παππούς

Παντελής Παπαδόπουλος: Μήτσος – Πατέρας – Πρόεδρος

Μάνος Καρατζογιάννης: Λευτέρης – Παρακευάς

Στέλιος Ιακωβίδης: Νίκος – Χωρικός – Φαντάρος – Ταράσος – Πραγματευτής – Γριά

Άννα Γιαγκιώζη: Νίτσα – Αντριάννα – Μαριάνθη

Χάρης Χαραλάμπους: Ψηλός – Χωρικός 'B – Φαντάρος 'B – Δάσκαλος – Γιατρός

Γιάννης Δρακόπουλος: Νικόδημος – Χωρικός 'Γ – Φαντάρος 'Γ – Παναγιώτης

2005

«Βασικά με λεν Θανάση»

Το έργο του Γιώργου Αρμένη «Βασικά με λεν Θανάση», σκηνοθετημένο από τον ίδιο, φιλοξενήθηκε το 2005 από το Νέο Ελληνικό Θέατρο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Διονύσης Τσακνής**

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούση**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Παντελής Παπαδόπουλος, Τζένη Μιχαηλίδου, Στέλιος Ιακωβίδης, Άννα Γιαγκιώζη, Χάρης Χαραλάμπους, Γιάννης Δρακόπουλος, Ασπασία Κοκόση.

2006

Το θρίλερ του έρωτα

Ένα νεοελληνικό έργο σε σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη, που ανέβηκε στη σκηνή του Νέου Ελληνικού Θεάτρου του Γιώργου Αρμένη το 2006.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Σκούρτης**

Σκηνογραφία: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Ενδυματολόγος: **Δαμιανός Ζαρίφης**

Μουσική Επιμέλεια: **Διονύσης Τσακνής**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης

Λίλα Καφαντάρη

2007

Ιππής

Παρουσιάζεται από το ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε. Ρούμελης το 2007 και κάνει πρεμιέρα τον Ιούλιο του ίδιου έτους στο Θερινό Δημοτικό Θέατρο της Λαμίας, ενώ φιλοξενείται και στην Αθήνα, στο Θέατρο Βράχων «Μελίνα Μερκούρη»

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Αριστοφάνης**

Διασκευή: **Κ. Χ. Μύρης**

Σκηνογραφία: **Λαλούλα Χρυσικοπούλου**

Κοστούμια: **Ελένη Δουνδουλάκη**

Μουσική Επιμέλεια: **Διονύσης Τσακνής**

Χορογράφος: **Ελενα Γεροδήμου**

Βοηθός Σκηνοθέτη:

Περικλής Καρακωσταντόγλου

Μουσική Διδασκαλία: **Απόστολος Ψυχράμης**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης: Αγοράκριτος, Λουκανικάς

Κώστας Φλωκατούλας: Δημοσθένης, Α' Υπάλληλος του δήμου, Κορυφάιος

Παντελής Παπαδόπουλος: Νικίας, Β' Υπάλληλος του δήμου, Κορυφάιος

Πάνος Σκουρολιάκος: Κλέων, Ταμπάκης, Υπάλληλος του δήμου

Περικλής Καρακωσταντόγλου: Κορυφάιος παράβασης, Δήμος

Χορός:

Χάρης Αγγέλου, Γιάννης Αδρίμης, Στέλιος Ανδρονίκου, Στράτος Κανιαμός, Γιάννης Πλιάκης, Ιωσήφ Ιωσηφίδης, Πασχάλης Καρατζάς, Ανδρέας Κωνσταντινίδης, Ευθύμιος Μπαλαγιάννης, Γιώργος Μπούγος, Θανάσης Μπριάνας, Θανάσης Πετρόπουλος, Γιώργος Πισοπινής, Άγγελος Τριανταφύλλου, Γιώργος Χουλιάρης.

2007

Αμερικάνος στο κεφάλι

Η παράσταση «Αμερικάνος στο κεφάλι», δια συγγραφικού και σκηνοθετικού χειρός του Γιώργου Αρμένη, ανέβηκε το 2007 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο του ίδιου.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία- Ενδυματολόγος:

Λαλούλα Χρυσικοπούλου

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούσης**

Μουσική: **Διονύσης Τσακνής**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Νικολέτα Βλαβιανού, Δημήτρης Καλαντζής, Ελένη Σιδερά, Σοφία Ολυμπίου

2009

Ο άνθρωπος, το κτήνος και η αρετή

Το 2009, στο Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη, ανεβαίνει η παράσταση «Ο άνθρωπος, το κτήνος και η αρετή», του Λ. Πιραντέλλο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Λουίτζι Πιραντέλλο**

Μετάφραση: **Ερρίκος Μπελιές**

Σκηνογραφία-Ενδυματολόγος:

Ελένη Δουνδουλάκη

Φωτισμοί: **Παναγιώτης Μανούσης**

Μουσική: **Δημήτρης Ιατρόπουλος**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Αριέττα Μουτούση, Πασχάλης Τσαρούκας, Χριστίνα Βαρζοπούλου, Ιωσήφ Ιωσηφίδης, Χρήστος Κοροβίλας, Στέφανος Μαρκάκης, Σάκης Σιούτης

2010

Κομμάτια και Θρύψαλα..2010

Ένα πάντα επίκαιρο κείμενο του Γ. Σκούρτη ανεβαίνει το 2010 από το Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη σε σκηνοθεσία του τελευταίου, εμπλουτισμένο με τρία νέα μονόπρακτα.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Σκούρτης**

Σκηνογραφία: **Κωνσταντίνα Κρίγκου**

Ενδυματολόγος: **Κωνσταντίνα Κρίγκου**

Μουσική: **Γιάννης Σπυρόπουλος-Μπαχ**

Πρωταγωνιστούν

Αρμένης Γιώργος, Σκαρλάτου Τζένη, Αρμένης Κων/νος, Αργυρόπουλος Λεωνίδας, Βολόρου Φαίη, Εμμανουήλ Εύη, Μακρή Βάσω, Σιούτης Σάκης

Μαντάμ Σουσου

Η αγαπημένη «Μαντάμ Σουσου» του Δημήτρη Ψαθά, επέστρεψε απ' το Κ.Θ.Β.Ε. σε σκηνοθεσία Γιώργου Αρμένη το 2012.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**
 Συγγραφέας: **Δημήτρης Ψαθάς**
 Σκηνογραφία: **Γιάννης Μετζικώφ**
 Ενδυματολόγος: **Γιάννης Μετζικώφ**
 Μουσική: **Γιώργος Χριστιανάκης**
 Χορογραφία: **Αλεξάνδρα Τσοτανίδου**
 Φωτισμοί: **Τάσος Δαηλίδης**
 Βοηθός σκηνοθέτη: **Αγγελική Κίτρινη**

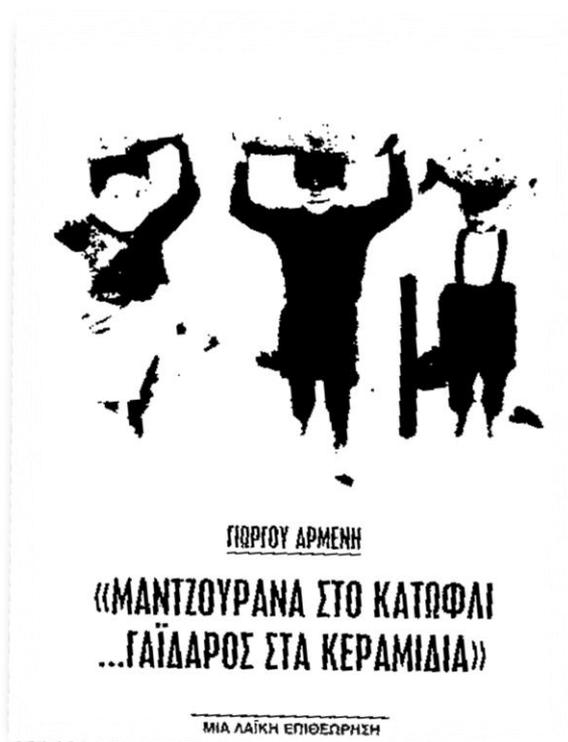
Πρωταγωνιστούν

Φωτεινή Μπαξεβάνη, Κατερίνα Γεωργούση, Βασίλης Ευταξόπουλος, Παντελής Καλπάκογλου, Δημήτρης Καρτόκης, Ευσταθία Λιάλιου, Λευτέρης Λιθαρής, Κατερίνα Λύκου, Χρήστος Παπαδημητρίου, Μαριάννα Παπασάββα, Κώστας Σαντάς, Δημήτρης Σιακάρας, Θάλεια Σκαρλάτου, Στέργιος Τζαφέρης, Χρύσα Τουμανίδου, Κώστας Χατζησάββας, συμμετέχουν επίσης οι σπουδαστές της Δραματικής Σχολής του ΚΘΒΕ: Δήμητρα Βήττα, Μαρία-Ελισάβετ Κοτίνη, Ηρόδοτος Μιλτιάδους, Χριστίνα Ράπτη, Τάσος Ροδοβίτης, Δήμητρα Τσισμαλίδου.

2013

Μαντζουράνα στο κατώφλι, γαΐδαρος στα κεραμίδια

Το θεατρικό έργο του Γιώργου Αρμένη, 13 χρόνια μετά το πρώτο του ανέβασμα, επανέρχεται στο Νέο Ελληνικό Θέατρο για να παρουσιάσει την εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Σκηνογραφία: : **Γιούλα Ζωϊοπούλου**

Ενδυματολόγος: : **Γιούλα Ζωϊοπούλου**

Μουσική: **Νεοκλής Νεοφυτίδης**

Χορογραφίες: **Έλενα Γεροδήμου**

Βοηθός σκηνοθέτη: **Ίρις Κανδρή**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης , Έλενα Γεροδήμου , Παντελής Παπαδόπουλος , Χάρης Χαραλάμπους , Λεωνίδας Χρυσομάλλης , Γιάννης Αδρίμης , Θεοφάνης Γκίκας , Άντρη Ευαγγέλου , Δήμητρα Θεοδοροπούλου , Κωνσταντίνος Μουταφτσής , Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου (III) , Γιάννης Πλιάκης , Αγγέλα Σιδηροπούλου , Δήμητρα Τζιμούρτου , Λήνα Ψυχογιού

2014

Νηρέας ο Βάρας

Το Νέο Ελληνικό Θέατρο ανεβάζει το έργο του Δημήτρη Παπακρήστου «Ο Νηρέας ο Βάρας» σε σκηνοθεσία Γ. Αρμένη τον χειμώνα του 2014.

Σκηνοθεσία:

Γιώργος Αρμένης

Συγγραφέας:

Δημήτρης Παπακρήστου

Σκηνογραφία:

Γιούλα Ζωιοπούλου

Ενδυματολόγος:

Γιούλα Ζωιοπούλου

Μουσική:

Γιάννης Σπυρόπουλος-Μπακ

Βοηθός Σκηνοθέτη:

Λήνα Ψυχογιού

Πρωταγωνιστούν

Νηρέας: **Γιώργος Αρμένης**

Κατερίνα: **Μελίνα Βαρβακά**

Φαίδων: **Λεωνίδας Αργυρόπουλος**

Παιδί του χωριού : **Φάνης Γκίκας.**

2014

Το Ξυλάδικο του Βόλου

Το 2014 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο ανεβαίνει «Το Ξυλάδικο του Βόλου», προερχόμενο από το έργο του Δ. Χατζή: «Το Διπλό Βιβλίο». Τη σκηνοθεσία και τη διασκευή του κειμένου ανέλαβε ο Γιώργος Αρμένης.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Δημήτρης Χατζής**

Σκηνογραφία: **Θεόδωρος Παπαγιάννης**

Κοστούμια: **Γιώργος Αρμένης**

Μουσική: **Διονύσης Τσακνής**

Βοηθός Σκηνοθέτη: **Κατερίνα Αντωνιάδου**

Πρωταγωνιστούν

Αρμένης Γιώργος: Πατέρας – Μάστορας

Παπαδόπουλος Παντελής: Αφηγητής

Νίνης Στέλιος: Κώστας

Φιλιάνγκου Βασιλική: Αναστασία

Γκίκας Φάνης: Θανάσης – Αφεντικό – Βασίλης -Σκύλος

2016

Τέσσερα πρόσωπα κι ο Θεός απ' έξω

Το δικό του σχόλιο για την ελληνική κοινωνία κάνει ο Γιώργος Αρμένης στο έργο του Τέσσερα πρόσωπα κι ο Θεός απ' έξω, που σκηνοθετήθηκε απ' τον ίδιο και ανέβηκε το 2016 απ' το Νέο Ελληνικό Θέατρο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**

Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**

Εικαστική Επιμέλεια: **Ελένη Παπαδοπούλου**

Ενδυματολόγος: **Γιάννης Μετζικώφ**

Μουσική: **Διονύσης Τσακνής**

Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Λεωνίδας Χρυσομάλλης, Κατερίνα Αντωνιάδου, Βίκυ Λίγγου,
Μαρίνα Καπουλά

2016

Άσε να μη μιλήσω καλύτερα

Το Άσε να μη μιλήσω καλύτερα μία δυναμική κωμωδία σουρεαλιστικών καταστάσεων με την υπογραφή του Γιώργου Αρμένη, παρουσιάστηκε το 2016 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο.

Σκηνοθεσία: **Γιώργος Αρμένης**
Συγγραφέας: **Γιώργος Αρμένης**
Σκηνογραφία: **Γιάννης Μετζικώφ**
Ενδυματολόγος: **Γιάννης Μετζικώφ**

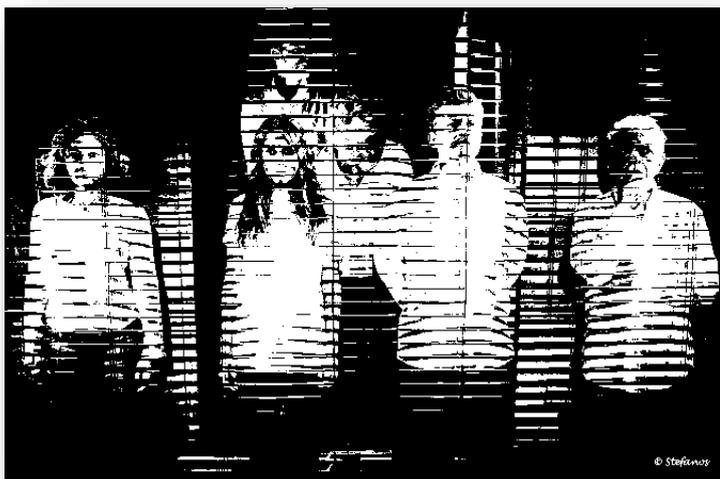
Πρωταγωνιστούν

Γιώργος Αρμένης, Ηλίας Ζερβός, Κώστας Φλωκατούλας, Μελέτης Γεωργιάδης, Χρήστος Ευθυμίου, Ιωάννα Ζιάννη, Κατερίνα Αντωνιάδου, Στέλιος Νίνης, Θανάσης Τσάκαλος

2018

Ο πατέρας

Ένα έργο για τις ανθρώπινες σχέσεις ανέβηκε το 2018 στο Νέο Ελληνικό Θέατρο του Γιώργου Αρμένη. Ο λόγος για το «Ο πατέρας», του Α. Στρίντμπεργκ, το οποίο σκηνοθετήθηκε απ' τον Γιώργο Αρμένη.

Σκηνοθεσία:

Γιώργος Αρμένης

Συγγραφέας:

Αύγουστος Στρίντμπεργκ

Μετάφραση :

Ερρίκος Μπελιές

Σκηνογραφία:

Γιώργος Αρμένης

Ενδυματολόγος:

Γιούλα Ζωιοπούλου

Βοηθός σκηνοθέτη:

Κατερίνα Αντωνιάδου

Πρωταγωνιστούν

Κώστας Καζανάς, Τζένη Σκαρλάτου, Ιλιάδα Λαμπρίδου, Γιώργος Αρμένης,
Λεωνίδας Αργυρόπουλος, Βίκυ Διαμαντοπούλου

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Weston, Judith, *Σκηνοθετώντας τον ηθοποιό*, Πατάκης, Αθήνα 2007
- Ανδριανού Έλσα, «Επί σκηνης ιθαγενή», *Η Λέξη*, τεύχ. 151, Μάιος-Ιούνιος 1999
- Ανδριανού Έλσα, «Σάμουελ Μπέκετ: Περιμένοντας τον Γκοντό, Εντουάρντο Ντε Φιλίππο: Αχ! αυτά τα φαντάσματα», *Η Λέξη*, τεύχ. 156, Μάρτιος- Απρίλιος 2000
- Ανδριανού Έλσα, «Αριστοφανικές κωμωδίες», *Η Λέξη*, τεύχ. 171, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2002
- Ανδριανού Έλσα, «Εντουάρντο Ντε Φιλίππο: Ταραντέλα», *Η Λέξη*, τεύχ. 174, Μάρτιος- Απρίλιος 2003
- Ανδριανού Έλσα, «Άντον Τσέχοφ: Ο θεός Βάνιας», *Η Λέξη*, τεύχ. 179, Ιανουάριος- Μάρτιος 2004
- Ανδριανού Έλσα, «Τα θραύσματα ως κάτοπτρα», Ακρόπολη, 31 Μαρτίου 1999
- Αρβανίτη Κατερίνα, «Οι Αριστοφανικές προσεγγίσεις του Καρόλου Κουν. Το παράδειγμα των *Ορνίθων* και των *Αχαρνέων*», Φιλολογική Τεύχος 75, Αθήνα 2001, σελ. 19-27
- Αρκουμανέα Λουίζα, «Για να γίνουν θαύματα πρέπει να πιστεύουμε σε θαύματα», *Το Βήμα*, 16 Ιανουαρίου 2011
- Αρμένης Γιώργος, «*Το όνειρο και οι περιπέτειες του Τζίτζιρη*», Νίκη, Αθήνα 1976
- Αρμένης Γιώργος, «Ο τρομερός λήσταρχος Νταβέλης», Γνώση, Αθήνα 1982
- Αρμένης Γιώργος, «*Αμερικάνος στο κεφάλι*», Αιγόκερως, Αθήνα 2007
- Αττια Μαρίζα, «*Ιστορία και Δράση των Εταιρικών Σχημάτων Ο.Ε.Θ. - Σ.Ε.Η. 1990-1996*», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2017
- Βαρβέρης Γιάννης, «Οι φύλακες, ο ισοβίτης, η έξοδος», *Η Καθημερινή*, 23 Μαρτίου 2003
- Βαρβέρης Γιάννης, «Υβρις του Πλούτου και της νίκης», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Σοκόλη, Αθήνα 1995, Τόμος Γ' σελ. 81
- Βαρβέρης Γιάννης, «Υαλοπωλείον η Ελλάς», *Η κρίση του θεάτρου*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ' σελ. 291
- Βαρβέρης Γιάννης, «Συμπληρώσεις και παραγεμίσματα», *Η κρίση του θεάτρου*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003, Τόμος Δ' σελ. 552
- Βαρβέρης Γιάννης, «Ρεαλιστική αφλογιστία σε εμπύρετη κατάσταση», *Η κρίση του θεάτρου*, εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1991, Τόμος Β' σελ. 235
- Γκόρπας Θωμάς, «Η Περιφέρεια και το περιθώριο», *Η Καθημερινή*, 01 Ιανουαρίου 2005

- Βαροπούλου, Ελένη, «Το βίωμα και το σώμα», Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), *Κάρολος Κουν*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010
- Βαροπούλου, Ε.- Μαυρομούστακος Π.- Σπάθης Δ.- Σιάφκος Χ.- Παπανδρέου, Ν.- Ιωαννίδης Γ.- Τζεδάκις Γ. (επιμ.), *Κάρολος Κουν 1908-1987*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2009
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Θλιβερά Συμπτώματα», *Τα Νέα*, 11 Σεπτεμβρίου 1990
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Αν ένας επέθαινε από αηδία», *Τα Νέα*, 26 Ιανουαρίου 2003
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Μια Ελλάδα ντουμπλ-φας», *Τα Νέα*, 21 Φεβρουαρίου 2005
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Τελετές εξόντωσης», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2004
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Μεταξύ λοβοτομής και ουτοπίας», *Τα Νέα*, 17 Δεκεμβρίου 2007
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Το έκτρωμα καθρεφτίζεται», *Τα Νέα*, 27 Δεκεμβρίου 2010
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Προσωπολατρεία», Νόηση, Αθήνα 2013
- Γεωργουσόπουλος Κώστας, «Η Ελλάδα των τραυμάτων», *Τα Νέα*, 27 Μαρτίου 2016
- Γλυτζούρης Αντώνης, «Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001
- Γλυτζούρης Αντώνης (επιμ), «Ο καθένας γύρω από αυτό που αγαπά και πιστεύει. Πρώιμα κείμενα του Κάρουλου Κουν γύρω από την τέχνη του θεάτρου (1943-1946)», Σκηνή, Θεσσαλονίκη 2016, <https://doi.org/10.26262/skene.v0i8.5646>
- Γραμμέλη Αφροδίτη, «Η πρόβα» της φθοράς», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008
- Δούκας Χαράλαμπος, «Ο Γιώργος Αρμένης, η Λωξάντρα, η θάλασσα και η δεύτερη ζωή του Μάκη Τσετσένογλου», *Esquire*, 14 Νοεμβρίου 2018, <https://esquire.com.gr/culture/4173/o-giorgos-armenis-i-loxantra-i-thalassa-kai-i-deuteri-zoi-tou-maki-tsetsenoglou>
- Ελύτης Οδυσσεάς, «Ανοιχτά Χαρτιά», Ίκαρος, Αθήνα 1982
- Θεοδωρόπουλος Αλέξανδρος, «Κάρολος Κουν: Ένας απaráμιλλος θεατράνθρωπος», *impactalk*, 13 Σεπτεμβρίου 2021
- Θρασυβούλου Νίκος, «Ο Γιώργος Αρμένης Αυτοπροσώπως», *Βήμα FM99,2*, 22 Νοεμβρίου 2013
- Θυμέλη, «Των ανθρώπων πάθη», *Ριζοσπάστης*, 18 Ιανουαρίου 2006
- Θυμέλη, «Ντάν στο Πορεία», *Ριζοσπάστης*, 10 Νοεμβρίου 1987
- Θυμέλη, «Πλούτος με το εταιρικό σχήμα του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών», *Ριζοσπάστης*, 17 Ιουλίου 1990
- Θυμέλη, «Η ταυτότητα στο Εθνικό Θέατρο», *Ριζοσπάστης*, 21 Μαρτίου 1995
- Θυμέλη, «Ευριπίδης, Τσέχωφ και Μακ Ντόνα» *Ριζοσπάστης*, 17 Δεκεμβρίου 2003
- Θυμέλη, «Νέες αυλαίες», *Ριζοσπάστης*, 23 Οκτωβρίου 2003
- Θυμέλη, «Μαντζουράνα στο κατώφλι γάϊδαρος στα κεραμίδια», *Ριζοσπάστης*, 16 Φεβρουαρίου 1980
- Θυμέλη, «Αχ, αυτά τα φαντάσματα στο Νέο Ελληνικό Θέατρο», *Ριζοσπάστης*, 18 Απριλίου 2000

- Θωμαδάκη Μαρίκα, «Κριτική Θεάτρου Βρετάνια», *Η Βραδυνή*, 03 Απριλίου 2003
- Θωμαδάκη Μαρίκα, «Κριτική Θεάτρου Νέο Ελληνικό Θέατρο», *Η Βραδυνή*, 15 Ιανουαρίου 2004
- Ιωαννίδης Γρηγόρης, «Επαναστάτης χωρίς αιτία», *Αντί*, 17 Μαρτίου 2003
- Ιωαννίδης Γρηγόρης, «Με Πιραντέλλο στην παράδοση Κουν», *Ελευθεροτυπία*, 7 Νοεμβρίου 2009
- Καγγελάρη Δηώ, «Κάρολος Κουν. Προσεγγίσεις της ποιητικής του», Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), *Κάρολος Κουν*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010
- Καγγελάρη Δηώ, «Κάρολος Κουν: Το νέο ρίγος ή η περιπέτεια του μοντέρνου προς την αποδοχή», Βασιλείου Αρετή (επιμ.), *Ο Θεατρικός κόσμος του Κάρολου Κούν*, Αμολγός, Αθήνα 2022
- Καγκελάρη Δ.-Βαροπούλου Ε.-Παγκουρέλης Β. (επιμ.), «Κάρολος Κουν», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2010
- Καδιαγιαννοπούλου Μαρένα, «Βρεθήκαμε στην πρόβα της παράστασης του Γιώργου Αρμένη», *Only Theater*, 23 Οκτωβρίου 2013
- Κακαβάνης Ηρακλής, «Κάρολος Κουν», *Ατέχνως*, 13 Σεπτεμβρίου 2017
- Καπελώνης Κωστής, «Ο Κάρολος Κουν σκηνοθετεί», *Περί ου*, 21 Μαΐου 2022
- Καραμίτσος Γιάννης, «Ιπής Αριστοφάνη», *Camera stylo online*, 04 Ιουλίου 2010
- Καρυστινού Αγγελική, «Ο Γιώργος Αρμένης μιλάει για τον Κάρολο Κουν», *Only theater*, 31 Ιανουαρίου 2017, <https://www.onlytheater.gr/buzz/rewind/item/o-giorgos-armenis-milaei-gia-ton-karolo-koun>
- Κόκκορη Πατρίσια, «Ο ρόλος του Κάρολου Κουν στη διαμόρφωση της ελληνικής εκδοχής του μοντερνισμού», *Εκκύκλημα* τεύχος 21, Αθήνα 1989
- Κουν Κάρολος, «Για το θέατρο κείμενα και συνεντεύξεις», Ιθάκη, Αθήνα 1981
- Κουν Κάρολος, «Κάνουμε θέατρο για την ψυχή μας», Καστανιώτης, Αθήνα 2010
- Κρητικός Θόδωρος, «Θέατρο και πραγματικότητα», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 13 Ιανουαρίου 1991
- Κριτζάς Βύρων, «Ο Γιώργος Αρμένης δεν ανταλλάσσει κινητά με τους μαθητές του», Προπαγάνδα, 10 Φεβρουαρίου 2014, <https://propaganda.gr/art/o-giorgos-armenis-den-antallassi-kinita-tous-mathites-tou/>
- Κωνσταντίνου Παναγιώτα, «Ο Κάρολος Κουν σκηνογράφος», Βασιλείου Αρετή (επιμ.), *Ο Θεατρικός κόσμος του Κάρολου Κούν*, Αμολγός, Αθήνα 2022
- Κωνσταντίνος Κυριάκος, «Ο νεαρός σκηνοθέτης Κάρολος Κουν 1939-1942», Σκηνή, Αθήνα 2012
- Λαγογιάννη Μαρία- Καπελώνη Σουζάνα, «Ματιές στην αναβίωση του αρχαίου δράματος στην Ελλάδα», Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα 2015
- Λοβέρδου Μυρτώ, «Ο Θεός Βάνιας εξομολογείται», *Το Βήμα*, 24 Νοεμβρίου 2008
- Μαγιάρ Μαικλ, «Ο Κάρολος Κουν και το Θέατρο Τέχνης» (μετ. Καιρή Ερεϊκα), Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 2004
- Μαρίνου Διονυσία, «Γιώργος Αρμένης: Πριν από το Θέατρο Τέχνης ήμουν ένα αγρίμι», *in.gr*, 18 Απριλίου 2022
- Μαρίνου Έφη, «Με τρομάζει ο εφησυχασμός στον καναπέ μπροστά στο «Survivor», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17 Δεκεμβρίου 2017
- Μαρωνίτης Νίκος, «Ο Κάρολος Κουν και το αρχαίο δράμα», *Νέα Σμύρνη* 19 Μαρτίου 1979, (Απόσπασμα από ομιλία)

- Μασσούρη Πηνελόπη, «Ο Γιώργος Αρμένης είναι ένας σεμνός άνθρωπος», *athensvoice*, 13 Φεβρουαρίου 2019
- Μαυρομούστακος Πλάτων, «Ο Κάρολος Κουν και το 'Θέατρο Τέχνης Μια εισαγωγή στο σκηνοθετικό έργο του Καρόλου Κουν», Μαυρομούστακος Πλάτων (επιμ), *Κάρολος Κουν Οι παραστάσεις*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008
- Μαυρομούστακος Πλάτων (επιμ), «Κάρολος Κουν Οι παραστάσεις», Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008
- Μικελίδης Νίνος Φένεκ, «Αισιόδοξη η Ταυτότητα», *Ελευθεροτυπία*, 12 Απριλίου 1995
- Μιστικά Ελένη, (2002, 07 13). «Κοστούμια για τους Αχαρνείς του Αριστοφάνη 2002 από την Μπιάνκα Νικολαρεϊζή», *Η Καθημερινή*, 13 Ιουλίου 2002
- Μοσχοβάκης Αντώνης, «Η διάβρωση των ψυχών», *Ελευθεροτυπία*, 13 Απριλίου 1981
- Μουντράκη Ειρήνη, «Αριστοφάνης», *Αντί*, 17 Ιουλίου 2002
- Μουργής Γιώργος, «Ο επίκαιρος Αριστοφάνης και η άποψη του Γ. Αρμένη», *Η Εποχή*, 15 Ιουλίου 1990
- Μπατζίρη Σωτηρία, «Πατινάζ μέσα στο κείμενο», *Ελευθεροτυπία*, 10 Φεβρουαρίου 1985
- Μπουζιώτης Βασίλης, «Κέρδισαν το χειροκρότημα», *Έθνος της Κυριακής*, 21-27 Δεκεμβρίου 2003
- Μπουζιώτης Βασίλης, «Πρόσωπα μετέωρα δυνατοί και αδύνατοι», *Έθνος της Κυριακής*, 04 Μαΐου 2003
- Νικολόπουλος Νάσος, «Μια οδνηρή ανθρώπινη ενδοχώρα», *Η Αυγή*, 27 Νοεμβρίου 1987
- Νικολόπουλος Νάσος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 09 Φεβρουαρίου 1980
- Νικολόπουλος Νάσος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 26 Ιουνίου 1980
- Νικολόπουλος Νάσος, «Κριτική Θεάτρου», *Η Αυγή*, 25 Απριλίου 1985
- Νικολόπουλος Νάσος, «Θέματα Ελληνικής ανθρωπογεωγραφίας», *Η Αυγή*, 12 Αυγούστου 1981
- Νικολόπουλος Νάσος, «Μελοδραματική εσωστρέφεια», *Η Αυγή*, 17 Οκτωβρίου 1985
- Νικολόπουλος Νάσος, «Λέξεις μοναχικές», *Η Αυγή*, 31 Οκτωβρίου 1985
- Νικολόπουλος Νάσος, «Φωνές σε ελάσσονα τόνο», *Η Αυγή*, 13 Νοεμβρίου 1986
- Νταλάσης Στέφανος, «Κοινωνία, θρησκεία και πολιτισμός στον Ελληνικό κινηματογράφο της δεκαετίας του '50», Αιγόκερως, Αθήνα 2019
- Παγιατάκης Σπύρος, «Ένας ξαναφορεμένος Θεός Βάνιας», *Η Καθημερινή*, 9 Νοεμβρίου 2003
- Παγκουρέλης Βάιος, «Βήματα στο ημίφως», *Ελεύθερος Τύπος*, 02 Νοεμβρίου 1987
- Παγκουρέλης Βάιος, «Λάθη επιλογών...Ο Άγιος Γεώργιος και Η Ταυτότητα στο Εθνικό», *Ελεύθερος Τύπος*, 17 Μαρτίου 1995
- Παναγή Ελευθερία, «Κάρολος Κουν και η πρόσληψη του χορού στο Αρχαίο Δράμα», Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Διπλωματική εργασία), Λευκωσία 2020
- Παναγιολόπουλος Γιώργος, «Ο θεός Βάνιας», *Ελεύθερος*, 21 Νοεμβρίου 2003

- Παναγούλοπουλος Γιώργος, «Η κασέτα», *Ελεύθερος*, 7 Φεβρουαρίου 2003
- Παναγούλοπουλος Γιώργος, «Ταραντέλα», *Ελεύθερος*, 7 Μαρτίου 2003
- Παππά Βασιλική, «Γιώργος Αρμένης: Έχω φάει 3 με 4 σφαλιάρες από τον Κάρολο Κουν .Τώρα τις δικαιολογώ», *ypri.gr*, 08 Οκτωβρίου 2022,
- Παρρή Κατερίνα, «Κομμάτια και Θρύψαλα... 2010», *elculture*, 23 Οκτωβρίου 2010,
<https://elculture.gr/kommatia-kai-thrypsala/>
- Πεφάνης Γιώργος, «Γουρουνίτσες, χορωδίες και άλλα τινά - Οι Αχαρνές του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας στο Ηρώδειο», *Highlights*, τεύχ. Β1, 2002
- Πεφάνης Γιώργος, «Ελληνικοί Απόηχοι», *Highlights*, τεύχ. Β5, 2003
- Πλωρίτης Μάριος, «Η επιβίωση του Καρόλου Κουν», *Το Βήμα*, 09 Φεβρουαρίου 1997
- Πλωρίτης Μάριος, «Ο Κάρολος Κουν και η Σκηνοθεσία», *Θέατρο Κήπου Θεσσαλονίκης*, (απόσπασμα από ομιλία σε εκδήλωση για τον Κουν), 13 Ιουλίου 1987
- Πλωρίτης Μάριος, «Κάρολος Κουν, 25 χρόνια θέατρο», *Θέατρο Τέχνης*, Αθήνα 1959
- Πολενάκης Λεάνδρος, «Η ρίζα ονομάζεται Αναγνωστάκη», *Η Αυγή*, 9 Φεβρουαρίου 2003
- Πολενάκης Λεάνδρος, «Το σακί στην πλάτη. Η Ταυτότητα του Γιαλαμά στο Εθνικό», *Η Αυγή*, 23 Μαρτίου 1995
- Πολενάκης Λεάνδρος, «Από τον κύκλο της Αττικής Κωμωδίας», *Η Αυγή*, 07 Αυγούστου 1990
- Ραπανάκη Καλλιόπη, «Κομμάτια και θρύψαλα», *Νίκη*, 20 Δεκεμβρίου 1998
- Ραπανάκη Καλλιόπη, «Αχ, αυτά τα φαντάσματα», *Νίκη* 16 Απριλίου 2000
- Ραπανάκη Καλλιόπη, «Ο αχόρταγος», *Νίκη*, 2 Δεκεμβρίου 2001
- Σαρηγιάννης Γεώργιος ΔΚ, «Κάρολος Κουν Καλλιέργησε το νέος ρίγος», *Τα Νέα*, 14 Φεβρουαρίου 2011
- Σειραγάκης Μανώλης, «Η υποκριτική στην Ελλάδα», Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Φιλολογίας, Ρέθυμνο 2018
- Σπάθης Δημήτρης, «Κάρολος Κουν. Η πορεία προς το Θέατρο Τέχνης», *Τα Ιστορικά*, Αθήνα 2003, (τεύχος 39)
- Σπάθης Δημήτρης, «Από τον Χορτάση στον Κουν», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2015
- Σταματοπούλου Ελένη, «Το νεοελληνικό θέατρο στα μεταπολεμικά χρόνια 1944-1967», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, (Διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2017
- Σύκκα Γιώτα, «Οι Όρνιθες του Κουν μισό αιώνα μετά», *Η Καθημερινή*, 13 Ιουλίου 2008
- Σώκου Ροζίτα, «Ως χαριέν εστ' άνθρωπος», *Απογευματινή της Κυριακής*, 13 Απριλίου 2003
- Σώκου Ροζίτα, «Το ψέμα, το γέλιο και η αλήθεια», *Απογευματινή της Κυριακής*, 19 Δεκεμβρίου 2004
- Χατζιωακειμίδης Ιωσήφ, «Κύκλωπας Σατυρικός», *Επέκεινα*, Τρίκαλα 2020
- Χουζούρη Κατερίνα, «Ο Κάρολος Κουν για το Αρχαίο δράμα», *Πεμπτουσία*, 17 Φεβρουαρίου 2012

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Θέατρο Τέχνης, (2023). Θέατρο Τέχνης, <https://www.theatro-technis.gr/>
- «Οι Ιππής σε περιοδεία», *Culture now*, 08 Ιουλίου 2007, <https://www.culturenow.gr/oi-ippis-se-periodeia/>
- «Θέατρο Γιώργου Αρμένη: Κομμάτια και Θρύψαλα του Γιώργου Σκούρτη», *Culture now*, 04 Απριλίου 2011, <https://www.culturenow.gr/theatro-giorgou-armeni-kommatia-kai-thrupsala-tou-giorgou-skourti/>
- «Αχαρνής ερήμην Αριστοφάνη», *Flash*, 10 Ιουλίου 2002, <https://www.flash.gr/culture/94750/kritiki-theatroy-br-acharnis-erimin-aristofani>
- «Κάρολος Κουν: Δεν κάνουμε θέατρο για το θέατρο. Κάνουμε θέατρο για να πλουτίσουμε τους εαυτούς μας», *Newsroom*, 27 Μαρτίου 2017, https://www.alfavita.gr/koinonia/216274_karolos-koyn-den-kanoyme-theatro-gia-theatro-kanoyme-theatro-gia-na-ploytisoyme
- «Βάνιας» και «Προσωπική συμφωνία» Βιτάλη στις «Γραμμές», *Sigmatropic στο Μικρό Μουσικό Θέατρο, Τα Νέα*, 23 Οκτωβρίου 2003, <https://www.tanea.gr/2003/10/23/lifearts/culture/banias-kai-proswpiki-symfwnia-bitali-stis-grammes-sigmatropic-sto-mikro-moysiko-theatro/>
- «Ιππής» στη Λαμία, *Τα Νέα*, 16 Ιουλίου 2017, <https://www.tanea.gr/2007/07/16/lifearts/culture/ippis-sti-lamia>
- «Γιώργος Αρμένης Θέλει Τρέλα το Θέατρο», *Ταχυδρόμος Τοπική Εφημερίδα της Μαγνησίας*, 22 Ιουλίου 2007, Ανάκτηση από <https://www.taxydromos.gr/magnesia/volos/651030/giorgos-armenis-thelei-trela-to-theatro/>
- «Εκκλησιάζουσες και Ιππής», *Τα Νέα*, 02 Αυγούστου 2008, <https://www.tanea.gr/2007/08/02/lifearts/culture/ekklisiazoysses-kai-ippis/amp/>
- «Περιοδεύουν σε δήμους», *Ριζοσπάστης*, 11 Σεπτεμβρίου 2002
- «Ιππής και Ανδρομάχη», *Ριζοσπάστης*, 7 Αυγούστου 2007
- «Οι Ιππής εισβάλλουν στο θέατρο Κήπου», *Εφημερίδα Μακεδονία*, 26 Ιουλίου 2007
- «Κάρολος Κουν: Πρωτοπόρος και ανανεωτής του Ελληνικού θεάτρου», *Ημερόδρομος*, Αθήνα 2023, <https://www.imerodromos.gr/karolos-koun-protoporos-kai-ananeoths-tou-ellhnikou-theatrou/>
- «Κάρολος Κούν», *Θέατρο Τέχνης*, Αθήνα 2023, <https://www.theatro-technis.gr/>
- «Γιώργος Αρμένης: Θεατής στην πιο όμορφη παράσταση της ζωής του», *romiazirou*, 16 Αυγούστου 2016, <http://romiazirou.blogspot.com/2016/08/3-2010-video.html>
- «Η Πρόβα», *Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων*, <https://dipetheioannina.gr/parastaseis/giorgoy-armeni-i-prova/>
- «Πρόλογος», *Νέο Ελληνικό Θέατρο Γιώργου Αρμένη*, <https://www.armenis.gr/>
- «Γιώργου Αρμένη «Βασικά, με λεν Θανάση», σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους», *theatreworld*, 11 Νοεμβρίου 2009, <https://shorturl.at/Q5OgY>
- «Νίκος Χαραλάμπους σκηνοθέτης του Βασικά με λεν Θανάση», *cityportal*, 01 Δεκεμβρίου 2009, <https://shorturl.at/RNgCl>